

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Otázka kulturně - náboženské identity Turků a její
případné změny po vstupu Turecka do Evropské unie**

Bc. Veronika Marková

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra Blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízkovýchodní studia

Diplomová práce

**Otázka kulturně - náboženské identity Turků a její
případné změny po vstupu Turecka do Evropské unie**

Bc. Veronika Marková

Vedoucí práce:

Mgr. Jakub Kydlíček

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

Věnované mým rodičům, kterým jsem velmi vděčná za podporu při mém studiu.

Obsah

1	ÚVOD	1
1.1	Struktura práce.....	3
1.2	Poznámky k výslovnosti turecké abecedy a k přepisu tureckých slov	6
2	HISTORICKÝ NÁSTIN EU A JEJÍ DŮLEŽITÉ MEZNÍKY.....	7
2.1	Rada Evropy	7
2.2	Evropské společenství	8
2.3	Rozšíření Evropského společenství.....	8
2.4	Schengenská dohoda	9
2.4.1	Otevření hranic Schengenu pro další státy s výjimkou Turecka	9
2.5	Maastrichtská smlouva.....	11
2.6	Přístupová jednání a kandidáti EU	12
2.7	Lisabonská smlouva.....	13
2.7.1	Lisabonská smlouva a Turecko	14
3	IDENTITA	17
3.1	Identita jako pojem.....	17
3.2	Kulturní identita.....	20
3.3	Identita v rámci Evropské unie	21
4	INTEGRAČNÍ PROCES EU.....	22

4.1 Evropská identita v integračním procesu	23
5 EVROPSKÁ ARMÁDA	29
5.1 Cesta k vytvoření jednotné evropské armády	29
5.2 Vojenské působení EU v oblasti Blízkého východu	32
6 BUDOVÁNÍ NOVÉHO TURECKÉHO NÁRODA.....	35
6.1 Mustafa Kemal a formování turecké národní identity.....	35
6.1.1 Kemalův život „v kostce“	35
6.1.2 Události před vznikem Turecké republiky	38
6.1.3 Kemalův modernizační plán	39
7 TURECKÁ KULTURNÍ IDENTITA.....	43
7.1 Budování turecké identity	43
7.2 Turecká identita v procesu integrace.....	47
7.3 Základy modernizace Turecka v modernizaci armády	49
8 SYMBOLY TURECKÉ KULTURNÍ IDENTITY.....	52
8.1 Závoj jako symbol	52
8.1.1 Historie závoje na evropském kontinentu.....	56
8.1.2 Závoj a turecká společnost.....	57
8.2 Armáda jako symbol	60
8.2.1 Historický vývoj turecké armády.....	62
8.2.2 Armáda jako prvek identity tureckého národa.....	64
9 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ V OBLASTI TURECKÉ IDENTITY A EVROPSKÉ UNIE	67

9.1 Průběh zpracování:.....	67
9.2 Výsledky šetření.....	68
10 TÉMA „TURECKO A EVROPSKÁ UNIE“ NA SOCIÁLNÍ SÍTI	76
11 ZÁVĚR	79
12 RESUMÉ	82
12.1 Literatura:.....	83
12.2 Internetové zdroje:.....	86
12.2.1 Doplňující informace - elektronické zdroje	92
13 PŘÍLOHY:.....	93

1 ÚVOD

Diplomová práce (DP) se zabývá zejména tématy spjatými s tureckou identitou a otázkami evropského integračního procesu. Název DP je *Otázka kulturně - náboženské identity Turků a její případné změny po vstupu Turecka do Evropské unie*. Přičemž bych na úvod ráda specifikovala své zaměření zejména na tureckou identitu v rámci evropského integračního procesu, který ovlivňuje charakter turecké identity v souvislosti s reformami a vzájemnou interakcí Evropské unie a Turecké republiky.

Na téma Turecké republiky a Evropské unie je již na českém trhu, a také na tom mezinárodním, vydáno velká spousta studií, knih a článků. Turecká republika žádá o členství v EU již několik desítek let. Téma Turecko a EU je reflektováno hned z několika různých hledisek. Mnoho publikací se zajímá například o ekonomickou problematiku Turecka a evropských států. Evropské státy diskutují na téma zda je vhodné, aby Turecko bylo přijato mezi členy. Od chvíle, kdy byla přijata Lisabonská smlouva se hlavním tématem v diskusích stalo opět Turecko a jeho velký počet obyvatel, kvůli kterému se obávají někteří evropští politici (zejména z Francie a Německa) o zásadní změnu charakteru Evropského parlamentu, po potenciálním přistoupení Turecké republiky. Studie poukazují na požadavky EU, které jsou směřovány k Turecku a k jeho chování k menšinám ve svém státě, tedy zejména k otázce lidských práv a kurdské menšiny. Turecko postupně přistupuje na požadavky EU a reformuje určité sektory ve své zemi, a tím se postupně přibližuje k vysněnému členství v EU. V roce 2013 se otevírají diskuse na téma Schengenský prostor, ve kterém Turecko také chce být začleněno. Na konci roku 2013 dochází k podpisu dohody mezi tureckým ministrem a europoslankyní, o vzájemné spolupráci v oblasti hranic. Nicméně o pár měsíců později dochází na turecké straně k frustraci, protože EU sice otevřela hranice dalším státům, ale Turecko se mezi nimi neobjevilo. Žádost o vstup do Schengenského prostoru ze strany Turecka má opět dlouhou historii a ani po podepsání vzájemné dohody v oblasti hranic,

Turecko stále není ani členem tohoto systému. Předmětem diskusí jsou zejména politické a ekonomické aspekty obou stran.

Jak jsem již zmínila, tak témat okolo Turecka a EU je opravdu nespočet. Turecká republika žádá Evropskou unii o členství již dlouhou řadu let, a výsledky, na tak dlouhou dobu jednání, jsou mizivé. Objevují se tedy názory ze strany Turků, které vyjadřují negativní postoj k jednání EU, a tím vyvolávají nechuť občanů Turecké republiky ohledně celého dějství přístupového jednání.

V rámci Evropské unie probíhá dlouholetý proces integrace, který se, mimo jiné, snaží již dlouhou řadu let vytvořit jednotnou evropskou identitu, která by byla založená na nadnárodním charakteru. Tedy v praxi to znamená, že by členské národy EU získaly status jednotné evropské identity, založené na evropských společných principech (kulturních, historických, náboženských). Dostáváme se tedy k otázkám, které turecké principy či rysy jsou natolik společné s principy evropskými, aby mohlo dojít k integraci i turecké identity v rámci evropského integračního procesu. Diplomová práce zpracovává témata jako je identita, multikulturalismus, integrace a to v rámci EU a Turecka. Také se zaměřuje na integrační proces a jeho historický vývoj. Přibližuje čtenáři historické dění okolo vzniku Turecké republiky a zabývá se velice významnou postavou v dějinách Turecka, a to Mustafou Kemalem Atatürkem. A zejména jeho formováním nové turecké identity.

V rámci turecké identity v souvislosti s Evropskou unií, byl bodem mého zájmu také názor středostavovské společnosti. V rámci šetření, pomocí dotazníku, který byl sdílen prostřednictvím internetu, jsem se pokusila zjistit názory Turků na Evropskou unii a integrační proces, a zda se obávají případných změn, které se dotýkají tématu turecké identity.

1.1 Struktura práce

První část diplomové práce se zabývá Evropskou unií. Je zde nastíněn vznik a vývoj EU. A zejména je tato část zaměřena na důležité historické mezníky Unie, které se i nějakým způsobem dotýkají Turecké republiky. Kapitola se nezabývá historií EU dopodrobna, ale spíše se snaží čtenáři přiblížit její mezníky, které EU, ale také Turecko, v historii nějakým způsobem ovlivnily. Chtěla bych zejména upozornit na dvě kapitoly v této části diplomové práce, kterými jsou Lisabonská smlouva a Schengenská dohoda.

Následující část diplomové práce je založená na antropologickém charakteru. Zabývá se vymezením pojmů, se kterými nadále pracuji, a to zejména s pojmy *identita* a *integrace*. V této části DP je čtenáři vysvětlen koncept identity z různých hledisek, například z hlediska kulturních studií, multikulturalismu, a různorodé identity (náboženská, genderová, osobní, multiplicitní).

Třetí část DP je také zaměřena na identitu, ale už ne z hlediska antropologického, ale z hlediska Evropské unie. Tato kapitola specifikuje identitu vytvářenou v rámci Evropské unie. A popisuje integrační proces, při němž dochází k vytváření nové nadnárodní identity. V této kapitole se podrobněji zabývám vývojem evropského integračního procesu. Kapitola blíže specifikuje počátky myšlenky integrace, které souvisejí s hospodářským vývojem a regionální politikou. Evropská nadnárodní integrita se ukazuje jako velice důležitým aspekt pro správný chod EU, a to zejména v aplikování demokracie a efektivitě EU. Tato kapitola se také zabývá otázkou, zda je možné aplikovat nadnárodní evropskou identitu na turecké obyvatelstvo, přičemž by Turci měli potlačit svou tureckou identitu. Mustafa Kemal Atatürk tento proces westernizace či lépe řečeno evropeizace, započal již v roce 1923, kdy v podstatě aplikoval novou identitu na své obyvatelstvo, na místo původní osmanské identity. Integrační proces by měl být jednodušší v zemích evropského původu, tedy v zemi na evropském kontinentu, u kterých se předpokládá větší

pocit sounáležitosti k evropské společné historii a společným budoucím zájmům, které jsou zakotveny v principech EU.

Následující kapitola je spjata s předcházející kapitolou. Zabývá se armádou a vytvoření jednotné evropské armády. Armádu zmiňují v tomto kontextu s tureckou armádou, která je významným prvkem turecké identity. Jak turecká armáda, tak evropská armáda úzce souvisí právě s procesem integrace EU. Kapitola o evropské armádě se zabývá zejména historií pokusů o realizaci společného evropského vojska. Plány, dokumenty a smlouvy, hovořící o konceptu společných ozbrojených sil jsou tématem této části DP. Společná armáda, založená na jednotné identitě, tedy té evropské, však nakonec nebyla dosud vytvořena, nýbrž snahy o realizaci projektů společné armády se odrážejí ve vzniku organizačních jednotek, které sice neodpovídají konceptu jedné nadnárodní bojové jednotky, ale aspoň splňují princip mnohonárodnostního charakteru. Hovoříme o jednotkách Eurocorps či vojenské jednotky, vytvořené na základě dokumentu „Evropská bezpečnostní a obranná politika“.

Kapitola o budování tureckého národa představuje hlavní postavu tohoto procesu, a to Mustafu Kemala Atatürka. Atatürk prošel vojenským výcvikem již od raného dětství, ve kterém si také vypěstoval nechuť k náboženským školám, které posléze jako prezident republiky, uzavírá. Přes kapitolu o jeho životě se dostávám k událostem, které proběhly těsně před vytvořením Turecké republiky, a to ke smlouvě ze Sèvres, poslednímu sultánovi a národnímu shromáždění. Kapitola s názvem „*Kemalův modernizační plán*“ přibližuje čtenáři základní principy turecké republiky, které vytvořil sám Atatürk. Tato část DP pojednává zejména o turecké kulturní identitě, o tom jak vznikala a hlavně čím byla ovlivněna. A také jaké reformy Mustafa Kemal prováděl v rámci modernizačního plánu. A v neposlední řadě se věnuji tomu, jak je turecká identita ovlivňována v průběhu integračního procesu a uvádím základy modernizace, které se odrážejí v osvětě turecké armády.

Navazující kapitola na kapitolu pojednávající o turecké identitě, hovoří o symbolech, které jsou typické pro tureckou identitu. Jako dva zástupce, jsem vybrala „závoj“ a „armádu“. A to z toho důvodu, že téma zahalování žen je tématem vděčným, a pod neustálou debatou na mezinárodní až celosvětové scéně. A armádu jako symbol, jsem zvolila z toho důvodu, že turecká armáda prošla reformami již při vzniku republiky a stala se „ochráncem“ Turecka a zejména jeho 6ti šípů. A právě proto je velice významnou součástí tureckého národa a tvoří tak jeden z důležitých prvků turecké identity. Kapitola se zabývá historií armády, jejím formováním a velká část je věnována armádě jako prvku identity Turků.

V kapitole o zahalování jsem se věnovala také tomu, kde se vlastně tato tradice objevila. A mimo jiné se zde věnuji výzkumu, který proběhl na začátku roku 2014, během kterého bylo zjištěno, že v Turecké republice i přes dlouho tradici zákazu šátků, téměř polovina dotazovaných by volila pro ženu jako nejvhodnější styl oblékání na veřejnosti hidžáb. Zabývám se také nynější situací v Turecké republice, kdy velkou senzací se staly členky parlamentu, které zde usedly v hidžábech, které byly do této chvíle v zemi zakázány. Erdoğan zrušil tento zákaz a ženy opět mohou navštěvovat veřejná místa zahalené, a to samé platí i pro státní zaměstnankyně. Zajímavou kapitolou pro mnohé, může představovat kapitola s názvem „*Historie závoje na evropském kontinentu*“.

Předposlední poslední kapitola se věnuje názorům turecké středostavovské společnosti prostřednictvím dotazníku. Dotazník byl sestaven tak, abychom pomocí odpovědí zjistili jak cílová skupina vnímá vstup Turecka do EU. Co od tohoto vstupu očekává a jaké změny předpokládá. Odpovědi respondentů doplňuji bezprostředně o závěry, vyplývající z jejich odpovědí.

Poslední kapitola se zabývá sociálními sítěmi, na kterých vznikají skupiny a organizace, které buď chtějí, aby Turecko vstoupilo do EU a nebo naopak nechtějí.

A v poslední řadě je má diplomová práce doplněna přílohy k danému tématu.

1.2 Poznámky k výslovnosti turecké abecedy a k přepisu tureckých slov

Moderní turečtina si prošla na počátku 20. století reformou a začala používat k psaní písmo latinského původu. Výslovnost většiny písmen turecké abecedy je stejná jako v českém jazyce. Avšak existují i výjimky, které jsou uvedeny níže.

Turecká vlastní jména, která se vyskytují v diplomové práci, jsem ponechala v původním znění. U ostatních slov tureckého původu jsem použila počestlé výrazy, například janičáři (z tureckého „*yeniçeri*“).

Výjimky:

c – vyslovuje se jako dž - příklad: cami [džami] – mešita

ç – české č – příklad: çay [čaj] – čaj

ğ – tato souhláska se ve slovech nevyslovuje, ale v případě slov s tvrdými samohláskami (a, ı, o, u) slouží k tomu, aby předchozí samohlásku prodloužilo – příklad: oğlan [ólan] – chlapec. A v případě měkkých samohlásek (e, i, ö, ü), je výslovnost písmena ğ podobné českému „J“. Mezi samohláskami je písmeno ğ téměř neslyšitelné - příklad: Erdoğan [erdoan]

ş – české š – příklad: teşekkür [tešekir] – děkuji

y – české j – příklad: yalan [jalan] – lež

^ - stříška vyznačená nad samohláskou (ê, î, ô, û, â) určuje jejich délku (ne vždy)

2 HISTORICKÝ NÁSTIN EU A JEJÍ DŮLEŽITÉ MEZNÍKY

2.1 Rada Evropy

V důsledku druhé světové války, ve které došlo ke střetu mezi evropskými zeměmi, byla potřeba vytvořit evropskou kooperaci, která by zabránila dalšímu konfliktu a nespolupráci mezi státy evropského kontinentu. Evropané s obavou dalších konfliktů, zabíjení a ničení, měli potřebu se sjednotit v jeden celek, který by si byl vzájemnou podporou. Evropská unie byla tedy postupně vytvořena se záměrem spolupráce a vzájemné podpory mezi členskými státy.¹

Západní státy založily v roce 1949 tzv. Radu Evropy. Tato organizace byla jedna z prvních organizací na evropském kontinentu, která se začala zajímat o užší spolupráci mezi evropskými zeměmi. Tato vzájemná kooperace měla vést k následnému sjednocení celé Evropy. Jak soudím ze základních cílů Rady Evropy, tak ve 20. století se v žádném případě neuvažovalo o možném přistoupení států z jiného kontinentu. Radě Evropy šlo zejména o zachování společného dědictví a o zachování jednoty stejně smýšlejících národů.² Hlavním cílem RE je: „*vytvoření společného demokratického a právního prostoru, který zaručuje dodržování lidských práv, demokracii a respektování zákonů.*“³ Rada Evropy byla považována za jednu z hlavních organizací, která hájí lidská práva, což je doložené pektem z 1950 s názvem „Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod“.⁴ Tato úmluva byla důležitá hlavně z toho hlediska, že Evropa byla po druhé světové válce sociálně a psychicky otřesena, a touto úmluvou mělo dojít k mírnému zklidnění poválečné situace. Nyní Radu Evropy tvoří dohromady 47 států a několik

¹ Ort. 2011. Str. 26 .

² Tamtéž. 2011. Str.26.

³ Rada Evropy. Dostupné na: <http://www.radaevropy.cz/>

⁴ Ort. 2011. Str. 26 .

dalších zemí, které mají speciální status.⁵ Turecko se k Radě Evropy připojilo 3 měsíce po jeho vzniku, společně s Řeckem.⁶

2.2 Evropské společenství

V 50. letech se rozhodlo 6 zemí (Nizozemsko, Belgie, Francie, Itálie, Německo, Lucembursko) založit spolupráci v odvětví oceli a uhlí (ESUO)⁷, díky kterému nebylo možné vyrobit zbraně a následně je použít proti těmto členským státům. Dále pak v roce 1957 vznikají další dvě organizace, a to Evropské hospodářské společenství (EHS) a Evropské společenství pro atomovou energii (Euratom)⁸. V roce 1967 došlo ke spojení těchto tří organizací a vzniklo Evropské společenství.⁹

Proces integrace v tomto období byl velice těžký. Na jedné straně průběhu sjednocování překážela studená válka a bipolární rozdělení světa a na straně druhé se mnoho evropských států v té době potýkalo s vnitřními politickými problémy, které mohly stát překážkou plynulému procesu integrace Evropy, jakou si představovali tehdejší významní diplomaté.¹⁰

2.3 Rozšíření Evropského společenství

K prvnímu rozšíření Evropského společenství o další 3 členy došlo v roce 1973. K původním šesti členům se přidalo Spojené království, Irsko a Dánsko.¹¹ Dále v roce 1981 přistoupilo Řecko¹² a v roce 1986 Evropské

⁵ Rada Evropy. Dostupné na: <http://www.radaevropy.cz/>

⁶ Členové Rady Evropy. Dostupné na: <http://www.radaevropy.cz/clenske-staty-rady-evropy.html>

⁷ Evropské společenství uhlí a ocelí. V platnost vstoupilo 23.července 1952 podepsáním Pařížské smlouvy.

⁸ Smlouvy Evropského hospodářského společenství a Evropského společenství pro atomovou energii byly podepsány 25. března 1957 v rámci Římských smluv.

⁹ Evropa v Míru – počátky spolupráce. Dostupné na: http://europa.eu/about-eu/eu-history/1945-1959/index_cs.htm

¹⁰ Ort . 2011. Str. 37.

¹¹ Preston. 1997. Str. 24 – 45.

¹² Tamtéž. 1997. Str. 47.

společenství již zahrnuje dohromady 12 členů, a to po přistoupení Španělska a Portugalska.¹³

2.4 Schengenská dohoda

V roce 1985 byla přijata tzv. Schengenská dohoda umožňující volný trh a v roce 1995 přišla v platnost i druhá Schengenská dohoda z roku 1990, čímž byl vytvořen tzv. Schengenský prostor, který umožňuje volný pohyb osob a také zboží přes hranice států.¹⁴ V případě vnitřních hranic Schengenu nedochází k pasovým a celním kontrolám, ale v případě hranic vnějších, je kontrola přísnější. Pro ochranu vnějších hranic byl vytvořen informační systém (Schengen Information System), který obsahuje, v mezinárodně sdílené databázi, veškeré informace o stíhaných či hledaných osobách, ale také informace o odcizených předmětech.¹⁵

2.4.1 Otevření hranic Schengenu pro další státy s výjimkou Turecka

Turecká republika se snaží o členství v Evropské unii již přes 50 let. V přístupových jednání je také ze strany Turecka začleněn zájem o poskytnutí bezvízového systému, a tím přijetí Turecka do Schengenského prostoru a následné umožnění obyvatelům Turecka cestovat po Evropě bez vízové povinnosti. Mimo jiné také možnost volného obchodu v rámci EU. Nicméně Turecko se o toto snaží téměř půl století. Velká část území Turecka zasahuje do Evropského kontinentu a Turecko stále nemá přístup do tohoto prostoru bez žádostí o povolení pro vstup do států Evropské unie. V květnu v roce 2014 uvedly hlavní turecké noviny „*Hürriyet*“ na svých internetových stránkách zprávu o tom, že Rada Evropy nyní schválila zrušení vízové povinnosti pro dalších 19 států, mezi

¹³ Tamtéž. 1997. Str. 80.

¹⁴ Schengenský prostor a spolupráce. Dostupné na:
http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/l33020_cs.htm.

kterými se Turecko opět neobjevilo. Zrušení vízové povinnosti, mimo další státy, platí i pro ostrovní stát Kiribati, který se vyskytuje v Tichém oceánu a je vzdálený od Evropy přibližně 15 000 km.¹⁶ (Viz. příloha číslo 3) Z oblasti Blízkého východu se na seznamu států pro zrušení víza, objevily i Spojené arabské emiráty.¹⁷ Následná negativní reakce občanů Turecké republiky vůči jednání Rady Evropy není vůbec překvapivá. Turecko po zveřejnění této zprávy je frustrované, a má být právem. Jak jsem již zmínila, tak Turecko v rámci přístupového jednání s EU žádá o vstup do Schengenského prostoru již několik desítek let a dosud toto povolení nezískalo. Turci se začínají pomalu obracet k EU zády a přestávají mít zájem o toto členství, a to z toho důvodu, že EU i po tolika letech jednání s Tureckem dává přednost zemím, které s Evropou v podstatě nemají nic společného. Tím víc přichází pocit frustrace, když na konci roku 2013 Turecko, v zástupu tureckého ministra zahraničních věcí Ahmeta Davutoğlu, podepsalo s eurokomisařkou Cecilií Malmströmovou dohodu, která obě strany zavazuje ke spolupráci v oblasti hranic.¹⁸ To znamená, že s Tureckem započalo jednání o přijetí do Schengenského prostoru a uvolnění tak vízové povinnosti pro turecké obyvatelstvo, ale pod podmínkou, že Turecko bude přijímat nelegální uprchlíky, kteří přišli do Evropy přes turecké území. Negativa tohoto zpětného přijetí nelegálních uprchlíků spočívá v turecké infrastruktuře, tedy pobírání lidí, kteří jsou v Evropě nelegálně, bude pro Turecko náročné z hlediska hospodářského,

¹⁵ Ryglová, Burian, Vajčnerová. 2011. Str. 92.

¹⁶ EU zrušilo víza pro 19 zemí. Dostupné na: <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/26364584.asp>

¹⁷ Seznam států, pro které EU ruší vízovou povinnost v rámci Schengenského prostoru: *Kolumbie, Dominika, Grenada, Kiribati, Marshallovy ostrovy, Mikronésie, Nauru, Palau, Svatá Lucie, Peru, Svatý Vincenc a Grenadiny, Samoa, Šalamounovy ostrovy, Východní Timor, Tonga, Trinidad a Tobago, Tuvalu, Vanuatu, Spojené arabské emiráty.*

¹⁸ Více informací k tomuto tématu dostupné na: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/docs/20131216-roadmap_towards_the_visa-free_regime_with_turkey_en.pdf

A další doplňující informace z rozhodnutí rady dostupné na:

<http://www.statewatch.org/news/2012/jun/eu-com-turkey-readmission-com-239.pdf>

nebo

http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/docs/20131216-roadmap_towards_the_visa-free_regime_with_turkey_en.pdf

jedná se o nezanedbatelné finanční částky, které bude muset Turecko použít pro přijetí nelegálních uprchlíků.¹⁹

I přesto, že turečtí obyvatelé nemají přístup do Evropy v rámci Schengenské smlouvy, tak se čím dál tím více do Evropy dostávají a využívají k tomu právě nezákonnou formu, tedy přicházejí jako nelegální přistěhovalci a využívají k tomu i stát Řecko. Řecko se snažilo přistěhovalecké vlně zabránit výstavbou velkého plotu, který měl znepřístupnit příchod přistěhovalců z Turecka, kteří nemají povolení pro pobyt na evropském území a hlavně symbolicky poukázat na to, že Řecko není pomyslným přechodem pro nelegální imigranty z Asie a Afriky.²⁰

2.5 Maastrichtská smlouva

Největším mezníkem v dějinách Evropské unie je však považováno podepsání smlouvy v Maastrichtu 7. února 1992. Cílem Smlouvy je zejména zajistit hospodářský a sociální vývoj a soudržnost v rámci členských států. Podpora vysoké úrovně zaměstnanosti a rozvoje. Zavedení jednotné měny a prostoru bez vnitřních hranic. Podpora společné zahraniční, bezpečnostní a obranné politiky, založené na společné identitě na mezinárodní scéně. Jejím cílem je také zaručit svobodu, bezpečnost a práva obyvatel, ale také poskytnout azyl a práva přistěhovalců, a s tím související předcházení a potírání zločinnosti.²¹ Maastrichtská smlouva znamenala v historii Evropské unie velký posun v integračním procesu a také ve vytváření evropské identity.²²

¹⁹ Zrušení vízové povinnosti pro Turky výměnou za přijetí uprchlíků. Dostupné na: <http://www.presseurop.eu/cs/content/news-brief/4412391-zruseni-vizove-povinnosti-pro-turky-vymenou-za-prijeti-uprchliku>

²⁰ Řecko staví kvůli přistěhovalcům na turecké hranici plot. Dostupné na: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/163420-recko-stavi-kvuli-pristehovalcum-na-turecke-hranici-plot/>

²¹ Smlouva o Evropské unii. Dostupné na: http://www.euroskop.cz/gallery/2/760-smlouva_o_eu.pdf.

²² Cabada, I. 2010. Str 16-17.

Smlouva z Maastrichtu rozšiřovala obchodní, zemědělskou či dopravní politiku, ale také komunitární politiku. Mimo jiné se také zabývala otázkami spojenými s transevropskými sítěmi a kulturou. Významnou částí této smlouvy je „Hospodářská a měnová unie“, která zavádí společnou měnu pro všechny členské státy.²³ V únoru v roce 2014 promluvil turecký ministr pro evropské záležitosti *Egemen Bağış* k nynějšímu pohledu Turků na eurozónu a s ní spojenou jednotnou měnu euro. Ministr v rozhovoru s tiskovou agenturou Reuters uvedl, že v případě referenda by byly pozitivní výsledky pro vstup Turecka do EU, ale už si není jistý jak by to dopadlo se vstupem do eurozóny. Podle ministra, jsou Turci velice frustrovaní situací v EU a také pozvolna se rozšiřující hospodářskou a měnovou krizí, která zasáhla některé členské státy EU. A to jsou právě důsledky, které turecké obyvatelstvo odrazují od členství v eurozóně.²⁴

2.6 Přístupová jednání a kandidáti EU

Během několika dalších let byla zahájena přístupová jednání s dalšími státy. Z původních šesti zakládajících států má dnes Evropská unie dohromady 28 členů. Posledním členem EU, který přistoupil v roce 2013, se stala Chorvatská republika. Kandidátských členů je celkem šest (Turecko, Srbsko, bývala Jugoslávská republika, Makedonie, Island, Černá hora) a potenciálními kandidátskými zeměmi jsou tři (Albánie, Bosna a Hercegovina, Kosovo).²⁵ Přístupová jednání s Tureckou republikou byla zahájena v roce 2005 a pokračovala v roce 2006, kdy Evropská komise měla postupně vyhodnocovat kroky Turecka v plnění požadavků, které by mu umožnily vstup do Evropské unie.

Členství Turecka je tématem stále otevřeným, Evropská rada nestanovila nový termín pro vyhodnocení pokroků ze strany Turecka.

²³ Tamtéž. 2010. Str. 16.

²⁴ Frustrované Turecko stále chce vstup do EU, ale euro asi nechce. Dostupné na: <http://www.reuters.com/article/2013/02/13/us-britain-turkey-eu-idUSBRE91C1E520130213#comments>

²⁵ Jak funguje EU. Dostupné na: http://europa.eu/about-eu/countries/index_cs.htm

Turecko musí projít několika reformami, aby bylo přijetí možné. Avšak jeho potenciální členství v EU je nejvíce diskutované téma v debatě o přístupovém jednání.²⁶ Dlouhá doba čekání ze strany Turecka vyvolává smíšené pocity. Na internetových stránkách se dokonce objevují karikatury, které zesměšňují premiéra Erdoğan, kvůli jeho jednání s EU v oblasti přistoupení Turecka. Jednu z těchto karikatur je možné shlédnout v příloze s číslem na straně.

2.7 Lisabonská smlouva

Jedna z hlavních mezinárodních smluv vytvořená pod záštitou Evropské unie je Lisabonská smlouva²⁷, která byla podepsána již 13. prosince v roce 2007 v Lisabonu a vstoupila v platnost v roce 2009, 1. listopadu. Hlavním cílem této smlouvy je reformovat instituce Evropské unie. Zároveň smlouva pozměňuje dva původní zakládající dokumenty, a to „Smlouvu o EU“ a „Smlouvu o založení Evropského společenství“. A poprvé v historii EU se připouští možnost vystoupení státu z Unie a tím ukončení jeho členství.²⁸ Lisabonská smlouva také dokládá mezinárodní spolupráci na úrovni vojenské. EU získala pravomoci zasahovat do konfliktů, a tím stabilizovat situaci na evropském kontinentu. Článek 28b hovoří o vojenských a civilních prostředcích, kterých může EU využít při různých situacích, které zahrnují: *společné akce v oblasti odzbrojení, humanitární a záchranné mise, poradní a pomocné mise ve vojenské oblasti, mise pro předcházení konfliktům a udržení míru, mise bojových sil k řešení krizí, včetně misí pro prosazování míru a stabilizačních operací po ukončení konfliktů. Všechny tyto mise mohou přispívat k boji proti terorismu, včetně podpory třetích zemí v boji proti terorismu na jejich území.*²⁹

²⁶ Weinderhofferová. 2007. Str.12.

²⁷ Kompletní znění Lisabonské smlouvy dostupné na: http://www.euroskop.cz/gallery/2/738-lisabonska_smlouva.pdf

²⁸ Lisabonská smlouva „v kostce“. Dostupné na: http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/index_cs.htm

²⁹ Lisabonská smlouva. Dostupné na: http://www.euroskop.cz/gallery/2/738-lisabonska_smlouva.pdf

Lisabonská smlouva zajišťuje větší pravomoci Evropskému parlamentu a poskytuje občanům více možností jak vyjádřit a prosadit svůj názor. V rámci smlouvy vznikla tzv. občanská iniciativa, která umožňuje jednomu milionu občanů EU vyzvat Evropskou komisi, aby navrhla určité právní předpisy. Příkladem občanské iniciativy a její aktivity v EU je Greenpeace. Tato organizace vytvořila „Petici za Evropu bez geneticky modifikovaných plodin“³⁰ a společně s miliónem podpisů jí předala komisi EU. To znamená, že tato iniciativa staví občany na úroveň Evropského parlamentu a Rady Evropské unie.³¹ Lisabonská smlouva ve své podstatě umožňuje státům s vysokým počtem obyvatelstva získat větší rozhodovací pravomoci.

V nynější době je nejlidnatějším státem v rámci EU Německo, s počtem obyvatel přibližně 81 150 000³² (z roku 2013, červenec).³³ To by tedy znamenalo, že při vstupu do EU by Turecko společně s Německem mělo v Evropském parlamentě obsazeno nejvíce křesel. A každý pátý poslanec byl buď z Německa a nebo z Turecka.³⁴

2.7.1 Lisabonská smlouva a Turecko

V případě přistoupení Turecka do Unie by se tento stát rázem stal druhým nejvlivnějším v Evropské unii, a to kvůli jeho vysokému počtu obyvatelstva, které činí přibližně 80 700 000³⁵ obyvatel (z roku 2013, červenec).³⁶

Podle průzkumů „Turkish Statistical Institute“ stoupne počet obyvatel v Turecké republice během dalších deseti let z 80 milionů na 85

³⁰ Evropa: Konec debat o GM plodinách v nedohlednu? Dostupné na: <http://biospotrebitel.cz/clanek/evropa-konec-debat-o-gm-plodinach-v-nedohlednu>.

³¹ Příručka k Evropské občanské iniciativě. Dostupné na: http://ec.europa.eu/dgs/secretariat_general/citizens_initiative/docs/guide_eci_en.pdf.

³² Německo. Dostupné na: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gm.html>

³³ Internetové stránky Ministerstva zahraničních věcí České republiky udávají menší počet, a to přibližně 81,7 milionu obyvatel. Dostupné na: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/nemecko/.

³⁴ Ekonomický časopis, 53, 2005. Str. 651

³⁵ Turecko: dostupné na: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html>.

³⁶ MVZ ČR udávají opět menší počet obyvatel jako v případě Německa, a to 75,6 milionu obyvatel

milionů, čímž by se stala nejlidnatějším členem Evropské unie, a tím pádem by si zajistila pozici nejsilnějšího hráče na politické evropské scéně. Oproti tomu Spolková republika Německo řeší opačný problém z hlediska demografického. Server ministerstva zahraničních věcí ČR³⁷ uvádí, že v Německu dochází k negativnímu přírůstku obyvatelstva. A to tak vysokému, že se v roce 2050 předpokládá s počtem pouhých 65 – 70 miliony obyvatel. A díky přistěhovalcům a jejich porodnosti, zůstává toto číslo relativně nízké. Avšak paradoxem je, že nejvíce přistěhovalců v Německu pochází z Turecké republiky, a to přibližně 1 700 000 lidí.³⁸

Přikládám grafy k porovnání růstu obyvatelstva v Turecku a negativnímu růstu obyvatelstva v Německu, ke kterému by mohlo dle statistik dojít v následujících letech. (*Viz. příloha č. 1 a č. 2*)

Některé členské státy EU se právě pro velký počet tureckého obyvatelstva obávají jeho přistoupení, které může vést k narušení rovnováhy sil v EU.³⁹ Turecko je v dnešní době druhou nejlidnatější zemí po Německu a pravděpodobně v brzké budoucnosti bude první nejlidnatější zemí, jak ukazují přiložené grafy o růstu populace. Mnozí členové se obávají případných změn vlivu Evropské unie, pokud by se Turecko stalo jejím členem. V roce 2007 se ještě tehdejší prezidentský kandidát ve Francii Nicolas Sarkozy vyjádřil k přístupovému jednání s Tureckem takto: „Evropská unie by si měla stanovit své hranice toho, kterou zemi nechá vstoupit do EU.“⁴⁰ Směrem k Turecku se vyjádřil následovně: „*V Evropské unii není místo pro Tureckou republiku. A rozhodně nepřipustím to, aby příchodem Turecka do EU, byla narušena evropská politika.*“⁴¹ Německo a Francie se v tomto případě staví na pozici skeptiků ve věci Turecka jako budoucího člena EU. Naopak Velká

³⁷ Německo. Dostupné na: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/nemecko/

³⁸ Timmerman, Rochtus, Mels. 2008. Str. 100 – 101.

³⁹ Smlouva z Maastrichtu: Pozitivní krok k integraci? Dostupné na: <http://www.jsia.edu.in/JJIA/PDF/Sharavan-TreatyofMaastricht.pdf>.

⁴⁰ Sarkozy: Turkey has no place inside in the European Union. Dostupné na:

<http://www.turkishpress.com/news/159133/>.

⁴¹ Tamtéž.

Británie vidí členství Turecka pozitivně a staví se na jeho stranu v rozhodování pro přijetí či nepřijetí.⁴²

⁴² Smlouva z Maastrichtu: Pozitivní krok k integraci? Dostupné na:
<http://www.jsia.edu.in/JJA/PDF/Sharavan-TreatyofMaastricht.pdf>.

3 IDENTITA

Diplomová práce se zabývá Tureckou republikou, jejími obyvateli a Evropskou unií. Sleduje zejména turecké dědictví, které formovalo a nadále formuje kulturní tureckou identitu. V této kapitole bych chtěla více specifikovat pojem „*identita*“. Co to vlastně „*identita*“ je, co si pod tím máme představit a v jakých sférách se identita objevuje, blíže popíše tato kapitola.

3.1 Identita jako pojem

Identita je dle kulturních studií označována za kulturní konstrukt. To znamená, že vše co formuje identitu, má kulturní původ. Naše vlastní individuální osobnost vzniká v procesu nazývajícím se enkulturace, při němž se jedinec učí začlenit do společnosti a její kultury.⁴³ Enkulturační je nezbytná součástí našeho společenského vývoje a bez ní bychom se nemohli stát osobnostmi. Identita jako pojem začala být více zkoumána v rámci kulturních studií⁴⁴ v 90. letech minulého století. Kulturní studia zkoumají zejména to, jak na jedince působí kultura. Nesnaží se přímo vymezit pojmy kultura nebo společnost, ale spíše se zaměřuje na to, jak na sebe vzájemně tyto dva fenomény působí. Kulturní studia jsou často zmiňována v souvislosti s nadnárodní a mezikulturní debatou, a pak také v souvislosti s identitami. Kulturní studia se představují ve třech různých kategoriích, a to v post-koloniálním, diasporickém a subalterním.⁴⁵

Identita se jako pojem objevuje v několika vědních disciplínách a také v různých konceptech, a to jako osobní identita, kolektivní sociální identita, kulturní identita nebo národní identita a další. Kolektivní sociální identita je spojena s náboženstvím, rodem, etnikem či pohlavím. I přesto, že se tyto znaky týkají celé populace, tak u každého jedince se projevují

⁴³ Enkulturační. Dostupné na: <http://slovník-cizích-slov.abz.cz/web.php/slovo/enkulturační>.

⁴⁴ „Kulturní studia“ jako český novotvar byl zaveden českým sociologem profesorem Miloslavem Petruskem v roce 2004.

⁴⁵ Subalterní, neboli společensky podřízené.

individuálně. Například náboženství je v zásadě spojeno s vyznáním a způsobem praktikování víry. Identita pohlaví a rodu závisí na pohlavních znacích. Rodová identita v tomto směru udává normy chování, určuje normy v oblékání, a to co se od muže a ženy předpokládá. Avšak stává se, že člověk zažívá neshodu ve své rodové identitě se svým biologickým pohlavím. V tomto případě se muž cítí více ženou a žena více mužem bez ohledu na to, jaká rodová identita jim byla připsána po narození dle biologických pohlavních znaků.⁴⁶

Z hlediska kulturních studií je identita považována za kulturní konstrukt, neboť formování identity je založeno na zdrojích kulturního charakteru. Z tohoto důvodu můžeme říci, že naše osobní identita, během procesu utváření, je ovlivňována kulturou ve které žijeme.⁴⁷ Identita není pevně daným prvkem a nelze u ní odhalit jakoukoliv základní podstatu. Je tedy pod neustálým vlivem působení různých faktorů. Identitu nelze považovat za fixní a neměnnou podstatu člověka či národa, nýbrž jako stále se proměňující princip, který dokáže reagovat na sociální a kulturní okolnosti, se kterými se setkáváme buď jako osobnost během celého života v několika různých fázích jedince, nebo naopak jako národ či skupina při vytváření svého kolektivního, národního a kulturního charakteru, který právě specifikuje tu danou komunitu.⁴⁸ A to buď při formování či utváření určitých společných znaků v rámci nějaké komunity, a nebo ve větším měřítku utváření společné národní identity, například v Turecku na začátku 20. století, kdy hlava nově vzniklého státu Turecká republika (první republika v islámském světě vůbec), Mustafa Kemal Atatürk, započal éru modernizace, čímž nastolil počátek vzniku nové turecké národní a kulturní identity, která opouštěla od původního osmanského rázu.

⁴⁶ Identita a rodová identita. Dostupné na:
<http://www.nadoraz.nomantinel.sk/index.php/component/content/article/35-rodova-rovnos/54-identita-a-rodova-identita>.

⁴⁷ Barker. 2006. Str. 74.

⁴⁸ Tamtéž. 2006. Str. 75.

Dalším pojmem vztahující se k identitě, kterému bych se chtěla krátce věnovat je pojem „multiplicitní identita“⁴⁹. K tomuto druhu identity se nevztahuje pojem „já“, který je často skloňován v případě osobní identity a tedy při utváření vlastního „já“. Přesněji řečeno, multiplicitní identity nevytvářejí koherentní „já“. Naopak myšlenka multiplicity předpokládá variabilitu identity jedince, a to v závislosti na odlišných situacích a na různých místech, a dokonce i v některých případech vzájemně si odporujících identit. Není jednoduché se ztotožnit s jednou konkrétní danou identitou. Ale jedná se o identitu takovou, při které musíme pohlížet na faktory jako je gender, věk, etnicita, sexualita, náboženství či politický postoj aj. Tyto diskursivní pozice vytvářejí kulturní identitu člověka, která neustále mění své pozice v závislosti na okolnostech.⁵⁰

Jak jsem již zmínila výše, tak gender⁵¹ je jedním z těch faktorů které formují identitu. V zemích, kde významnou pozici zastává role feminismu, se na gender pohlíží více než na ostatní kolektivní identity. V rámci sociálních věd došlo i k vymezení termínu „genderová identita“. Tuto identitu nelze určit dle vnějších pohlavních znaků, ale dokáže ji určit jen sám jedinec dle psychické identifikace sebe samého. Jedná se o vnitřní vnímání sebe samého a přidružení se k určitému genderu dle vlastních pocitů. Je to soukromá, vnitřní a subjektivní záležitost.⁵²

Náboženství je poněkud odlišným faktorem v porovnání s genderem. Náboženské komunity jsou více spojeny s etnickou identitou. Příkladem toho jsou Arméni či Koptové. Kdežto naopak světová náboženství se snaží překročit a potlačit tyto etnické hranice. Existují však tzv. etno – náboženské komunity, konkrétně Drúzové. Drúzové jsou muslimská sekta, která vznikla v Egyptě, ale kde byla i zároveň pronásledována. Před persekucí ze strany egyptských muslimů utekli Drúzové do Libanonu, ale nakonec i zde byli nuceni ke konverzím proti své vůli. Tím se jejich pospolitost v komunitě a víra upevnila více než

⁴⁹ Anthony D. Smith. 1991. Str. 3

⁵⁰ Barker. 2006. Str. 125 – 126.

⁵¹ Gender je sociální konstrukt používaný k rozlišení mezi mužským a ženským, maskulinním a feminním.

⁵² Křížková. 2001. Str.1.

jindy, a to kvůli napadání ze strany jiné náboženské skupiny. V dnešní době jsou právě Drúzové zářným příkladem představující etno – náboženskou skupinu.⁵³

Počet identit nebyl vždy mnohočetný. V dřívějších dobách byly identity závislé na rodu, kmeni, věku či pohlaví. Postupem času a s příchodem zemědělství a společně s budováním vesnic, měst a posléze států, se četnost identit jedinců stala rozmanitější, tedy přesněji řečeno multiplicitní. Lidé se začali identifikovat nejen s těmi původními základními prvky – pohlaví, věk, rod atd., ale s určitou třídou či určitým skupinovým statutem. A s nástupem moderní společnosti, se utvářely identity na základě zaměstnání, občanství, ale také na základě etnického hlediska.⁵⁴

3.2 Kulturní identita

Co to vlastně kulturní identita je? Odpověď na tuto otázku nalezneme například v knize pedagoga a muzeologa pana PhDr. Josefa Beneše, CSc. s názvem „*Základy muzeologie*“, kde specifikuje kulturní identitu následovně: *„Kulturní identita je charakterizována jako vědecky poznáný a vymezený prostor hodnot a znaků, dochovaných v autentické podobě výtvorů a relací mezi nimi, jež danou pospolitost postihují z hlediska osobitosti projevů, jedinečnosti a nezastupitelnosti hodnot i vztahů v jejím rámci a již bere daná pospolitost za svou jako výraz své osobité kultury a společenského povědomí.“*⁵⁵

Každý jedinec má svou identitu, která je podložena specifickým prostředím, prací, ale také jedinečným způsobem života. Kulturní identita je vytvářena na základě určitého pocitu sounáležitosti k nějaké skupině, pocit vědomé příslušnosti. Pocit sounáležitosti je podložen udržením těchto společných znaků vůči světovému trendu. Kulturní identita a pocit

⁵³ Smith. 1991. Str. 7.

⁵⁴ Národní identita současné mladé generace Čechů. Dostupné na:
http://is.muni.cz/th/333344/fss_b/Kalvodova_Barbora_-_bakalarska_prace.txt

⁵⁵ Beneš. 1997. Str. 21.

sounáležitosti je závislý na společné minulosti a zánik této identity by znamenal „zničení vazeb na minulost jako kolektivní paměť národa.“⁵⁶ Kulturní identita vzniká velice dlouhým historickým procesem, během něhož se vytvářejí a formují etnicko – kulturní znaky jedince či celého národa.⁵⁷

3.3 Identita v rámci Evropské unie

Evropská unie se ve svých začátcích soustřeďovala na Evropu jako na nedělitelný celek, který se vymezuje vůči ostatním státům světa.

Evropské hospodářské společenství se zaměřovalo na sjednocovací proces, a to na základě společného dědictví a společných vlastních zájmů členských států. Vytvořením Evropského společenství bylo původně zamýšleno zajištění stabilizace bezpečnostní situace v Evropě po 2. světové válce. Působením této nové organizace docházelo k uklidnění mezinárodní situace prostřednictvím sjednocením států a následným dlouhodobým integračním procesem. Zkušenosti dvou válek poznamenalo celou Evropu, a v tuto chvíli evropské obyvatelstvo potřebovalo jistotu bezpečí. Evropské společenství představovalo vidinu jistoty v oblasti evropského kontinentu. Později začalo uvažovat o větším rozšíření o další státy, aby dosáhlo toho, že všechny evropské státy budou zastávat stejné názory, budou mít stejné cíle a hlavně budou udržovat jednotu, a tím by toto společenství a kooperace měla zabránit dalším ničujícím válkám.

⁵⁶ Tamtéž. 1997. Str. 21.

⁵⁷ Bastl, Smolík, Mareš, Vejvodová. 2011. Str. .208.

4 INTEGRAČNÍ PROCES EU

Nejprve bych chtěla nastínit, co vlastně pojem „*integrace*“ představuje. Integrací, můžeme chápat proces, ve kterém dochází buď k začlenění jedince do skupiny. Akteřem nemusí být zákonitě jedinec, ale integrace, jako proces začlenění, může probíhat i u malé skupiny lidí, kteří se začleňují, tedy integrují, v rámci větší skupiny.⁵⁸ Integraci můžeme vnímat v souvislosti s cizinci, kteří se přistěhovali do nějaké země, a mají odlišné sociální a kulturní zkušenosti, a začínají se postupně integrovat v té dané zemi. Společně pak tyto dvě skupiny mají tendence vytvářet prostředí, ve kterém je možné vzájemné soužití, bez konfliktů, které by mohly vznikat odlišnými socio – kulturními identitami jedinců. Integrace v podstatě není nutná v případě, pokud se v dané oblasti nevytvářejí špatné vztahové podmínky pro danou skupinu, založené na vlastní identitě menšiny či jedince.⁵⁹

Evropská rada pro uprchlíky a emigranty (ECRE)⁶⁰ definuje integraci následovně. „Integrace je se proces, který je:

1. Dynamický a oboustranný. Z pohledu uprchlíka představuje integrační proces přizpůsobení se životnímu stylu hostitelské země, bez toho, aby zcela ztratil svou vlastní kulturní identitu. A z pohledu hostitelské země a její společnosti, integrační proces znamená ochotu přizpůsobit veřejné instituce a přijmout uprchlíky jako součást země.
2. Dlouhodobý proces. Z psychologického hlediska proces integrace začíná u jedince ve chvíli, kdy přijde do nové země, kde se plánuje usadit. A končí v podstatě až tehdy, kdy se jedinec cítí být plnohodnotným členem z hlediska kulturního, sociálního, ekonomického a právního.
3. Multidimenzionální proces. Umožňující jedinci být v cílené zemi skutečným akteřem politického, hospodářského, občanského

⁵⁸ Integrace imigrantů.. Dostupné na: http://www.ihs.ac.at/publications/lib/ihsrp_15.pdf.

⁵⁹ Integrace. Dostupné na: http://www.jirkoc.cz/thuathienhue/dokumenty/terminologie_integrace.pdf.

a kulturního dění.⁶¹

Integrace obecně znamená začlenění, spojení, splynutí či sjednocení.⁶²

Smlouva o Evropské unii hovoří o vytvoření spolupráce a vzájemné podpory mezi členskými státy a vytvoření užšího svazku mezi evropskými národy.⁶³ Prezidenti všech členských států se rozhodli vstoupit do procesu integrace vytvořením splečenství evropských států, se záměrem překonat historické dění, které evropské národy rozdělilo (obě světové války), a tím vytvořit základy pro Evropu jednotnou.⁶⁴

4.1 Evropská identita v integračním procesu

V 50. letech 20. století členské státy, které založily EHS a EURATOM, měly potřebu odstranit rozdíly mezi oblastmi na evropském kontinentu. V preambuli Římské smlouvy⁶⁵ o založení Evropského hospodářského společenství a Evropského společenství pro atomovou energii, je v napsáno následující: *„Snažíci se posílit jednotu hospodářství svých zemí a zajistit harmonický rozvoj zmenšováním rozdílů mezi jednotlivými regiony a odstraněním zaostalosti nejvíce znevýhodněných regionů...Přejíce si přispět společnou obchodní politikou k postupnému odstraňování omezení v mezinárodním obchodě.“*⁶⁶ Myšlenka integračního procesu v rámci evropského společenství začala nejprve nabývat významu z hlediska sektorové hospodářské integrace. V rámci Římských smluv byla vytvořena Evropská investiční banka, která měla přispět k podpoře regionů, které nebyli dostatečně na úrovni z hlediska

⁶⁰ European Council od Refugees and Exiles. Dostupné na: <http://www.ecre.org/>.

⁶¹ Integrace uprchlíků v Evropě. Dostupné na:

https://www.google.cz/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CDQQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.ecre.org%2Fcomponent%2Fdownloads%2Fdownloads%2F168.html&ei=JaZWU_uoDoO07QbMI4DACw&usg=AFQjCNHbuxW-cd76nATACzw-FoUi4HWOQ&sig2=4HCEBiGVTG5_Dh1uzOnpUg&bvm=bv.65177938,d.ZGU

⁶² Integrace. Dostupné na: <http://slovník-cizích-slov.abz.cz/web.php/slovo/integrace>.

⁶³ Smlouva o EU. Článek I., Hlava A. Str. 125. Dostupné na: http://www.euroskop.cz/gallery/2/760-smlouva_o_eu.pdf.

⁶⁴ Tamtéž. Str. 122.

⁶⁵ Římská smlouva, podepsána v roce 1957 a v platnost přišla v roce 1958.

⁶⁶ Smlouva o vytvoření EHS. Dostupné na: http://www.euroskop.cz/gallery/2/754-smlouva_o_es.pdf.

hospodářského vývoje. Společně s počátky integračního procesu souvisí vytvoření regionální politiky.⁶⁷

Proč zrovna turecká a evropská identita? Na první pohled by se mohlo zdát, že tyto dva světy jsou od sebe vzdálené na míle daleko. I přesto, že Turecko svým územím zasahuje do evropského kontinentu, jedná se o stát s orientální kulturou, s osmanskou historií a s náboženstvím, které je tomu křesťanskému vzdálené. Avšak pravdou je, že od doby vzniku moderní republiky v roce 1923⁶⁸ se dostalo Turecko do procesu modernizace a westernizace. Mustafa Kemal Atatürk postavil tureckou identitu na základě charakteru západních civilizací.⁶⁹

V dnešní době probíhá v rámci Evropské unie zapojení všech členských států EU a nalézání nebo spíše aplikování společné evropské nadnárodní identity, a to v rámci tzv. Evropského integračního procesu. Základním trendem tohoto integračního procesu je *„postupné geografické rozšiřování EU a postupné změny zejména rozhodovacích mechanismů a významu některých základních orgánů EU v zájmu zajistit větší demokratičnost, efektivitu a flexibilitu výkonu vládnutí na nadnárodní úrovni.“*⁷⁰

Přes několik nových změn, prostřednictvím smluv (Maastrichtská smlouva, Lisabonská smlouva, Amsterodamská smlouva), které již proběhly v minulosti ze strany politických elit⁷¹, se pomalu ale jistě integrační proces přesouvá do rukou obyvatel Evropské unie.⁷²

Evropská nadnárodní identita je velice důležitým aspektem pro to, aby unie mohla dobře fungovat. Zejména to hraje významnou roli v demokracii a efektivitě Evropské unie. Je nutno také uvést velice důležitý aspekt v tomto směru, a to „národní cítění“, které ale nemusí být založené

⁶⁷ Pitrová. 2010. Str. 172 – 173.

⁶⁸ Kreiser, Neumann. Praha 2010. str. 185.

⁶⁹ Bozdoğan, Kasaba. USA 1997. Str. 83.

⁷⁰ Kveš. 2010. Str. 21.

⁷¹ Ratifikace Maastrichtské smlouvy referendem proběhla pouze ve 3 státech, a to v Dánsku, Finsku a Francii. V případě ostatních států ke kladnému rozhodnutí došlo parlamentní cestou.

⁷² Cabada, L. 2010. Str. 13.

na etnicko – nacionálním charakteru, jak by se mohlo zdát, ale postačí fakt, že obyvatelstvo tvoří společenství, které je vůči svému státu legitimním prvkem. Základní složkou evropské identity je sounáležitost a solidarita mezi členskými státy. Představa sjednocené Evropy připouští určitý stupeň pluralismu, a také kulturní a jazykovou rozmanitost v pozadí všech států.⁷³ V případě identity, ať už se jedná o národní či nadnárodní se často skloňuje slovo náboženství. Náboženství v kontextu s Evropou odpovídá představě křesťanského světa. Křesťanství, jako představitel jednoho ze tří nejrozšířenějších monoteistických náboženství světa a zároveň s největším počtem věřících, zaujímá na evropském kontinentu bezpochyby prvenství mezi věřícími. (viz. příloha č. 4) A hodnoty sdílené lidmi na tomto kontinentu se z velké části odvíjejí právě od těch hodnot křesťanských.

Pro dosažení pozitivních výsledků při vytváření jednotné evropské identity, (nejen ve sféře politické, tedy při vytvoření jednotného politického vědomí) je potřeba potlačit a omezit sílu konkrétních národních identit v rámci Evropské unie. V tomto případě se dostáváme k otázce, zda je možné v tureckém obyvatelstvu vyvolat větší pocit sounáležitosti k evropskému a západnímu na úkor jejich zvyků založených na islámském náboženství, (ale také v mnoha případech odlišných kulturních zvyků) které se od těch evropských, v některých případech poměrně dost liší. Je tedy možné aby v zemi se zakořeněnou orientální⁷⁴ kulturou obyvatelstvo bylo schopno potlačit svou národní tureckou identitu, a přijmout identitu národního evropského cítění?

U zemí, které jsou součástí evropského kontinentu a plně součástí Evropské unie již několik let, se předpokládá jednodušší proces přechodu z národního cítění na cítění nadnárodní, konkrétně evropského. Země, které sdílejí evropské dějiny, náboženství a kulturní tradice by se mohly dle těchto kritérií, lépe integrovat a přijmout jednotnou nadnárodní

⁷³ Evropa a Evropané – otázka identity. Dostupné na: <http://one-europe.info/europe-and-europeans-questions-of-identity>.

⁷⁴ V tomto případě se jedná o „orientální“ ve smyslu blízkého východu, islámu, arabské kultury.

identitu. Ale dle veřejných výzkumů, které uspořádala v roce 2010 World Values Survey⁷⁵ dochází k vyvrácení této teorie. Většina obyvatel členských států preferuje národní identitu před tou nadnárodní. Problémem a překážkou k vytvoření nadnárodní identity je právě geografické rozšiřování Evropské unie. Zázemí jednotné identity je zakotveno právě ve stabilizaci regionu a v jasně vymezené komunitě. A neustálým rozšiřováním o další členy se vzdaluje myšlenka brzkého vytvoření nadnárodní identity, která by byla společná všem národům unie.⁷⁶

Velkým problémem stojícím proti vytvoření nadnárodní identity jsou politické strany, které jsou konzervativně orientované a zejména nacionální politické strany, které obecně na proces integrace v rámci EU reagují negativně a kriticky. V některých případech tyto strany požadují úplné zastavení tohoto evropského sjednocovacího úsilí.

Evropská identita může být definována jako soubor společných hodnot, které sdílejí všichni obyvatelé evropského kontinentu, či přesněji všichni členové Evropské unie. Z hlediska většiny evropských občanů představuje Evropská unie především konglomerát národů, který společně tvoří jednotný trh a měnu, mající společné technologické a ekonomické ambice. Tyto představy převládají nad myšlenkou nějaké entity, založené na společně sdílených hodnot a společné evropské identity, jenž by měla být základním prvkem EU.

Pocit sounáležitosti ke konkrétní komunitě je subjektivní. Teorie vysvětlující pojem *identita*, hovoří o nutnosti existence protipólu, od kterého se naše vlastní identita liší, a právě díky tomu se utváří vlastní individuální „já“ a „my“. V tomto případě můžeme lépe pochopit evropskou identitu v kontextu s dalšími kontinentálními identitami, jako je africká, americká či asijská. Ta evropská je založena na společné kultuře, umění, na obecném vzdělání pro všechny členy EU. Evropská identita mnohdy

⁷⁵ Kveš. 2010. Str.44

⁷⁶ Tamtéž, 2010. Str. 27 – 30.

narází na mnohem silnější identity, zakořeněné ve státě, a to náboženské, národní, jazykové, kulturní, ideologické či regionální.⁷⁷

Otázka společné nadnárodní identity v rámci Evropské unie byla poprvé nastíněna na Summitu v Kodani v roce 1973, kdy byla podepsána tzv. Deklarace evropské identity.⁷⁸ Smyslem této deklarace bylo zejména podpořit vizi sdílení společných hodnot a zásad, stejně tak jako sdílení společného podvědomí a specifických zájmů celého společenství. Touto deklarací se budu podrobněji zabývat v nadcházející kapitole.

V roce 2001 na summitu v Leakenu⁷⁹ došlo k menšímu obratu v tomto směru. Tématem byla naopak podpora a respekt národních identit členských států. Národní identita byla specifikována dle občanství, politické participace, geografického členění a historií daného státu. Pro úspěšný proces vytvoření nadnárodní identity by se měla EU soustředit více na společné znaky států a nevyhledávat znaky, které jim nejsou společné. To znamená, že identity, které mají společné znaky založené na pohlaví, náboženství atd., mohou více zasáhnout do vytváření nadnárodní identity, v tomto případě té evropské.⁸⁰

V dnešní společnosti existují dva myšlenkové proudy, zabývající se národní a nadnárodní identitou. Ten první podporuje myšlenku multikulturalismu, který prosazuje vzájemnou koexistenci národních, regionálních a místních identit. Kdežto druhý myšlenkový proud prosazuje ideu sjednocení národních zájmů, a tím vytvoření společných politických cílů. Tuto strategii využívá Evropská unie při sjednocovacím procesu v rámci integrace. A plány jsou zaměřené na vytvoření sjednocené Evropy,

⁷⁷ Evropa a Evropané – otázka identity. Dostupné na: <http://one-europe.info/europe-and-europeans-questions-of-identity>.

⁷⁸ Deklarace evropské identity. Dostupné na: http://www.cvce.eu/obj/declaration_on_european_identity_copenhagen_14_december_1973-en-02798dc9-9c69-4b7d-b2c9-f03a8db7da32.html.

⁷⁹ Kompletní zprávu ze summitu lze nalézt na tomto internetovém odkazu: http://ec.europa.eu/smart-regulation/impact/background/docs/laeken_concl_en.pdf.

⁸⁰ Evropa a Evropané – otázka identity.. Dostupné na: <http://one-europe.info/europe-and-europeans-questions-of-identity>.

tedy přesněji řečeno, na vytvoření nadnárodního evropského státu na úkor států národních.

Evropané, podobně jako jakákoliv další jiná skupina ve světě, udržují místní zvyky, vytvářejí několik identit, ať už to jsou identity na úrovni regionální, národní či trans-národní (například germáni, slované), tak vznikají mezi nimi i určité nábožensko – doktrinální vztahy, které by měly podlehnout tlaku jednotné identitě čistě evropského charakteru.

Pro Evropskou Unii, představující společný politický a kulturní prostor, je velmi těžké definovat, vytvořit a zároveň aplikovat určitou jednotnou evropskou identitu. Vzhledem k obrovskému počtu obyvatel na evropském kontinentu a v rámci EU, s různými národními identitami a vlastním kulturním a náboženským zázemím a bohatstvím, svou vlastní historií a jazykem, je velmi obtížné redefinovat jednu identitu, která by byla společná všem národům členských států Unie. V souvislosti s tímto problémem by se mohl již zmiňovaný multikulturalismus jevit jako potencionálně správná volba pro řešení této situace. Multikulturalismus prakticky vyznačuje koncept soužití několika různých kultur v jednom státě či lépe řečeno, multikulturalismus předpokládá mnohočetnost kultur a jejich vzájemné souznění v rámci jedné společnosti.⁸¹ Koncept multikulturalismu tedy umožňuje lidem lépe porozumět konceptu Evropské unie představující prostor vhodný pro koexistenci a soužití, než jako koncept jednotného národního státu. V tomto ohledu se zdá, že multikulturalismus představuje zatím jedno z řešení různorodosti identit, které charakterizují společnost EU. A umožňuje existenci mnoha národních identit, aniž by měla některá z nich tendence převažovat nad jinou národní identitou. Což vede k vzájemné toleranci a k zabránění jakéhokoliv konfliktu.⁸²

⁸¹ Multikulturalismus: uzavřená kapitola nebo aktuální politická vize? Dostupné na:

<http://multikulti.sk/dok/Multikulturalizmus-uzavrena-kapitola-nebo-aktualni-politicka-vize.doc>.

⁸² Evropa a Evropané – otázka identity. Dostupné na: <http://one-europe.info/europe-and-europeans-questions-of-identity>.

5 EVROPSKÁ ARMÁDA

Společně s koncem Druhé světové války se začala objevovat myšlenka společného evropského vojska. Avšak její realizace nebyla možná hned po vytvoření plánů či návrhů společných evropských vojenských struktur, protože Německo zaujímal stále silného aktéra, jenž vyvolával v některých evropských státech strach z toho, že by mohlo zaujmout stejně silné vojenské postavení jako mělo před koncem Druhé světové války. A tak celý vývoj konceptu společné jednotné armády se vyvíjel a vyvíjí pozvolna. Tato nedůvěra ze strany Evropy vůči Německu přispěla k vytvoření tzv. Dunkerquerské smlouvy⁸³, která měla zajistit, aby nedošlo k opětovné útočné politice Německa. Dokonce Francie se ještě dlouhou dobu po válce stavěla k Německu opatrně, v otázce politické a vojenské obnovy.⁸⁴

Prvním dokumentem, který zajišťoval poskytnutí vzájemné vojenské pomoci v případě potřeby, byl dokument zvaná Bruselská smlouva⁸⁵, podepsaná v roce 1948. Jednalo se o spolupráci mezi členy zejména v oblasti vojenské, politické, ale také v oblasti sociální či kulturní. Státy které tuto smlouvu podepsaly (Belgie, Velká Británie, Francie, Nizozemsko, Lucembursko) mezi sebou vytvořily vojenskou kooperaci a v případě ozbrojeného útoku na jednoho z nich, mu zbylé státy poskytnou vojenskou výpomoc.⁸⁶

5.1 Cesta k vytvoření jednotné evropské armády

První opravdový plán vybudování Evropské armády představil až francouzský premiér René Pléven, který předložil Národnímu shromáždění v roce 1950. Pléven navrhl nejen koncept společných ozbrojených sil, ale podal také návrh na vytvoření struktury velení a

⁸³ Dunkerquerská smlouva byla podepsána 4. března v roce 1947 mezi Francií a Velkou Británií.

⁸⁴ Evropské bezpečnostní struktury. Dostupné na: http://www.mocr.army.cz/mo/obrana_a_strategie/2-2003cz/frank.pdf

⁸⁵ České znění Bruselského paktu dostupné na: <http://smsjm.vse.cz/wp-content/uploads/2008/10/sp4.pdf>

kontroly. To znamená, že se měly stanovit funkce pro Vrchního velitele, Evropského ministra obrany a dalších. Plán také obsahoval návrhy na rozpočet a zaopatření zbraní.⁸⁷ I přesto že Francie byla největším skeptikem vůči německé obnově zbraní, jediným východiskem, pro vytvoření společných evropských vojsk, byla obnova německé armády a její následné začlenění do konceptu armády evropské.⁸⁸

Další pokusy o společnou armádu vznikaly v následujících letech v rámci několika smluv. Například Západoevropská unie, která vznikla rozšířením Bruselského paktu o tzv. Pařížské smlouvy v 50. letech minulého století. Západoevropská unie (ZEU) fungovala jako prostředník při vojensko - politické spolupráci mezi jejími členy.⁸⁹ ZEU byla aktivní hlavně na Blízkém východě. Po ukončení války mezi Íránem a Irákem, v letech 1987 – 1988, se ZEU angažovalo při odminování této oblasti. Dále se podílela na zabezpečení mezinárodních vod v oblasti Hormuzského průplavu.⁹⁰

A také se podílela na rezoluci s číslem 661⁹¹ během Války v Zálivu. ZEU také přispělo v humanitárních akcích, které napomáhaly Kurdským uprchlíkům v severním Iráku.⁹²

Po skončení Studené války se začala evropská integrace prohlubovat. Došlo k vytvoření Evropského společenství a následnému založení Evropské unie. Na počátku 90. let byla vytvořena Maastrichtská smlouva (viz. výše). V rámci této smlouvy vznikla tzv. Společná zahraniční a bezpečnostní politika (SZBP), jejímž cílem bylo zejména zabezpečit společné hodnoty a zájmy, udržet mír a status nezávislosti Unie, zamezit

⁸⁶ Bruselský pakt. Dostupné na: <http://smsjm.vse.cz/wp-content/uploads/2008/10/sp4.pdf>

⁸⁷ Krčálová. 2010. Str. 140 – 142.

⁸⁸ Celý projekt, který spadal pod tzv. Evropské obranné společenství, nakonec nebyl podepsán, a to ze strany Francie. Tudiž tento projekt neuspěl.

⁸⁹ Vývoj konceptu evropské armády. Krčálová, Z. Str. 142 - 143. In: Cabada, L. Aktuální výzvy evropského integračního procesu. 2010, Plzeň.

⁹⁰ Tzv. „Operation Cleansweep“.

⁹¹ Rada bezpečnosti uvalila tuto rezoluci s č. 661 na Irák v roce 1990. Jednalo se o ekonomické sankce. Zákaz dovozu humanitárního a zdravotního materiálu. Ale také šlo o zákaz dovozu potravin do Iráku.

⁹² Historie Západoevropské unie. Dostupné na: <http://www.weu.int/History.htm>.

mezinárodním konfliktům a dohlížet na respektování lidských práv a svobod.

S pokračující touhou vybudovat multinárodní armádu se v 90. letech začali angažovat v tomto problému německý kancléř Kohl a francouzský prezident Mitterrand a v roce 1992 byla podepsána deklarace z La Rochelle, která vedla ke vzniku tzv. Eurocorps.⁹³ Princip tohoto mnohonárodnostního vojenského sboru spočívá v tom, že velitelství je multinacionální.⁹⁴

O doplnění stávajících smluv EU se postarala smlouva Amsterodamská⁹⁵, ratifikována v roce 1997. Která v článku V. obsahuje společné cíle zahraniční a bezpečnostní politiky. Uvádí se v ní například dodržování mezinárodní bezpečnosti a míru. A také dále prohlubovat vzájemnou politickou solidaritu. A to vše v souladu s Chartou Organizace spojených národů.⁹⁶

Další významnou iniciativou na poli vojenském, byla Evropská bezpečnostní a obranná politika (EBOP)⁹⁷. Její součástí bylo mimo jiné zformovat vojenskou jednotku, která by byla schopna bezprostřední reakce na konflikt v evropských zemích. A také došlo k vytvoření politických a bezpečnostních orgánů, které měly veškerá vojenská tažení konzultovat s NATO.

Dokument, který v posledních letech, ovlivnil vojenskou sféru uvnitř Evropské unie, vznikl v roce 2003. Jedná se o dokument s názvem „Bezpečná Evropa v lepším světě“, který stanovuje: „základní cíle v

⁹³ Více informací o Eurocorps dostupné na: <http://www.eurocorps.org/>

⁹⁴ Krčálová. 2010. Str. 144 - 146.

⁹⁵ České znění Amsterodamské smlouvy dostupné na:

http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/amsterodamska_smlouva_cs.pdf

⁹⁶ Amsterodamská smlouva. Dostupné na:

http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/amsterodamska_smlouva_cs.pdf

⁹⁷ Bezpečnostní a obranná politika. Dostupné na : <https://www.euroskop.cz/8715/sekce/bezpecnostni-a-obranna-politika/>.

*prosazování bezpečnostních zájmů na základě našich základních hodnot.*⁹⁸

V tomto dokumentu byly definovány strategické cíle, regionální konflikty, globální výzvy, hlavní hrozby atd. Evropská unie se měla na základě tohoto dokumentu stát více akceschopná, měla umět více spolupracovat se svými partnery, a celkově upevnit vazby mezi členskými státy.⁹⁹

5.2 Vojenské působení EU v oblasti Blízkého východu

Evropská unie je také aktivní v oblasti Blízkého východu. Je zainteresována ve spolupráci s Izraelem a v autonomní oblasti Palestina. Evropská unie se podílí na financování palestinské samosprávy. Do této oblasti také posílá evropské odborníky, jak soudní tak policejní či odborníky, zabývající se problematikou hranic. EU v izraelsko – palestinském konfliktu razí mírovou politiku a klade důraz na stažení izraelských jednotek z palestinského území, a zaměřuje se spíše na humanitární výpomoc. V souvislosti se spoluprací s ozbrojenými silami NATO, jsou evropské vojenské jednotky součástí mírových sil v Libanonu v rámci UNIFIL.¹⁰⁰ Dále se EU podílela na misi EUJUST LEX, která byla aktivní v Iráku. Mise byla zahájena v roce 2005 a měla skončit v prosinci roku 2013. Jejimi hlavními cíli v této oblasti bylo zaručit dodržování lidských práv, podpora kulturního rozvoje a posílení bezpečnosti státu.¹⁰¹ Velkou hrozbou nejen pro Evropu je jaderný program v Íránu. Vůči narůstajícímu programu jaderné energie byl předložen návrh o zastavení tohoto programu a opětovného navázání důvěry mezi Íránem a zainteresovanými zeměmi. EU společně s USA, Čínou a Ruskem vyvíjí v

⁹⁸ Evropská bezpečnostní strategie – Bezpečná Evropa v lepším světě. Dostupné na: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/librairie/PDF/QC7809568CSC.pdf.

⁹⁹ Tamtéž. 2010. Str. 151.

¹⁰⁰ UNIFIL – United nations interim force in Lebanon. Dostupné na: <http://unifil.unmissions.org/>

¹⁰¹ The European Union Integrated Rule of Law Mission for Iraq. Dostupné na: http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eujust-lex-iraq/mission-description/index_en.htm

této záležitosti tlak na Írán. Pokud nedojde k obratu v této věci, tak bude potřeba vyvíjet další opatření ze strany OSN.

Evropská unie má snahu vytvořit mírové prostředí a stabilitu v tomto regionu a eliminovat tak hrozbu terorismu. Tato snaha je také podložena spoluprací se státy Perského zálivu, jejichž společným cílem je zabezpečení regionu Blízkého východu. Zájmy Evropské unie nespádají jen do hranic Evropy, ale vojenské či mírové akce sahají daleko za její hranice.¹⁰² Ve prospěch míru v regionu arabských zemí a Izraele byla vytvořena deklarace o spolupráci EU a zemí středomořské oblasti, s přesným názvem Barcelonské prohlášení o evropsko – středomořském partnerství, zjednodušeně Barcelonská smlouva.¹⁰³ Mír a stabilita se staly základními principy této spojenecké deklarace. Vytvořením této kooperace si EU přislíbila vytvoření stabilního regionu prostřednictvím společného dialogu a tím zajistit stabilní území, pomocí kulturní, sociální, hospodářské a finanční spolupráce. V rámci tohoto projektu má také dojít ke vzájemnému pochopení a respektování různorodosti kulturních identit, ke vzájemnému poznání odlišných kultur a k porozumění mezi nimi, a k vedení mezikulturního a mezináboženského dialogu.¹⁰⁴

I přes veškeré deklarace a smlouvy zahrnující program vytvoření mezinárodní spolupráce v oblasti vojenské, není bezpečnostní politika hlavním tématem evropské integrace. Během vývoje došlo k vytvoření vojenských uskupení jako zmíněný Eurocorps, jehož multinacionální charakter spočívá pouze ve vedení, které jak jsem již zmínila, může zahrnovat několik různých národností. A nebo tzv. „Battle groups“, které mohou být také založeny na multinárodnostním principu, představující skupiny o počtu až 1500 vojáků. Battle – groups mohou být tvořeny i

¹⁰² Evropská bezpečnostní strategie – Bezpečná Evropa v lepším světě. Dostupné

na: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/librairie/PDF/QC7809568CSC.pdf.

¹⁰³ Barcelonská smlouva byla podepsána ze strany EU a dalšími 12ti státy Blízkého východu (Alžírsko, Kypr, Egypt, Izrael, Jordánsko, Libanon, Malta, Maroko, Sýrie, Tunisko, Turecko a palestinská samospráva. Přizvány byly i Liga arabských států, Svaz arabského Maghrebu a Mauritánie.)

¹⁰⁴ Barcelonská deklarace. Dostupná na:

http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/mediterranean_partner_countries/r15001_cs.htm

jedním státem. Mimochodem i čeští a slovenští vojáci se aktivně podílejí na spolupráci s Battle – groups, a to již od roku 2009.¹⁰⁵

Evropská unie má potřebu vymezit si prostředky, které by v případě krize mohla využít, a tak postupně modifikuje myšlenku armády, která by byla natolik silná a dokázala spolupracovat v rámci celé Evropské unie až by mohla stát aktivním a velice významným hráčem na poli mezinárodním až celosvětovém. I přesto, že evropská vojska operují i na územích mimo evropských, nedokázala v nedávné minulosti zabránit konfliktům v oblasti bývalých jugoslávských zemí. Tyto konflikty pak narušují infrastrukturu a podněcují ke kriminalitě, proto si EU vymezila hlavní strategické cíle (bezpečnostní sousedská politika, boj proti hrozbám, a multilaterální vládnutí), kterými chce dosáhnout bezpečnosti a stability ve svém evropském regionu.¹⁰⁶

¹⁰⁵ Bojová uskupení Evropské unie a vztah k České republice. Dostupné na:
<http://www.acr.army.cz/scripts/detail.php?id=13642>

¹⁰⁶ Vývoj konceptu evropské armády. Krčálová, Z. Str. 155 - 156. In: Cabada, L. Aktuální výzvy evropského integračního procesu.2010, Plzeň.

6 BUDOVÁNÍ NOVÉHO TURECKÉHO NÁRODA

Turecká společnost a její modernita nevznikla způsobem, kterým běžně vznikají národní společnosti, tedy přirozeným důsledkem společenského vývoje, nýbrž byla vytvořena uměle, a to aplikací modernity založené na prozápadním konceptu. Mustafa Kemal, zvaný Atatürk,¹⁰⁷ byl přesvědčený o tom, že jediným způsobem pro přežití Turecka po rozpadu Osmanské říše existuje pouze radikální alternativa, a to silná a okamžitá modernizace a sekularizace celého státu.¹⁰⁸ Atatürk postavil svůj koncept vlády na šesti pilířích, které jsou označovány jako 6 šípů kemalismu. Tento Atatürkův šesti pilířový koncept položil základ pro transformaci osmanské společnosti na moderní turecký národ. Modernizace státu byla tedy založena na těchto šesti bodech: republikánství, nacionalismus, populismus, etatismus, sekularismus a reformismus.¹⁰⁹ Těchto šest principů se projevilo nejen ve státním sektoru, politickém či hospodářském, ale celý kemalistický koncept měl i velký vliv na formování národní identity obyvatelstva nově vzniklého tureckého státu.

6.1 Mustafa Kemal a formování turecké národní identity

6.1.1 Kemalův život „v kostce“

Mustafa Kemal se narodil v roce 1881 v Soluni a zemřel v roce 1938 v Istanbulu. Kemal pocházel z typické konzervativní rodiny. Jeho rodiče se přeli v rozhodnutí o tom, jaké vzdělání by bylo pro jejich syna tím nejlepším. Matka, jménem Zübeyde, chtěla aby Mustafa navštěvoval školu založenou na islámu, ale jeho otec Ali Rıza, toužil po tom, aby jeho syn získal vzdělání, které není založené na náboženství, ale je založené na sekulárním charakteru. Nakonec mezi nimi došlo ke kompromisu a Mustafa nejdříve nastoupil do náboženské školy, kde se věnoval výuce

¹⁰⁷ Toto přízvisko získal v roce 1934 a v překladu do českého jazyka znamená „Otec Turků“

¹⁰⁸ Kreiser, Neumann. 2010. Str. 195.

¹⁰⁹ Tamtéž. Str. 186.

islámu a za nějakou dobu přešel na civilní školu, dle představ svého otce.¹¹⁰ Mustafa na toto období také vzpomínal při rozhovoru pro turecký týdeník „Vakit“ v roce 1922, ve kterém popisuje tuto situaci ohledně výběru školy a pří mezi jeho matkou a otcem, jako svou první výraznou vzpomínku ze svého dětství. *„Pamatuji si, jak se moje rodiče dostávali do konfrontací, při kterých se nemohli shodnout na zaměření školy, kterou bych měl navštěvovat. Matka chtěla, abych navštěvoval náboženskou školu, ale otec naopak chtěl, abych nastoupil do školy Şemsi Efendiho , která využívala vhodnější metodu výuky, než klasické náboženské školy. Aby otec matku uklidnil, nastoupil jsem tedy nejprve do školy, dle jejích představ a po krátké době jsem přešel do školy Şemsi Efendiho.“*¹¹¹ Odpor k náboženství si Mustafa vypěstoval již v raném věku, kdy byl nucen posedávat na podlaze a učit se nazpaměť sůry z Koránu. Jeho nenávisť k tomuto stylu výuky vyvrcholila až na tolik, že později během jeho vlády, náboženské školy zcela uzavírá. Reformy a modernizace státu bude předmětem další kapitoly, kde se budu zabývat i reformami spjatými s náboženstvím.

Kemalovo vojenská kariéra započala již v roce 1894 v Soluni na civilní přípravné škole. Posléze přešel na vojenskou střední školu v Makedonii. První setkání se západním světem získal právě na této škole. Během studií ho velmi zaujala francouzská revoluce a zajímal se také o autory jako Comte, Montesquie, Rousseau a Voltaire. A velkou oblibu si u něj získal i Napoleon. Začal studovat francouzštinu, kterou považoval za velice důležitý aspekt v přibližování se západnímu světu.¹¹²

Město Soluň, ve kterém Mustafa Kemal žil, bylo velmi kosmopolitním městem. Žila zde rozsáhlá židovská komunita, také komunita Turků, Albánců, Řeků, Armenců a Srbů. Ale zejména zde byla velká populace Evropanů (Britové, Francouzi, Švédí, Dánové atd.) Kde jinde, než zde v Soluni se mohl Kemal setkat se západním stylem života a

¹¹⁰ Ericson. 2013. Str. 5.

¹¹¹ Rozhovor pro časopis „Vakit“ z roku 1922. Dostupné na: <http://www.turkmeclisi.org/?Sayfa=Temel-Bilgiler&Git=Bilgi-Goster&Baslik=atatürk-un-hayati&Bil=191>

¹¹² Landau, 1984. Str. 46.

tradicemi, než ve městě, které bylo velice významným kulturním ohniskem západního světa. Po střední škole se Mustafa Kemal vydal na vojenskou akademii v Istanbulu. Během několika dalších let se mimo svou vojenskou kariéru začal také více zajímat o politické dění v zemi. V roce 1913 proběhl v zemi převrat ze strany Mladoturků a moci se chopili důstojníci z řad armády, přičemž hlavní vůdčí postavou se stal důstojník Mahmud Şevket Paşa, který ale umírá téhož roku po úspěšném atentátu, který byl na něj spáchán.¹¹³ Mustafa Kemal se také přidal k tomuto hnutí Mladoturků¹¹⁴, jejichž ideologie byla založena na laicismu a nacionalismu. V roce 1914 se pod vedením tzv. triumvirátu (Enver Paşa, Ahmed Cemal Paşa, Talât Paşa) (*Viz. příloha č.5*) Turecko zapojuje do světové války na straně Německa.¹¹⁵ Jak jsem se již zmínila, tak Atatürk se stal velice oblíbenou postavou mezi Turky a byl vypěstován i významný kult osobnosti, avšak ne celá turecká populace či obyvatelé na území Turecka viděli v postavě Atatürka, toho „otce tureckého národa“ či toho správného vůdce země, kde žijí.

Během mého rozhovoru s lidmi kurdského původu, proběhla rozhořčená debata nad Atatürkem, který jak je zmíněno výše, je Turky označován za otce národa, za velkou osobnost a autoritu Turecké republiky od doby jejího vzniku. Tento kult osobnosti přetrvává do dnešní doby. Ale tito Kurdové, se kterými jsem měla možnost hovořit, označili Atatürka za nemuslima, a dokonce byli přesvědčeni o tom, že je členem židovském spiknutí, které ovládá celý svět. Na internetu lze nalézt podobné polemiky, například článek s názvem: „Byl Mustafa Kemal Atatürk Žid a/nebo členem světového židovského spiknutí?“¹¹⁶ V tomto článku se polemizuje zda Atatürk byl či nebyl Židem a autor se tuto polemiku snaží dedukovat na základě Atatürkova života a jistých

¹¹³ Kreiser. Neumann. 2010. Str. 265.

¹¹⁴ Tamtéž. 2010. Str. 167 – 170.

¹¹⁵ Tamtéž. 2010. Str. 175.

¹¹⁶ Byl Mustafa Kemal Židem a/nebo členem světového židovského spiknutí.

Dostupné na: <http://eyeforknowledge.wordpress.com/2012/06/12/was-mustafa-kemal-ataturk-jewish-andor-subservient-to-jewish-world-agenda/>

důležitých událostí v jeho životě.¹¹⁷ Atatürk žil a studoval dlouhou dobu ve městě Soluni, kde polovinu obyvatelstva tvořili právě židé.¹¹⁸ I o tento argument se opírají, tyto konspirační teorie, ve kterých je považován Atatürk za spolupracovníka Židů. Dodnes mnoho zarputilých islamistů věří, že Atatürk byl opravdu Žid.¹¹⁹

6.1.2 Události před vznikem Turecké republiky

Ještě předtím než se Mustafa Kemal dostal k moci, bylo Turecko v situaci, kdy se obávalo ztráty své nezávislosti. Na počátku 20. století se Osmanská říše potýkala s obléháním hlavního města a se strachem, že ji čeká stejná budoucnost jako jiné asijské či africké státy, které byly ovládnuty západními mocnostmi jako jejich kolonie. Nakonec se na scéně objevuje turecký důstojník, jménem Mustafa Kemal, a v roce 1919 organizuje povstání. Toto hnutí odporu, v čele s Kemalem, dosáhlo svých cílů, kdy se země zbavila cizích vojsk, ale také došlo k anulaci mírové smlouvy¹²⁰, která byla sultánovi vnucena ze strany vítězných států.¹²¹ Respektive ze strany Turecka nedošlo k její ratifikaci, protože podpisem a přijetím této smlouvy by území dnešního Turecka bylo o polovinu menší a důležitá strategická část v Anadolii by byla pod správou evropských mocností, kteří by ji hospodářsky vykořisťovaly.¹²²

Tím že Turci odmítli smlouvu, která jim byla předložena západními státy, ukázali muslimskému světu, jak jsou stále silným hráčem na politickém světové sféře. Mustafa Kemal se stal v té chvíli vzorem pro mnoho muslimských zemí, právě kvůli jeho odvaze, nacionalismu a kvůli tomu, že se dokázal postavit proti moci západu a kladeným podmínkám ze strany Spojenců. Ještě nějakou dobu se na blízkém východě

¹¹⁷ Mnoho dalších konspiračních teorií o tom, zda byl či nebyl Mustafa Kemal původem Žid a dokonce členem židovského světového spiknutí lze nalézt například na těchto internetových odkazech <http://www.radioislam.org/ataturk/jewish.htm>

¹¹⁸ Hanioglu 2011. Str.9.

¹¹⁹ Turecko, dilema Evropy. Dostupné na: http://www.valka.cz/clanek_13210.html

¹²⁰ Smlouva ze Sèvres z roku 1920, která plánovala rozdělení území Turecka ve prospěch západních mocností.

¹²¹ Lewis, 2007. Str. 304.

předpokládalo, že nová republika bude mít vůdčí postavení ve světě, stejně jak tomu bylo v době Osmanské říše. Ale Kemal měl docela jiné plány, kvůli kterým se posléze proti němu obrátilo mnoho muslimů.¹²³ Osmanská říše během své minulosti toužila ovládnout celý svět, a expandovala na evropský kontinent, zatímco Mustafa Kemal měl docela jiné plány, a naopak místo ovládnutí, toužil po tom, aby se jeho země co nejvíce přiblížila k Evropě a k západnímu světu. Muslimský svět se postavil proti němu hned z několika mnoha důvodů. Kemal sekularizoval stát a právo a největším problémem, který okolní státy nedokázaly přejít bez výčitek, bylo to, že Kemal omezil moc islámu.

Po válce byl v moci poslední osmanský sultán jménem Mehmed VI. Tento sultán nepatřil mezi oblíbené vládcy mezi tureckým obyvatelstvem, a to díky jeho pokornému chování vůči Spojencům a také kvůli tomu, že své priority nesměroval ke státním záležitostem a k udržení suverenity státu, a místo toho se zabýval spíše udržením své dynastie. V roce 1922 Mehmed VI. odchází, lépe řečeno utíká, z Turecka a do čela je dosazen již poslední chalífa v historii jménem Abdülmecíd.¹²⁴ Faktické moci se ale ujalo Národní shromáždění. V roce 1923 dochází k rozpadu tohoto shromáždění a byly vyhlášeny nové volby. V této době se Mustafa Kemal chopil situace a vytvořil politickou stranu s názvem „Republikánská lidová strana“ (CHP).¹²⁵ V roce 1923 vzniká Turecká republika v čele s Mustafou Kemalem.¹²⁶

6.1.3 Kemalův modernizační plán

Jak jsem již zmínila v předešlé kapitole, tak Turecká republika vznikla v roce 1923, 29. října a jejím prvním prezidentem se stal Mustafa Kemal, který se postavil do čela republiky dohromady ještě 3x.¹²⁷ V roce

¹²² Kreiser, Neumann. 2010. Str. 181 -182.

¹²³ Lewis. 2007. Str. 304 – 305.

¹²⁴ Kreiser, Neumann. 2010. Str. 197.

¹²⁵ Republikánská lidová strana v tureckém jazyce zní takto: *Cumhuriyet Halk Partisi*

¹²⁶ Kreiser, Neumann. 2010. Str. 183 – 185.

¹²⁷ Mustafa Kemal byl zvolen prezidentem Turecké republiky dohromady 4x, a to letech 1923, 1927, 1931, 1935.

1924 byla přijata nová ústava a v roce 1935 došlo k doplnění této ústavy o základní principy státu, tedy o tzv. 6 šípů kemalismu.¹²⁸

Kemalovo modernizační ideologie byla postavena na šesti pilířích, které zasahovaly do sfér politických, společenských a náboženských a vytvářely tak nový charakter Turecké republiky. V následujících bodech, bych chtěla postupně naznačit, jak jednotlivé pilíře ovlivnily vývoj turecké identity.

1. Republikánství

Republikánství představuje ideologii, která vnímá republiku, jako jedinou vhodnou formu vlády. Podle Atatürka je jediným nejlepším způsobem, jak dosáhnout naplnění ideálu národní suverenity, definitivní rozchod s osmanskou minulostí. A to znamená, změnit vše od základů a distancovat se od minulosti, která je spjatá s Osmanskou říší. Mustafa Kemal Atatürk se snažil odvrátit od turecké minulosti střední Asie a Anatólie a usiloval o přetvoření osmanství v tureckou identitu nezávislou na islámu.¹²⁹

2. Etatismus

Význam tohoto cizího slova lze vysvětlit následovně: etatismus představuje intervenci státu do společenského života. Jedná se také o zdůrazňování vedoucí úlohy státu ve společnosti, tudíž je to opak liberalismu a anarchismu.¹³⁰ V době vznikajícího státu se objevovaly myšlenky, že za vysokou míru byrokracie v zemi, stojí stát.

3. Nacionalismus

Tento ideologický směr hovoří o přesvědčení nadřazenosti a výjimečnosti nějakého národa.¹³¹ Atatürkův koncept nacionalismu spočíval v tom, že základ turecké společnosti má být zakotvený v

¹²⁸ Kreiser. Neumann. 2010. Str. 186.

¹²⁹ Janda. 2010. Str. 152.

¹³⁰ Etatismus. Dostupné na: <http://udlv.ff.cuni.cz/oppa/glosar.html>

¹³¹ Nacionalismus. Dostupné na: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/nacionalizmus-nacionalismus>

homogennosti. A příslušnost k tureckému národu není určena náboženským vyznáním či rasou, ale tím, jak je jedinec schopný ztotožnit se s Atatürkovo modernizační ideologií, která vzhlíží k západnímu světu. A také do jaké míry je jedinec schopný přijmout tento nový koncept turecké identity.

4. Populismus

Populismus je sám o sobě v různých slovnících popisován jako nějaké podbízení se různé skupině, díky které by mohl sám dotyčný profitovat. V tomto případě se jedná o politiku, která se snaží získat hlasy voličů na základě ochrany prostých lidí, od kterých následně očekává solidaritu. Ve veřejné diskusi záměrně řeší témata, která vyvolávají emocionální reakce společnosti.¹³² V Turecku má suverenita být v rukou lidu, tedy lépe řečeno, v rukou zástupců v národním shromáždění, které si sami občané Turecké republiky zvolí. Kemalistický pohled na populismus odmítá rozdíly ve společnosti, které jsou založené na třídní příslušnosti. V Turecku z pohledu Atatürka nepřichází v úvahu, aby docházelo k třídním bojům, ba dokonce k upřednostnění nějaké skupiny v turecké společnosti.

5. Reformismus. Reformismus je cesta k postupnému zlepšování a k zavádění reformy v určitých sektorech.¹³³ Atatürk zaváděl reformy, které měnily charakter tureckého národa, turecké identity a tureckých zvyklostí, které fungovaly na tomto území již několik staletí. Cílem reformismu bylo dosažení plnohodnotné modernizace, čímž by se země co nejvíce přiblížila k západnímu světu.

6. Sekularismus

Sekularismus ve své základní podstatě znamená oddělení vlivu náboženství od veřejných záležitostí, od vzdělání, práva a státní správy.¹³⁴ Turecký sekularismus se poněkud liší od této běžné definice sekularismu, a od toho jak se projevuje v několika evropských státech.

¹³² Populismus. Dostupné na: <http://cojeto.superia.cz/politika/populismus.php>

¹³³ Reformismus. Dostupné na: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/reformizmus-reformismus>

¹³⁴ Sekularizace a sekularismus. Dostupné na: <http://praha1.kdu.cz/soubory/Sekularizace%20a%20sekularismus.doc?fid=1381080363>.

Turecký sekularismus má velmi blízko k francouzskému pojetí sekularismu¹³⁵, jenž je označován francouzským slovem *laïcisme*.¹³⁶

¹³⁵ Taspinar. 2005. Str. 34.

¹³⁶ Francouzský pojem *laïcisme*, má svůj český ekvivalent také ve slově *laicismus*. Z politicko-ideologického pohledu, se jedná o odmítnutí jakékoliv intervence ze strany náboženských institucí do politického, sociálního či kulturního života.

7 TURECKÁ KULTURNÍ IDENTITA

Na osmanskou společnost působily vnější vlivy, které zasáhly i další euroasijské společnosti v době vlády Sulejmána I. Nádherného a Selima I., tedy v období 16.století. Mezi tyto vlivy můžeme zařadit například užívání střelných zbraní či počátky zámořského obchodu. Osmané si i přesto dokázali zachovat kontinuitu vlády, a to díky jejich specifickému kulturnímu vývoji, a díky mnoho-náboženského charakteru osmanské společnosti.¹³⁷ Jejich silná zakotvená pospolitost se tedy dá sledovat již v historii Osmanské říše. Turci formovali svou totožnost již ve starých dobách, a prohlubovali ji prostřednictvím společných cílů, společné budoucnosti.

7.1 Budování turecké identity

Mustafa Kemal se stal pro Turky oblíbenou postavou. Jeho kult osobnosti byl velice výrazný a přetrvává dodnes, a to nejen prostřednictvím jeho stoupenců, kteří si říkají „kemalisté“. Mustafa Kemal v roce 1934 nechal vydat vyhlášku o tom, že každý obyvatel je povinen si zvolit nějaké příjmení. Tato vyhláška byla samozřejmě založena na západním vzoru. Sám Kemal tak přijal přízvisko Atatürk, tedy v českém překladu „Otec Turků“.¹³⁸ Mustafa Kemal se objevil také v americkém časopise TIME na titulní straně, a to hned dvakrát za svůj život. Poprvé tomu tak bylo v roce 1923 (*viz. příloha číslo 6*), kdy byl zobrazen jako generál. A v roce 1927 (*viz. příloha 6 číslo*), kdy titulní strana časopisu TIME zobrazovala Mustafu Kemala již jako významného státníka v čele nově vzniklé republiky.¹³⁹

Atatürk viděl udržení suverenity republiky v modernizaci a sekularizaci státu. A tak se v jeho rukách rozběhl obrovský modernizační projekt, který byl založený na westernizaci, a to hned několika sektorů v rámci republiky. Atatürk chtěl charakter Turecka vymezit od Osmanské

¹³⁷ Kreiser, Neumann, 2010. Str. 51.

¹³⁸ Testa. 2013. Str. 12.

říše a přiblížit se co nejvíce západnímu světu, který on sám poznal během svého života v kosmopolitním městě Soluň a také díky jeho znalostem v evropské historii. Modernizační proces došel až tak daleko, že cílem těchto reforem bylo vytvoření moderní turecké společnosti, která by se přetransformovala ve společnost evropskou tím, že ji budou nastoleny stejné podmínky, jako jsou v Evropě. A tím že se Turci začnou oblékat jako Evropané, začnou se také tak stravovat a celkově se chovat jako Evropané, díky prostředí, které pro ně Mustafa Kemal vytváří, mohou se těmi Evropany stát a je jednodušší formovat jejich chování a identitu. To byla vize Atatürka a jeho stoupenců.

Formování turecké identity započalo tedy ihned po vzniku republiky, a to v několika oblastech. Změny měly nastat v každé sféře společnosti či v životě jedince.

Prvními změnami prošlo náboženství. Reformy proběhly v těchto sférách: v legislativní, symbolické a institucionální.¹³⁹ Z hlediska legislativní změny v náboženství, se jednalo o položku v ústavě, která hovořila o islámu jako o součásti státu. Ale v roce 1928 došlo k vyškrtnutí tohoto článku z ústavy, a tím také započala sekularizace státu.¹⁴¹ Ve sféře institucionální docházelo k uzavírání náboženských škol (zde se projevila jeho nenávisť k těmto školám, kterou si Atatürk vypěstoval již v mládí), k rušení soudů, které byly založené na právu šarí'a („*kanonické právo, které upravuje rovněž vztah člověka k Bohu a nezná rozdělení na nábožensko – sakrální a profánně – sekulární oblast*“)¹⁴² a náboženský majetek byl předán do rukou státu, došlo také k uzavírání dervíšských konventů, ve kterých se podle Kemala pojila lenost s pověrami. Náboženské školy byly sice uzavírány, ale na druhé straně vznikaly školy národní, které poskytovaly výuku čtení a psaní pro občany ve věku od 16

¹³⁹ Ericson. 2013. Str. 4.

¹⁴⁰ Tunkrová, Šaradín. 2007. Str.8 – 10.

¹⁴¹ Kreiser. Neumann. 2010. Str. 197.

¹⁴² Tamtéž. 2010. Str. 280.

– 40 let. Školy se staly velice oblíbenými a čím dál tím více žáků získávalo diplomy, které je opravňovaly k vykonávání určitého zaměstnání.¹⁴³

A z hlediska třetího, tedy symbolického, docházelo k zákazů nošení oblečení, které symbolizovalo víru, také došlo ke zrušení náboženských titulů. Jedná se konkrétně o: „*Zákon č. 2590 ze dne 26. listopadu roku 1934, o zákazu používání titulů jako je efendi, bey, či paša.*“¹⁴⁴

V rámci reforem náboženství se Korán překládal do tureckého jazyka a dbalo se také na to, aby svolávání k modlitbě probíhalo v turečtině.

V arabském světě, na rozdíl od toho evropského, je den odpočinku stanoven na pátek. Zajímavé však je, že pátek jako den odpočinku nemá opodstatnění v Koránu, nýbrž není nábožensky podložen.¹⁴⁵ V západním světě je podle Bible dnem odpočinku neděle. Atatürk tak změnil arabský kalendář a nařídil, aby lidé v pátek pracovali a v neděli odpočívali, tak jak se zvykem v Evropě a dále na západ od Turecka. Také byla nastolena metrická soustava, která nahradila staré měření a vážení. Ulice, od této chvíle získávaly své pojmenování pro lepší orientaci, také po vzoru Evropy. Dokonce bylo nařízeno „narovnání úzkých a křivolakých uliček a otevření slepých ulic“¹⁴⁶, z toho důvodu aby získaly ulice opět evropský vzhled a nadobro ztratily vzezření orientálního charakteru. Modernita zasáhla také sféru mezilidských vztahů. Atatürk totiž zakázal mnohočetné manželství, tedy polygamii. Mnohoženství je zakotvené v Koránu:

Súra Ženy: 4:3

Bojíte-li se, že nebudete spravedliví k sirotkům. . . berte si za manželky ženy takové, které jsou vám příjemné, dvě, tři a čtyři; avšak

¹⁴³ Tamtéž. 2010. Str. 197 - 199

¹⁴⁴ Turecká ústava. Dostupné na: http://global.tbmm.gov.tr/docs/constitution_en.pdf

¹⁴⁵ Nasri. 2008. Str. 162.

¹⁴⁶ Kreiser, Neumann. 2010. Str. 198.

bojíte-li se, že nebudete spravedliví, tedy si vezměte jen jednu nebo ty, jimiž vládou pravice vaše. A tak se nejlépe vyhnete odchýlení.¹⁴⁷

V rámci těchto reforem, týkajících se mezilidských vztahů a společnosti, docházelo také k postupnému zrovnoprávnění žen s muži. Ženy mohly volit, mohly se dostat na pracovní pozice, které byly původně jen pro muže (viz. *příloha číslo 7 Pilotka žena ze 30.let 20.století*)

Výraznou změnou z hlediska kulturního, byl přechod z arabského písma na latinské a následná jazyková revoluce, kdy došlo k očištění tureckého jazyka od persko – arabských slov. Jazyková reforma byla hlavním aspektem pro naprosté odtržení od osmanské minulosti a osmanské kultury. Odstranění arabského písma si Atatürk stanovil za cíl modernizace již v roce 1919 na Národním kongresu v Erzurumu. Následně byla turečtina zbavena arabismů a persianismů, které byly nahrazeny slovy z různých dialektů turečtiny, ale také ze starších turkických jazyků.¹⁴⁸

Reformě oblékání, která byla také významným prvkem modernizačního procesu, se věnuji v kapitole „*Závoj a turecká společnost*“.

Modernizace a westernizace si udržely dlouhou tradici a Atatürkovo reformy nebyly předmětem zpochybnění. Zejména reformy v oblasti kulturní sféry, jazykové sféry a písma se ujaly bez větší kritiky. Reformy politické a armádní byly i po jeho smrti nadále podporovány a rozvíjeny.¹⁴⁹ Nemění to však nic na tom, že turecká národní identita (kulturní) nevznikla přirozeným procesem, tedy dlouholetým formováním na základě historického, tak jak je to přirozené v jiných státech, ale byla v podstatě násilně aplikována, v krátkém časovém období, na tureckou společnost.

¹⁴⁷ Hrbek. 2006. Str. 521.

¹⁴⁸ Kreiser, Neumann. 2010. Str. 200.

¹⁴⁹ Tamtéž. 2010. Str. 203.

7.2 Turecká identita v procesu integrace

Turecká identita si ve své historii prošla několika fázemi, během kterých byla formována. Již první fází, během které se vytvářel charakter tureckého národa je doba Osmanské říše. Druhou fází, která nastala na počátku 20. století, bylo období vzniku nové republiky, a s ní spojené utváření identity, dle Atatürkova vzoru. A poslední fází, Turecká republika a identita tureckého obyvatelstva, právě prochází. Jedná se o integrační proces v rámci Evropské unie. Která ovlivňuje nejen členské státy, ale také se zaměřuje na státy, které jsou v přístupovém jednání, jako je Turecká republika. Z pohledu Turecka jde o proces westernizace, který započal již před 200 lety a pokračoval reformami, ze strany Atatürka, a nyní se westernizace promítá integračním procesem, probíhajícím ze strany Evropské unie.

Turecko je jedno z mála zemí blízkého východu, která nepodlehla kolonialismu. Jako odpověď na potenciální hrozbu Západu bylo v průběhu procesu westernizace vytvořeno několik politických a kulturních identit, které stály v opozici vůči Západu, které mohly zajistit přežití státu.¹⁵⁰ První takové formování identity společně se sblížením se s Evropou a západním světem vůbec, docházelo v období tzv. Tanzímátu¹⁵¹. V překladu toto slovo znamená doslova „soubor nařízení“¹⁵² a nebo také „vyhláška“ či „zákonodárství“¹⁵³. A k těmto nařízením docházelo v oblasti zabývající se muslimskou a nemuslimskou společností a jejich vzájemným soužitím. Docházelo k vytvoření určitých pravidel mezi křesťany a muslimy, žijící na stejném území. Došlo například k reformám v oblasti daňové, v koexistenci náboženských staveb. Došlo také ve změně způsobu jmenování úředníků, jejichž jmenování bylo do této doby závislé na vyznání, nikoliv na příslušné kvalifikaci. Změny byly provedeny i

¹⁵⁰ Problems of turkish identity, husamettin inac.

¹⁵¹ Odbobí Tanzímátu proběhlo v letech 1839 – 1859.

¹⁵² Kreiser. Neumann. 2010. Str. 161.

¹⁵³ Tamtéž. 2010. Str. 280.

v oblasti soudní, které se již neskládaly pouze z muslimů, ale byly vytvořeny tribunály smíšené.¹⁵⁴

Nicméně záchrana státu, ve smyslu ochrany před kolonialismem a intervencí západních mocností, se odrážela také v tzv. východní otázce a v rozdělení jednotlivých sfér, po rozpadu Osmanské říše. V této době, tedy na počátku 20.století, hlavním tématem všech politických stran byl Západ, a to Západ jako obraz politického a vojenského nepřítele a narušitele turecké jednoty. V době založení Turecké republiky, pohlíželo turecké obyvatelstvo na Západ jako na konstruktéra smlouvy ze Sévres¹⁵⁵, jejímž cílem bylo rozdělení tureckého území. V této souvislosti právě proces westernizace představoval obranu vůči ambicím západních mocností. Turečtí sekularisté sdílejí pocit antipatie vůči západní potřebě nadřazenosti společně s pocitem obdivu západních civilizací a modernity.¹⁵⁶ Podle Şahina Alpaye¹⁵⁷ sdílejí všichni určitý pocit nedůvěry vůči Západu, bez ohledu na to jakou ideologii zastává. Ať už se jedná o sekularisty a islamisty, či liberály a konzervativce, tak jejich nedůvěra vůči Západu je právě to, co je spojuje. Tento pocit nedůvěry může být částečně založen také na historických zkušenostech Turecka se západními mocnostmi.¹⁵⁸

Turecká kultura má své kořeny v islámu, a i přesto že Turecko prochází reformním obdobím přibližně 200 let, kterým se postupně přibližuje k západu, tak si stále turečtí obyvatelé na islámu zakládají. Mnoho muslimů vidí ve westernizaci Turecka jakousi zradu k muslimské víře a dokonce se objevují i takové názory, že Turci, díky tomu, že opustili šaríu, a arabské písmo nahradili latinkou, jsou označováni za heretiky.¹⁵⁹

¹⁵⁴ Tamtéž. 2010. Str. 161.

¹⁵⁵ Smlouva ze Sévres je mírová smlouva s Tureckem z roku 1920. Podpis smlouvy vyvolalo v Turecku řadu povstání, vedené Mustafou Kemalem, která vedla až ke svržení sultanátu. Turecko se prostřednictvím této smlouvy muselo vzdát území, které bylo do této doby jeho součástí.

¹⁵⁶ Problems of turkish identity, str. 34.

¹⁵⁷ Şahin Aplay je profesor na Bahçeşehir University v Istanbulu. Vyučuje na katedře mezinárodních vztahů a politologie.

¹⁵⁸ Heper. Öncü. Kramer (eds.), 1993. str. 70.

¹⁵⁹ Turecko zůstává mečem islámu. Dostupné na: <http://cck-isc.ff.cuni.cz/1pubs/OlgaLomova/clan/LtN/OL/LtNXVII52.htm>

Na druhou stranu v roce 2011 navštívila Tureckou republiku pákistánská ministryně zahraničních věcí Hina Rabbani Khar, která v rozhovorech s tureckým premiérem Recepem Tayyem Erdoğanem hovořila o turecké demokracii a modernizaci jako o „inspirujícím příkladu“ nejen pro okolní arabské země, ale také pro celý svět.¹⁶⁰ Objevují se i názory, které hovoří o turecké westernizaci jako o idžtihádu (osobní snaha o vyložení náboženského zákona),¹⁶¹ a s tímto názorem souhlasí i velice významný turecký vysokoškolský profesor a zároveň ředitel Muzea paláce Topkapi v Istanbulu, pan İlber Ortaylı, který se vyjádřil takto: *„přijetí občanského zákoníku v muslimské zemi je radikální idžtihád, ale nic víc, na to máme jako muslimové právo a nijak nás to nediskvalifikuje. Nezapomínejme také, že Turecko stále zůstává mečem islámu... Domnívám se, že Turecko je ve víře pevné, stále je jednou ze zemí s nejpevnější vírou ve světě islámu. Na druhé straně je jasné, že žijeme moderní život, a proto se chováme trochu jinak než kdysi naši předkové. Například v době ramadánu nemáme žádné volno, lidé přece ve dne pracují, nemohou jen tak zavřít kanceláře a továrny, dodržujeme určité předpisy, ale náboženství nepodřizujeme veškeré naše konání.“*¹⁶²

7.3 Základy modernizace Turecka v modernizaci armády

Osmanská armáda byla velice silnou, bojeschopnou organizací, která pro svou zemi vybojovala velké územní celky a dokázala je také ubránit vůči nájezdníkům, kteří si toto území chtěli nárokovat. Avšak po roce 1683, kdy Osmané již podruhé obléhali Vídeň, pod vedením velkovezíra Karamustafy Paši, kterou se jim nakonec nepodařilo získat, skončilo úspěšné období pro osmanskou armádu. Společně s jejich

¹⁶⁰ První oficiální návštěva: Turecko je inspirující pro celý svět: Khar. Dostupné na: <http://tribune.com.pk/story/230131/turkey-an-inspiring-example-for-the-world-khar/>

¹⁶¹ Reeber. 2008. Str.56.

¹⁶² Turecko zůstává mečem islámu. Dostupné na: <http://cck-isc.ff.cuni.cz/1pubs/OlgaLomova/clan/LtN/OL/LtNXVII52.htm>

neúspěchem následovaly problémy, označovány pojmem „východní otázka“.¹⁶³

Armáda, kvůli neúspěchu ve Vídni, zcela jistě potřebovala změnu, která by vedla k opětovnému navrácení se k úspěšnému vojenskému tažení a s tím spojené velké územní zisky. Jediným východiskem v tomto ohledu bylo zmodernizovat armádu po vzoru evropských vojsk. Turecko, dříve Osmanská říše, je národem válečníků a v době kdy armáda zaznamenávala své první výrazné neúspěchy, bylo potřeba najít nějaké východisko, které by udrželo osmanskou armádu aktivní na evropském kontinentu. Osmanská říše na konci 17. století vstoupila do evropského diplomatického mírového systému, prostřednictvím smlouvy podepsané v Karlovicích,¹⁶⁴ čímž se zamezilo budoucímu konfliktu mezi křesťanským světem a muslimy. A dalším aspektem, který vedl ke změnám v chodu osmanské armády, bylo přistoupení na nový systém mezinárodního práva, které bylo založeno na Grotiovo¹⁶⁵ myšlenkách. Jak jsem již zmínila, bylo třeba armádu modernizovat, a to podle západního vzoru. Navázáním vztahů pomocí zmíněných smluv osmanská armáda získala přístup ke vzdělání, v oborech potřebných pro správný a úspěšný chod armády, po vzoru Francie. Aby osmanská armáda nadále mohla prosperovat, potřebovala k tomu zejména výborné znalosti ve zdravotnických oborech, finančních oborech, ale také technických a inženýrských. A tyto veškeré znalosti zaváděla podle vzoru francouzského vzdělávání. Z toho vyplývá, že modernizace státu má v podstatě své počátky v modernizaci armády. Armáda se stala průkopníkem moderní techniky a celkového zavedení industrializace ve státě.¹⁶⁶

Armáda také dokonce stojí za počátky moderní hudby a moderního umění v zemi, a to díky vojenským důstojníkům,¹⁶⁷ kteří vynikali v malířství, a to po vzoru, jak jinak než evropského. Nejen důstojníci, ale

¹⁶³ Lewis. 2007. Str.124.

¹⁶⁴ Karlovičský mír byl podepsán v roce 1699 26.1., a to Svatou ligou a Osmanskou říší.

¹⁶⁵ Hugo Grotius žil v 16. - 17. století v Holandsku a byl velice významným právníkem a zakladatelem přirozeného práva. Jeho odkaz je v mezinárodním právu viditelný dodnes.

¹⁶⁶ Muzeum moderního umění v Istanbulu. Dostupné na: <http://www.istanbulmodern.org/en>

také chalífa Abdülmecîd II. byl vynikajícím malířem. Jeho obrazy byly vystaveny ve Vídni v roce 1918 a dnes můžeme shlédnout jeho autoportrét v Muzeu moderního umění v Istanbulu.¹⁶⁸ I ve sférách hudebních se významní vládní představitelé vzdělávali dle západního vzoru. Již zmíněný Abdülmecîd II. hrál výborně na piano a jeho předchůdce Abdülazîz dokonce složil valčík s názvem „Invitation to the Waltz“ , který věnoval francouzské císařovně Evženie z Montija.¹⁶⁹

Avšak hudba zůstává nejméně ovlivněna evropskou kulturou. A to *„protože je hudba asi tím nejhlubším a nejintimnějším výrazem svébytné kultury, přirozeně podléhá cizím vlivům jako poslední.“*¹⁷⁰

¹⁶⁷ Například důstojník Şeker Ahmed Paşa se stal významným malířem, žijícím v letech 1841 – 1907.

¹⁶⁸ Muzeum moderního umění v Istanbulu. Dostupné na: <http://www.istanbulmodern.org/en>

¹⁶⁹ Valčík je k poslechu dostupný na: <https://www.youtube.com/watch?v=UwJXOISEfWo>

¹⁷⁰ Lewis. 2007. Str. 334.

8 SYMBOLY TURECKÉ KULTURNÍ IDENTITY

8.1 Závoj jako symbol

Zahalování žen se pojí s tradicemi zemí Blízkého východu již několik staletí. Přesněji řečeno s tradicemi islámského náboženství. Již první zmínky o závoji jsou dochovány v textech z Asýrie ze 13. století, které zakazují prostitutkám nosit závoj, který v sobě nese význam počestnosti.¹⁷¹ Zahalování žen má dvojí význam. Nošení závoje (ať už je to burka, hidžáb, či jen šátek přes vlasy) symbolizuje náboženskou identitu, v tomto případě identitu pojící se s islámem.

V Koránu (viz. níže) se hovoří o zahalení ženy jako o ochraně její důstojnosti. V podstatě význam zahalení s sebou přináší ženě bezpečí, a chrání jí před nečestnými pohledy cizích mužů.

Korán hovoří o zahalování žen toto:

Súra „*Spojenci*“ (33:59)

Proroku, řekni manželkám svým, dcerám svým i věřícím ženám, aby přitahovaly k sobě své závoje! A toto bude nejvhodnější k tomu, aby byly poznány a nebyly uráženy. A Bůh je odpouštějící, slitovný.¹⁷²

A v další súře se hovoří toto:

Súra „*Světlo*“ (24:31)

„A řekni věřícím ženám, aby cudně klopily zrak a střežily svá pohlaví a nedávaly na odívání své ozdoby kromě těch, jež jsou viditelné. A necht' spustí závoje své na řadra svá. A necht' ukazují své ozdoby jedině svým manželům nebo otcům nebo tchánům nebo synům nebo synům svých manželů nebo bratřím nebo synům svých bratří či sester anebo

¹⁷¹ Dějiny zahalování. Proč nádherné muslimky skrývají tělo? Dostupné na: <http://www.national-geographic.cz/detail/dejiny-zahalovani-proc-nadherne-muslimky-skrývaji-tvare-3346/>

¹⁷² Hrbek, I. 2006. Str. 553.

jejich ženám anebo těm, jimž vládne jejich pravice, nebo služebníkům, kteří nemají chťiče, anebo chlapcům, kteří nemají pojem o nahotě žen. A necht' nedupou nohama, aby lidé postřehli ozdoby, které skrývají. A konejte všichni pokání před Bohem, ó věřící, snad budete blažení!“¹⁷³

O zákazu pohledět na cizí ženu bez nábožensko - právního důvodu se také hovoří v hadísech. Hadís je: „*vypravování, tradice, která vykládá slova, činy, uznání či nesouhlas přisuzovaný Muhammadovi.*“¹⁷⁴ Hadísy jsou po Koránu druhým zdrojem islámské víry a zachycují situace z Muhammadova života, které slouží jako návod na to, jak se v těchto situacích, které mohou vzniknout v našich životech, zachovat.¹⁷⁵ Sbíрка výroků proroka Muhammada je zpracována v knize „*Zahrada spravedlivých*“, ze které je i tato ukázka, která hovoří o zákazu hledět na ženu bez důvodu, respektive radí to, jak se má Muslim zachovat, potká-li ženu. „*Odvracet zrak, oplácet pozdrav a patřičnou řeč!*“¹⁷⁶ Muži tedy mají odvracet zrak od ženy a ženám je přikázáno zahalovat se, aby muže nepokoušely.¹⁷⁷

Blízký východ a celkově islámský svět, byl ovlivněn globalizací a utvářením rozdílných etnicit a genderů, a to zejména v době, kdy se na scéně objevuje islamismus. V průběhu zpolitizovaného islámu se objevují symboly jako je zahalování žen, které působí jako důležitý politický a náboženský činitel. Ženy se, bez svého vědomí, stávají mocným politickým symbolem v boji mezi sekularismem a islamismem. Dnešní moderní doba poskytuje ženám mnohem větší seberealizaci než v dobách minulých. Ženy mají prostor být emancipované. A mají větší možnosti prosadit se ve sféře profesní, politické, ale také i ve sféře osobní. Díky vlivu západního světa se v muslimském světě začala objevovat myšlenka nezahalování žen. Avšak svět, ve kterém vládne Korán ve všech směrech, nedokáže přijmout koncept západní ženy ve své plné míře. I přesto že v některých sekulárních státech byla a stále je snaha zákazu

¹⁷³ Hrbek, I. 2006. Str. 559.

¹⁷⁴ Reeber, M. 2008. str. 56.

¹⁷⁵ Tamtéž, 2008. str. 16 – 17.

¹⁷⁶ An-Nawawí, J. 2008. Str.460.

zahalování (viz. Turecko), stále je závoj považován za zvyk a za náboženský a etnický symbol a přesvědčení, které se velice špatně odpírá či zakazuje.¹⁷⁸

Západ se často staví do pozice „zachránce“ a snaží se často aplikovat v islámském světě zvyky západní, které jsou tomu islámskému docela vzdálené. Pokud západ nepochopí sílu tohoto náboženství, tak v životě nedokáže pochopit princip zahalování. V tomto případě nemám na mysli zahalování či nezahalování muslimských žen na veřejných prostorech v evropských zemích, ale v tomto případě mám na mysli zahalování žen a nutnost nosit hidžáb v islámském světě. Intervence západu v případě závoje a jeho násilného strhávání může být chápána východem jako zasahování do práva ženy a do svobody projevu své víry. A naopak západ může chápat zahalování jako utlačování či ponižování žen. Nabízí se otázka, zda vůbec ženy na blízkém východě touží po sundání šátku ze své hlavy.

Při rozhovoru s kurdskými muži jsem položila otázku, zda považují nošení hidžábu za nutnost. Jejich jednoznačná odpověď zněla, že v každém případě se jedná o nutnost zda je žena muslimka. Pokud pak žena není věřící muslimkou, tak význam zahalování se v jejich názoru trochu mění. A to „trochu“ uvádím záměrně. V případě muslimské ženy Kurdové použili slovo „musí“ a v případě ženy nemuslimky použily slova „může, mohla by“. Zahalování ženy pro věřícího muslima představuje nejen významný symbol víry v Alláha a v cokoliv, co je islámské, ale také pro něj představuje jakousi ochranu ženy, ať je to muslimka či nemuslimka.

V lednu v roce 2014 Institut pro sociální výzkum na Michiganské univerzitě v Americe provedl výzkum v sedmi zemích s muslimskou většinou (v těchto zemích: Turecko, Irák, Tunisko, Pákistán, Libanon, Saudská Arábie a Egypt) na téma oblékání žen ve společnosti.

¹⁷⁷ Tamtéž. 2008. Str. 460.

¹⁷⁸ Edwards, T., 2010. Str. 256 – 257.

Zaměstnanci institutu položili otázku: Jak by se měla žena nejvhodněji oblékat na veřejnosti?¹⁷⁹ Dotazující dostali kartičku, kde bylo zobrazeno šest žen a každá žena byla jinak oblečená, či lépe řečeno jinak zahalená a odhalená. (*Kartička je k dispozici v příloze s číslem 8*) Míra zahalení se na obrázku stupňuje od té nejúplnější, což je tzv. Burka. Druhá žena byla zahalená do nikábu, Třetím způsobem zahalení ženy v muslimských zemí je čádor. Na čtvrtém obrázku je žena zahalena do bílého, přiléhavého šátku, tedy hidžábu. Na čtvrtém má žena volně přehozený jen šátek přes vlasy a na posledním obrázku je žena zcela bez zahalení. (*V příloze číslo 9, jsem vytvořila přehled různých způsobů odívání muslimských žen.*)

Nejvíce konzervativní náhled na koncept zahalování a na nejvhodnější „dress code“ ženy ve společnosti mají obyvatelé Saudské Arábie, Pákistánu a Irák. Celkové zahalení žen se objevuje právě v takto konzervativně smýšlejících zemích, například země Perského zálivu a také v Íránu je tento nábožensky orientovaný zvyk preferován a požadován. Dokonce zde fungují speciální policejní jednotky, které hlídají správné a dostatečné zahalení žen na ulici a dbají na jejich dodržování.¹⁸⁰

Dotázání obyvatelé v Turecké republice odpověděli, dle mého názoru nečekaně. Podle nich je nejvhodněji oblečená žena do společnosti, žena s číslem 4, tedy zahalená do bílého šátku. Šátek je bílé barvy a zakrývá vlasy a uši. Bílá barva není vnímána jako konzervativní styl. Tradičními jsou naopak vnímány šátky černé a obecně šátky tmavých barev. Ke stylu oblékání, kdy má žena na sobě oblečený bílý šátek se přiklonilo 47% dotazovaných tureckých obyvatel. Naopak poslednímu stylu, který odpovídá západní konvenci, kdy žena nenosí žádné šátky či jiné prostředky pro zahalení (nikáb, čádor), se přihlásilo v Turecku 32% dotazovaných. Minimální procento obyvatel si nejlépe a nejvhodněji oblečenou ženu na veřejnosti představují v čádoru a nikábu. V Libanonu

¹⁷⁹ Jak by se měla žena nejvhodněji oblékat na veřejnosti? Dostupné na: <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2014/01/08/what-is-appropriate-attire-for-women-in-muslim-countries/#comments>.

se velká část obyvatel, přesně se 49% dotazovaných, přiklonilo pro ženu nezahalenou. V Libanonu žije velké procento křesťanů (39%),¹⁸¹ mohlo by to tedy vysvětlit tak velký podíl akceptujících vizáž ženy nezakrytých vlasů a uší.

Tento sociální průzkum se také zabýval otázkou, zda má žena svobodnou volbu při výběru oblečení a zda to záleží jen na ní, co zvolí za styl oblékání. Zda bude na veřejnosti zahalená či nezahalená. Odpovědi v Saudské Arábii se přikláněly z větší části, až 47% dotázaných, k benevolentní odpovědi, a to, že volba oblékání závisí jen na ženě. A to i přesto, že je podle nich nejvhodnější styl oblékání nikáb, který ženám umožňuje jen odkryté oči, nic víc. V Turecku lidé odpovídali podobně jako v konzervativních zemích. Mírně přes polovinu dotázaných (52%) souhlasím s tím, aby styl oblékání závisel pouze na volbě ženy.¹⁸²

Je důležité podotknout, že nedostatkem tohoto výzkumu je, že autoři nerozdělili odpovědi mužů a žen. Nevíme, zda více odpovídali ženy, či více muži v daných výzkumných oblastech. Nebyla stanovena věková hranice a ani nejsou uvedeny přesné lokality, ve kterých výzkum probíhal. Zda respondenti byli z vesnice, která je obecně mnohem více konzervativně a tradičně zaměřená nebo naopak šlo o výzkum ve městských center.

8.1.1 Historie závoje na evropském kontinentu

Evropská společnost, ale i celá západní, považuje zahalené ženy za něco nebezpečného, spojeného s islámem. Většina z nich mají špatný pocit z přítomnosti zahalené ženy a v krajních mezích jejich

¹⁸⁰ Jak by se měla žena nejvhodněji oblékat na veřejnosti? Dostupné na: <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2014/01/08/what-is-appropriate-attire-for-women-in-muslim-countries/#comments>.

¹⁸¹ Libanon. Dostupné na: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/blizky_vychod/libanon/.

¹⁸² Jak by se měla žena nejvhodněji oblékat na veřejnosti? Dostupné na: <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2014/01/08/what-is-appropriate-attire-for-women-in-muslim-countries/#comments>.

myšlenky sahají až do představ, že pod svým hábitem žena skrývá výbušniny. Lidé v západním světě jsou mnohdy xenofobní, a zejména se tyto pocity prohloubily po roce 2001 po teroristických útocích v USA, a v následujících letech i v zemích Evropy. Lidé si však neuvědomují, že tento zvyk závoje se tradoval i na evropském kontinentu a dodnes z tohoto zvyku zbyly střípky v podobě nevěsty a jejího závoje. Závoj v dřívějších dobách poukazoval na cudnost, čistotu a poctivost ženy, která ho nosila. Již v době předislámské a během doby byzantské se bohaté ženy zahalovaly do závoje, když šly na veřejnost. Ženy na úrovni a ženy bohatých obchodníků chodily zahalené pod závoji, a tím dokazovaly svůj původ a svůj vliv, a také to, že jsou bohaté a mohou si dovolit nepracovat a nosit krásný zdobený závoj. Vše má ovšem svůj rub i líc, zámožné ženy totiž neměly potřebu vycházet ze svého paláce, tudíž zahalení nebylo na denním pořádku.¹⁸³

8.1.2 Závoj a turecká společnost

V době Osmanské říše bylo běžné, že žena ve společnosti byla zahalena do hidžábu nebo se skrývala pod závojem. Po vypuknutí revoluce došlo k velkému obratu v konceptu oblékání. Nový vůdce nové země Mustafa Kemal, zvaný Atatürk zavedl několik reforem, mezi které patřila i reforma týkající se oblékání žen, ba dokonce i mužů. Došlo k několika zákazům a zásadním změnám v této sféře. Mužům bylo zakázáno nosit turban a fez.¹⁸⁴ Mustafa se vyjádřil k nošení fezů následovně: „Seděly nám na hlavách našeho národa jako symbol ignorance, nevědomosti a fanatismu a jako nenávist vůči rozvoji a civilizaci.“¹⁸⁵ Fez se stal součástí oficiálního tureckého národního kroje již od doby sultána Mahmúda II.¹⁸⁶ A protože to byl přežitek Osmanské říše,

¹⁸³ Dějiny zahalování. Proč nádherné muslimky skrývají tělo? Dostupné na: <http://www.national-geographic.cz/detail/dejiny-zahalovani-proc-nadherne-muslimky-skryvaji-tvare-3346/>

¹⁸⁴ Fez je typická pokrývka hlavy mužů a žen nošená v arabském světě. Jedná se o červenou čepici kuželovitého tvaru s černým střípцем na vrchu. Ženy nosí fez ozdobený například perlami.

¹⁸⁵ Bozdoğan. Kasaba. 1997. Str. 25.

¹⁸⁶ Proč Turecko zrušilo zákaz nošení šátků? Dostupné na: <http://news.nationalgeographic.com/news/2013/10/131011-hijab-ban-turkey-islamic-headscarf-aturk/>

od které se nová turecká země měla distancovat ve všech ohledech a zároveň se měla přiblížit západu a jeho zvykům, došlo k zákazu jeho nošení. Ženám se předkládaly moderní evropské modely namísto tradičního závoje, který symbolizoval a vyjadřoval jejich víru a souznění s islámem. Tradice zahalování se v tu chvíli stala bezpředmětná a ženy byly dokonce od závoje odrazovány. Tato reforma došla tak daleko, že Turecko si již v roce 1929 mohlo zvolit svou první královnu krásy, která samozřejmě nebyla schována v burce, ale naopak vystavila své tělo na obdiv celému tureckému obyvatelstvu.¹⁸⁷ Předpisy, které hovořily o zákazu nošení pokrývky hlavy se však netýkaly duchovních, kteří stále mohli své pokrývky nosit v chrámech či při nějaké náboženské slavnosti.

Ženy neměly předepsaný kodex oblékání, ale jejich styl se začal stále více přibližovat stylu evropské ženy. Nová móda se dotkla ve větším měřítku žen ze středních vrstev, které doslova odhodily své závoje, které skrývaly jejich krásu a přiblížily se se svou novou konfekcí evropským ženám.¹⁸⁸ Tento nový trend zasáhl i okolní arabský svět. Například Huda Shaarawi¹⁸⁹ společně se Sezou Nabarawi¹⁹⁰ demonstrativně sundaly své šátky po příjezdu do Egypta z Říma v roce 1923.¹⁹¹ Zákaz nošení šátků se dostal i do zákonodárné moci, a to v souladu se sekulárním rázem Turecké republiky. V roce 1923 vzniklo ustanovení, které zakazuje ženám nosit šátky ve veřejných budovách, úřadech či na univerzitách. V platnost v podobě zákona, vzešlo v roce 1980, kdy bylo zakázáno nošení šátků i v nemocnicích, na školách a vládních úřadech.¹⁹²

Atatürk nechal nošení šátků v osobním životě čistě na rozhodnutí žen. Ale samozřejmě v rámci budování nové turecké identity, si

¹⁸⁷ Tunkrová, L. Šaradín, P. 2007. Str. 8.

¹⁸⁸ Kreiser, K. Neumann, CH, K. 2010. Str. 197 - 198.

¹⁸⁹ Huda Shaarawi je egyptská aktivistka, bojující za ženská práva. Je zakladatelkou EFU – Egyptskou feministickou unií.

¹⁹⁰ Seza Nabarawi je také egyptská feministka, a také se podílela společně s Hudou Shaarawi na založení EFU.

¹⁹¹ Bullock, K. 2002. Str. 28.

¹⁹² Proč Turecko zrušilo zákaz nošení šátků? Dostupné na:

<http://news.nationalgeographic.com/news/2013/10/131011-hijab-ban-turkey-islamic-headscarf-aturk/>

představoval, že by turecká žena šátek a závoj měla odložit a přizpůsobit se novému trendu dle západního stylu.

V listopadu v roce 1925 vznikl tzv. Kloboukový zákon, který se týkal zákazu nošení fezu. Trestem při porušení tohoto zákazu bylo dokonce dlouhodobé odnětí svobody. Atatürk se sám vžil do této role západního člověka svou vizáží. Odrazilo se to v jeho evropském stylu oblékání, které představovalo šedivý oblek, košili a kravatu.¹⁹³ (*Viz. příloha číslo 10*)

Ke konci roku 2013 došlo v Turecké republice k obratu v souvislosti se zákazem nošením šátků na veřejných místech, a to poprvé od roku 1923. Mezi poslanci v parlamentu zasedly ženy, které měly na sobě muslimské šátky. Nynější turecký premiér Recep Tayyip Erdoğan prohlásil, že zákaz nošení šátků na úředních místech, shledává za diskriminační pravidlo a zcela ho ruší. Avšak zákon o zákazu nošení šátků zůstává neměnný pro policistky a soudkyně. Erdoğanova snaha o narušení sekulárního základu státu se stalo předmětem debat turecké společnosti, která se obává nárůstu politického islamismu. Ale také oddaluje přístup Turecka do EU, jelikož Francie nepřipouští omezení sekularismu v Tureckém státě, o které se Erdoğan pokouší.¹⁹⁴

Turecká společnost se sice obává možného nárůstu politického islamismu, ale na internetových stránkách, na kterých byla zveřejněna tato zpráva o ženách, které zasedly v parlamentu zahalené v šátkách, se v diskusích turecká společnost svěřuje s názory, které nehovoří o strachu z islamismu. Ale většina lidí, kteří komentují danou situaci, jsou šťastní, že tyto ženy opět mohly beze strachu a bez vyhnání, zasednout v parlamentu. Ženy se v diskusích k této události vyjadřují s vděkem a obdivem, směřujícím k premiéru Erdoğanovi. Cítuji jednu z žen jménem Khadijeh Sim, která se připojila se svým komentářem do diskuse:

¹⁹³ Kreiser, Neumann. 2010. Str. 197.

¹⁹⁴ Turecké poslankyně zasedly do lavic zahalené. Poprvé od roku 1923. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/turecke-poslankyne-zasedly-do-lavic-s-satky-poprve-od-roku-1923-pud-zahranicni.aspx?c=A131101_115125_zahranicni_dam

„*Alhamdulillah... this is freedom ! Thank you Mr. Erdoğan.*“¹⁹⁵ (český překlad: Chvála bohu...toto je svoboda! Děkuji Vám, pane Erdoğane). Další žena, muslimka pocházející z města Çayeli (Turecko), studující na univerzitách v Londýně a v Bruselu, označila toto gesto za konec éry ponižování. Şeyda Karaoğlu: „*Historical day in Turkey as the first deputy members wearing the Islamic headscarf enter the parliament. The end of an (humiliating) era.*“¹⁹⁶ (V českém překladu toto znamená: *Toto je historický den v Turecku, kdy poprvé poslankyně vešly do parlamentu v islámském šátku, tedy zahalené. Toto je konec éry ponižování.*) Další autoři diskusí se zmiňují o svobodě, mají radost, vyjadřují se pozitivně k dané situaci. Jejich příspěvky hovoří tedy spíše o tom, že opětovné zahalování žen na veřejnosti, vnímají jako pozitivní přínos pro tureckou společnost. Nevyvozují z této události závěry, že by stoupl význam islamismu či politického extremismu v zemi.¹⁹⁷

8.2 Armáda jako symbol

Turecká armáda má ve své zemi dlouhou historii. Již v době antiky vojsko hrálo důležitou roli ve společnosti, panovník se ve své moci opíral o dvě složky, a to o náboženskou složku a vojenskou.¹⁹⁸ V období Osmanské říše si armáda formovala a utvářela důležitou pozici jako ofenzivní a defenzivní složka. Představovala elitní společnost, jejíž role nebyla založená jen na obraně či útoku, ale hrála důležitou roli i z pohledu náboženského života. Armáda bojovala hlavně za sultána – chalífu. Aktivity tehdejší osmanské armády nebyly pouze vojenského charakteru, ale vojáci a jejich velitelé se zúčastňovali náboženských oslav, například

¹⁹⁵ Šátky v Turecku se vracejí.. Dostupné na: <http://stream.aljazeera.com/story/201310312200-0023161>

¹⁹⁶ Navrácení šátku do tureckého parlamentu. Dostupné na: <http://stream.aljazeera.com/story/201310312200-0023161>

¹⁹⁷ Více k tématu dostupné na: <http://www.onislam.net/english/news/europe/465585-hijab-enters-turkish-parliament-.html>

¹⁹⁸ Role armády v blízkovýchodních politikách. Str. 516. Dostupné na: <http://www.jstor.org/discover/10.2307/1952036?uid=3737856&uid=2&uid=4&sid=21103721868161>

na konci svátku Ramadán, a stali se tak součástí společensko - náboženského života v říši.¹⁹⁹

Jak už je to tradicí i v jiných státech na blízkém východě, tak armáda nabírala podstatného významu i na politické scéně. Tento vliv přetrval do dnešní doby, kdy vojenští generálové často vystupují dokonce i v televizních pořadech a představují své názory. Armáda zasahuje do politického dění a mezi obyvatelstvem je velice populární a oblíbená.²⁰⁰ Mladí Turci jsou verbováno do řad armády a již od malička jsou vedeni k ochraně státu. Na vojenských akademiích jsou vedeni k přijetí identity prestižní elitní složky, která je ochraňuje a ctí národní ideály.²⁰¹

Mise a poslání tureckých ozbrojených sil jsou jasně stanovené v turecké ústavě a řídí se právními předpisy. Tato ustanovení udávají armádě pravomoci jak reagovat v ohrožení Turecka, a to v případě bezpečnostních problémů zvenku, tak i v případě rizika, týkajícího se ohrožení vnitřní bezpečnosti či vnitřních krizí. V Turecku je vojenská služba povinná pro všechny muže ve věku 20 až 41 let.²⁰²

Turecká armáda se formovala společně se založením nového moderního státu. Sám Mustafa Kemal vzešel z armády jako vojevůdce a armáda pro něj představovala právě jedinou složku společnosti, která se dokáže chopit moci a také si ji udržet. Armáda se stala doslova strážcem šesti šípů kemalismu, které udávaly podobu nového státu. Armáda je také ochráncem demokracie republiky. A samotnou politiku označuje za nemravnou a nestabilní, a dokonce ji považuje za narušitele základních principů státu.²⁰³

¹⁹⁹ Kropáček. 1999. Str. 65.

²⁰⁰ Další informace o turecké armádě lze nalézt na tomto internetovém odkazu: <http://www.asal.msb.gov.tr/>. A nebo také zde: <http://www.tsk.tr/ing/>.

²⁰¹ Pirický. 2006. Str. 153.

²⁰² Vše o Turecku. Turecká armáda. Dostupné na: <http://www.allaboutturkey.com/army.htm>.

²⁰³ Stav demokracie v Turecku. Dostupné na: <http://www.cpssu.org/rservice.php?akce=tisk&cisloclanku=2007052801>.

8.2.1 Historický vývoj turecké armády

Historie armády sahá do dob Seldžuků z Rúmy, tj. do doby mezi lety 1071 – 1307. Vojáci byli rekrutováni z řad zajatých křesťanských chlapců, kteří se nazývali ghulám. Jejich původ byl ve většině případů řecký, ale také byli arménské nebo gruzínské původu. Někteří historikové se domnívají, že ghulámové jsou předchůdci osmanských janičářů.²⁰⁴

Důležitými strategickými bojovými silami byli Turkmeni a oddíly spojenců, ale také křesťanští žoldáci. Avšak nejdůležitější složkou ozbrojených sil té doby byli lučištníci na koních.²⁰⁵

Jak již bylo řečeno, tak ghulámové jsou považováni za předchůdce tzv. janičářů. V turečtině slovo „yeniçeri“ v překladu znamená „nový oddíl“. *(Výjev Janičářů v tradičním oděvu je možno shlédnout v příloze číslo 11)*

Janičáři patřili v rámci vojska mezi placenou ozbrojenou jednotku. Jednalo se tedy o profesionální složku turecké armády, která byla její součástí již od 14. století.²⁰⁶ Janičáři se vzhledem k tomu nejlepšímu výcviku, který jim byl poskytnut, stali elitní silovou jednotkou osmanské armády a nejvíce disciplinovaným a oddaným bojovým strojem, který do té doby nebyl zaznamenán v žádné jiné zemi.²⁰⁷ Původně janičáři byli z řad otroků či zajatců, ale v 16. století se stala velká změna v jejich postavení. Pro stát se stali prioritní záležitostí, veškerá disciplína a finance směřovali k jejich prospěchu. Janičáři jako jednotka osmanské armády končí v roce 1826.²⁰⁸ V tomto období také proběhla obměna zbraní, které využívali. Došlo k rozšíření střelných zbraní, a tím pádem společně s využitím muškety, se pěchota stala významným prvkem armády.²⁰⁹

²⁰⁴ Kreiser, Neumann, 2010. Str. 23.

²⁰⁵ Tamtéž. Str. 24.

²⁰⁶ Tamtéž. Str. 279.

²⁰⁷ Vše o Turecku. Janičáři. Dostupné na <http://www.allaboutturkey.com/yeniceri.htm>.

²⁰⁸ Haywood. Catchpole. Hall. Barrat. 1997. Str. 5.14.

²⁰⁹ Kreiser, Neumann, 2010. str. 74.

Armáda se stala součástí budování Osmanské říše. Avšak během vlády sultánů Selima I. a Sulejmána I. Nádherného docházelo k vojenským operacím spíše pro zabezpečení si vlastní hospodářské základny, než budování něčeho, co by znamenalo ovládnutí celého světa. Snahou státu bylo, mimo jiné, zaopatřit vojsko.²¹⁰ V dnešní moderní době armáda sice spadá pod prezidenta a vládu, ale fakticky nepodléhá jejich vlivu. Ani vojenský rozpočet není pod kontrolou vlády. V kruhu armádních složek není trpěno vystupování proti kemalistické ideologii, a to dokonce pod podmínkou propuštění z armády. Jak se již tak stalo v roce 2003, kdy za islamistické projevy, byli vojáci propuštěni z řad tureckého vojska, jehož úkolem je mimo jiné chránit sekulární podobu svého státu.²¹¹

V 16. století by se dalo osmanské vojsko označit doslova za válečný stroj. Jejich úspěchy nespočívaly jen v ohromném počtu vojáků či ve fanatickém zapojení se do války a bojů. Ale za jejich úspěchem stála velice jednoduchá věc. Osmanští vojáci v této době byli jednoduše spokojenými vojáky. Jejich plat byl vyšší a hlavně pravidelný, oproti vojákům z dalších jiných zemí. Osmanské vojenské oddíly byly také lépe zásobeny zbraněmi a po stránce výživové na tom byli také lépe, než armádní vojska jejich protivníků.²¹²

Velké významné postavení si Osmané udržovali také ve sféře námořní. Osmanská námořní flotila se rozšiřovala a zabezpečovala postupně Perský záliv, Rudé moře, ale dostala se také na Sumatru a Jemen. Na místa, která byla těžko dostupná, Osmané nepotřebovali posílat své vlastní vojáky. Docházelo k vytvoření kooperací s těmito vzdálenými státy, které posléze bojovaly za jejich vlast, a prostřednictvím nich docházelo ke zabezpečení území, o která měla Osmanská říše

²¹⁰ Tamtéž. Str. 50.

²¹¹ Stav demokracie v Turecku. Dostupné na:

<http://www.cpssu.org/rservice.php?akce=tisk&cisloclanku=2007052801>.

²¹² Kreiser, Neumann, 2010. Str. 74.

zájem. Mezi tyto koalice patří osmansko - francouzská, či osmansko – uzbecká spolupráce.²¹³

8.2.2 Armáda jako prvek identity tureckého národa

Poloha Turecka je situována v centru Kavkazu, Blízkého východu a Balkánu. Tato lokalita je všeobecně považována za nejvíce nestabilní region světa, tudíž armádní síly zde hrají velice důležitou roli, a to již od počátku existence Osmanské říše.²¹⁴ Osmanská armáda byla ve své historii natolik významnou složkou turecké společnosti, že dokonce kasárna byla větší než samotný sultánův palác.²¹⁵

Turecko je označováno za zemi s velice mocnou armádní složkou. Turecké vojsko si vytvořilo během staletí mezi Turky tradici a oblíbenost. Armáda utváří jednu z mnoha tradic tureckého národa. Je součástí turecké národní kulturní identity. Jedná se o prvek národní pospolitosti a je výrazem osobité kultury Turecka, a to již od formování během Osmanské říše, až po budování nynějšího charakteru armády, které započalo v době první republiky,²¹⁶ pod záštitou významné turecké osobnosti, Mustafy Kemala. Podle Kemalovo konceptu „šesti šípů“ prošla turecká armáda reformou. Ta se díky tomuto konceptu stala držitelem moci ve státě a ochráncem kemalismu. V dnešní době je tato armáda členem NATO a představuje druhou největší armádou Severoatlantické aliance (prvenství v tomto ohledu si drží USA).²¹⁷ Jejich důležité postavení je také založeno na ochraně národa a zachování jeho nezávislosti. Armáda drží pevnou ruku nad zájmy země a udržuje její územní celistvost.²¹⁸ Jak jsem již zmínila, tak armáda mimo tyto zásady, stále ochraňuje šest pilířů, a v historii Turecka zasáhla například proti

²¹³ Kreiser, Neumann. 2010. str. 77-78.

²¹⁴ Vše o Turecku. Turecká armáda. Dostupné na: <http://www.allaboutturkey.com/army.htm>.

²¹⁵ Turecko zůstává mečem islámu. Dostupné na: <http://cck-isc.ff.cuni.cz/1pubs/OlgaLomova/clan/LtN/OL/LtNXVII52.htm>

²¹⁶ Turecká republika vznikla v roce 1923, založená Mustafou Kemalem, zvaným Atatürk.

²¹⁷ Současný turecký nacionalismus a vztahy Turecka k zemím v regionu Dostupné na: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:http://dzuha.webgarden.cz/rubriky/homepage/soucasny-turecky-nacionalismus-a>.

porušování jednoho z těchto šesti pilířů kemalismu, a to konkrétně při narušení sekularismu státu ze strany tehdejšího premiéra Erbakana a působení jeho strany „Refah Partisi“ (strana prosperity).²¹⁹ Paradoxem v tomto směru však je, že armáda jako zastánce modernizace a westernizace Turecké republiky, se stala právě jednou z překážek během přístupových jednání s Evropskou unií. I přes veškeré reformy, které byly podniknuty vůči pravomocím armády, které mimochodem umožnily další kroky k přístupovému jednání, armáda stále dokáže být tak silná a vlivná, že stále zasahuje v krizovém stavu do politického dění ve své zemi, a tím se stává překážkou pro vytvoření úplné demokracie.²²⁰

Článek 35 vojenského řádu povoluje armádě zasahovat do politického dění, avšak strana spravedlnosti a rozvoje, označována jako AKP221, se snaží omezit vliv armády, která má pravomoci zasahovat do politického sektoru. AKP usiluje o omezení téměř autonomního postavení armády. Turecká armáda nadále usiluje o udržení sekulárního státu. O První omezení vlivu armády se pokusil Turgut Özal,²²² který navrhl zavedení profesionální armády, a tím by omezil veškeré pravomoci tehdejších tureckých generálů a vojáků. Tento krok se samozřejmě armádním velitelům nelíbil, protože, dle jejich názoru, právě povinná vojenská služba směřuje národ k ideologické výchově.²²³ Vojenská služba je pro tureckého muže povinná od 20 let a končí v jeho 41 letech. Do armády nemusí nastoupit muži, kteří studují vysokou školu, jejich nástup je odložen až po dostudování. A výjimka je také udělena duševně a fyzicky postiženým.²²⁴ Na druhé straně toho, jak pozitivně je armáda

²¹⁸ Vše o Turecku. Turecká armáda. Dostupné na: <http://www.allaboutturkey.com/army.htm>.

²¹⁹ Strana prosperity byla založena v roce 1983. V roce 1998 byla rozpuštěna na popud Ústavního soudu s odůvodněním, že je "centrem" (mihrak) aktivit, jež jsou v rozporu s principem laickosti.

²²⁰ Současný turecký nacionalismus a vztahy Turecka k zemím v regionu. Dostupné na: <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:http://dzuha.webgarden.cz/rubriky/homepage/soucasny-turecky-nacionalismus-a>.

²²¹ Strana spravedlnosti a rozvoje (v turečtině zní její název následovně: *Adalet ve Kalkinma Partisi*)

²²² Turgut Özal byl premiérem v letech 1983-1989 a prezidentem v letech 1989-1993.

²²³ Stav demokracie v Turecku. Dostupné na:

<http://www.cpssu.org/rservice.php?akce=tisk&cisloclanku=2007052801>.

²²⁴ Vše o Turecku. Turecká armáda. Dostupné na: <http://www.allaboutturkey.com/army.htm>.

prezentována pro turecký lid a ve světě. Být jejím členem, je velice riskantní. Během povinné služby umírá velký počet vojáků. Ve větším případě se jedná o boje na východě země s teroristy a s kurdskými aktivisty dělnické strany PKK, ale také spousta vojáků umírá při nešťastných náhodách, ba dokonce při sebevraždách.²²⁵

Evropská unie také požaduje v této věci, aby vliv armády byl omezen na minimum, a aby došlo k úplnému zrušení pravomocí v politické sféře.²²⁶ I přesto, že armáda v Turecku vykazuje významný vliv v politickém dění, tak za posledních cca. 30 let se na postu hlavy státu vystřídali 4 prezidenti (Turgut Özel, Süleyman Gündoğdu Demirel , Ahmed Necdet Sezer, a nynější prezident Abdullah Güll *(Všichni čtyři prezidenti jsou k vidění v příloze číslo 12)*, přičemž ani jeden z nich nepochází z řad tureckého vojska a ani není s tureckou armádou nijak svázán.²²⁷

²²⁵ Povinná vojenská služba jako téma diskuse v Turecku. Dostupné na:
<http://www.hurriyetdailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=turkey-seeks-to-solve-key-social-issue-of-military-service-2010-10-15>.

²²⁶ Stav demokracie v Turecku. Dostupné na:
<http://www.cpssu.org/rservice.php?akce=tisk&cisloclanku=2007052801>.

²²⁷ Sayar. Esmer. 2002. Str. 80 – 82.

9 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ V OBLASTI TURECKÉ IDENTITY A EVROPSKÉ UNIE

9.1 Průběh zpracování:

V rámci dotazníkového šetření jsem postupovala následovně. V první řadě jsem zvolila vhodné otázky, které se týkají zároveň Evropské unie a zároveň turecké společnosti. Zásadními tématy v diplomové práci jsou symboly turecké identity v kontextu s evropským integračním procesem a témata obecně související s potenciálním vstupem Turecka do Evropské unie. Cílem dotazníku a získaných odpovědí nebylo vytvoření zásadní výzkumné studie, která by naprosto jasně stanovila postoj turecké společnosti na dopady evropské integrace na tureckou identitu. Nýbrž podstatným cílem tohoto šetření bylo získat alespoň jistý pohled středostavovské společnosti na tuto problematiku. A to se v zásadě povedlo.

Otázky byly tedy vytvořeny na základě toho, aby prostřednictvím odpovědí došlo k pochopení, jak individuálně vnímá cílová skupina Evropskou unii v kontextu s tureckou identitou. Během vytváření dotazníku jsem se setkala hned s několika problémy. Prvním a zásadním problémem, který narušil harmonogram vypracování, byl problém s překlady do tureckého jazyka. Stanovila jsem si, že dotazník by měl být zpracován v rodném jazyce respondentů, aby otázky byly lépe srozumitelné a k pochopení. Časové rozvržení bylo podceněno, ale nakonec vše bylo v pořádku přeloženo, i přesto, že se jeden z respondentů zmínil o malých jazykových chybách. Překlady mi tvořil pan Murat Gumus, který pochází z Turecka, ale jak sám o sobě říká, je hrdým Kurdem. Další problém bylo, že více jak 50% respondentů, kteří si dotazník otevřeli, nakonec dotazník nedokončili a jejich odpovědi nebyly zaznamenány. Nicméně odpovědělo dostatek respondentů, ze kterých lze vyvodit závěr pro mou diplomovou práci. Pro vytvoření dotazníku jsem využila tohoto internetového serveru: <http://www.surveymonkey.com/cs/>.

9.2 Výsledky šetření

Respondenti se pohybovali ve věku mezi 22 – 27 lety, a jejich místem pobytu převládaly tato dvě města - Istanbul a Ankara.

První dvě otázky byly obecného charakteru. První z nich zjišťovala, zda dotyčný vůbec souhlasí se vstupem Turecka do EU. Z dotázaných Turků většina, tedy 77%, požaduje vstup Turecké republiky do EU. Druhá obecná otázka se zabývala mírou spokojenosti s nynější životní úrovní. Více než polovina dotázaných není spokojená se svou životní úrovní a očekává od vstupu Turecka do EU celkové zlepšení této úrovně obyvatelstva v Turecké republice. Dle ekonomické analýzy z roku 2011 došlo mezi lety 2005 a 2010 k mírnému poklesu zdanění platu, to znamená, že průměrný roční plat se během 5 let zvýšil o necelé 1%. V roce 2005 to byla částka představující sumu 18 946 dolarů, a po pěti letech kvůli poklesu zdanění vyrostl roční průměrný turecký plat na 19 073 dolarů. V porovnání s Českou republikou je tento nárůst platu zanedbatelný, protože v ČR během 5ti let vzrostl průměrný plat o necelé 3 000 dolarů (z částky 15 399 na 19 061 dolarů). Nicméně v ČR je aktivní jiný fenomén, a to inflace, která byla v těchto letech nadprůměrná.²²⁸

Turecká republika v rámci přístupového jednání je povinna provádět reformy, a to i v rámci hospodářského a ekonomického sektoru. Tyto reformy jsou příčinou zlepšení životní situace tureckého obyvatelstva a během několika posledních let došlo k jejímu zlepšení až trojnásobně.²²⁹

²²⁸ OECD: Kde je životní úroveň s průměrnou mzdou nejvyšší? Dostupné na: [http://www.finance.cz/zpravy/finance/318499-oecd-kde-je-zivotni-uroven-s-prumernou-mzdou-nejvyssi-/](http://www.finance.cz/zpravy/finance/318499-oecd-kde-je-zivotni-uroven-s-prumernou-mzdou-nejvyssi/)

²²⁹ Rozhovor s Liborem Roučkem, evropským politikem na téma životní úroveň. Dostupné na: <http://www.liborroucek.cz/?page=aktivita&aktid=40>

Následující otázka zjišťovala to, co turecká společnost očekává, že nastane po vstupu Turecka do EU. Vzor otázky č. 6. „*Po vstupu Turecka do EU podle vás dojde k...*“

1. omezení turecké armády
2. turecký jazyk se bude méně používat
3. ztráta národní turecké identity a kultury
4. konec turecké liry
5. zlepšení úrovně tureckého obyvatelstva
6. kulturní rozmanitost

Respondenti se ve většině (52%) přiklonili k 6. bodu, tedy ke kulturní rozmanitosti. Bod číslo 5, hovořící o „zlepšení životní úrovně tureckého obyvatelstva“ bylo jasným předmětem již předešlé otázky. Evropská unie dokáže Turecko dovést k vytvoření lepší životní úrovně, a Turci si toho jsou vědomi. Proto označilo tuto odpověď 40% z dotázaných. Konec turecké liry je dalším bodem, který respondenti označili jako změnu, kterou očekávají. A ztráty národní turecké identity a kultury se obává 17% dotázaných. Kulturní identita a kulturní rozmanitost si je velice blízká. Pokud bych vycházela z těchto odpovědí, tak by se dalo předpokládat, že si Turci zakládají na své kultuře a uvědomují si rozdíly mezi tou tureckou a evropskou. I po dlouhém procesu modernizace po vzoru evropských hodnot, se v lidech stále projevuje solidarita k turecké individuální identitě.

Omezení turecké armády předpokládá 13% dotázaných. Jak jsem již zmínila výše v kapitole o turecké armádě, tak omezení pravomocí armády v zemi patří mezi požadavky EU, které uplatňuje v rámci přístupového jednání. Můžeme se tedy domnívat, že předpokladem omezení pravomocí armády, je založené na těchto faktech.

V rámci šetření jsem chtěla také zjistit, jaký názor mají Turci na zahalování. Zahalování, je v Turecku, ale také mimo něj, velice

diskutovaným tématem. Atatürk zakázal určité části oděvu, mezi které patřily i pánské pokrývky hlavy (fezy, turbany) a během historie Turecké republiky došlo i k zákazu zahalování na veřejných místech či ve státních zaměstnáních. Turecko je velmi často zobrazováno jako moderní stát, který není závislý na tradicích, starých několik sto let. Ale události, v polovině roku 2014, které s sebou přinesly zrušení zákazu zahalování na veřejných místech, hovoří o opaku. A právě otázka na téma zahalování, měla poukázat na to, jak Turci hledí na tento symbol náboženské identity. Nesmím opomenout, že účastníci ankety byly ve velmi mladém věku, mezi lety 22 – 27.

Otázka č.7: *„Vnímáte zahalování žen jako nezbytný prvek projevu víry v islámu?“* Odpověď se nesla v duchu jasného „NE“. Dotazující nepovažují zahalování ženy za nezbytný prvek projevu víry. Avšak na internetových stránkách, pod zprávami ohledně zrušení zákazu zahalování se Turci projevují kladně směrem k tomuto zrušení a považují to za mezník turecké historie. Nicméně se také objevují názory, že tento Erdoğanův krok, není založen na projevu víry a tradic, ale je to pouze politický tah, kterým si Erdoğan zajišťuje své stávající a nové příznivce.

Otázka č. 7 zněla následovně: *„Pro každý z výroků, které jsou uvedeny níže, odpovězte, zda souhlasíte – spíše souhlasíte – spíše nesouhlasíte – nesouhlasíte:*

1. Turecká kultura a kultura EU je natolik rozdílná, že nemůže dojít ke vstupu Turecka do EU.
2. Otevřením hranic do všech států EU by turecké obyvatelstvo zvolilo volbu zaměstnání v zemích EU.

3. Přistoupením Turecka do EU by významně přispělo ke vzájemnému pochopení evropských a muslimských hodnot.

První otázka týkající se rozdílů mezi kulturou evropskou a kulturou tureckou, by si mohla protiřečit s dlouholetým procesem westernizace a dlouholetými projekty v přibližování se Evropě. Nicméně turecká kultura je stále závislá na podvědomí obyvatelstva, která v nich stále zůstává, a to díky kolektivní historické paměti národa a předávání tradic z generace na generaci, které jsou typickými pro tureckou společnost. Pro první výrok se vyjádřilo 56% zúčastněných pro to, že s ním rozhodně nesouhlasí. Rozdíly mezi tureckou a evropskou kulturní identitou nejsou zásadní překážkou pro vstup do EU, podle míry odpovědí. Pro souhlas s tímto výrokem hlasovalo 26% respondentů. S výrokem ohledně pracovních příležitostí v rámci EU a volby preferování tohoto zaměstnání v zahraničí, souhlasil nadprůměr, tedy přibližně 73% respondentů. V nynější době pracovní příležitosti v zahraničí, tedy v EU, jsou podmíněny zdlouhavými procedurami schvalování žádostí o povolení. Otevřením Schengenského prostoru i pro Turecko a následná spolupráce na ekonomickém trhu a otevřením hranic pro Turky, by vedlo k využití pracovních příležitostí v Evropě. V současné době pokud žádá vysokoškolsky vzdělaný občan o pracovní povolení v cizině, je povinen předložit diplom i s výpisem známek ze zkoušek a zápočtů, a to i v případě, že na požadované pracovní místo, není vysokoškolské vzdělání podmínkou.²³⁰

S třetím výrokiem souhlasí dohromady 69% respondentů. Dle jejich názoru po vstupu Turecka do EU dojde ke vzájemnému pochopení těchto dvou odlišných hodnot. Dle mého osobního názoru, tomu tak nebude. Při nynější situaci, kdy Turecko ještě není členem EU, se v Evropě objevují negativní postavení ke všemu, co je islámské, potažmo také turecké. Počet přistěhovalců ze zemí islámského charakteru, v Evropě stoupá, a

²³⁰ Obchodní a ekonomická spolupráce. Dostupné na:
http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/turecko/ekonomika/obchodni_a_ekonomicka_spoluprace_s_cr.html

tím také stoupá boj proti odmítání asimilace muslimů na evropském kontinentu. Musíme si nejprve uvědomit rozdíly mezi pojmy integrace a asimilace. Asimilací člověk ztrácí své hodnoty a přejímá hodnoty kultury, ve které se asimiluje. Nicméně většina muslimů v Evropě nemá potřebu se asimilovat, ale naopak zde svou víru a kulturu praktikovat a projevovat. Příkladem jsou stavby mešit, které vznikají na evropském kontinentě. Ve Švýcarsku došla situace tak daleko, že dokonce ve švýcarské ústavě je zakotven článek o zákazu výstavbách minaretů²³¹. Stát, který na jedné straně podporuje svobodu projevu náboženství, tak na straně druhé se pro něj téma zákazu minaretů, stalo na tolik významným, že ho ukotvil ve své ústavě. Ve Švýcarsku je dohromady 200 mešit a jen 4 z toho mají minaret.²³² Švýcarsko a také Francie (šátková aféra) jsou příkladem toho, že k vzájemnému pochopení těchto dvou odlišných kultur není úplně nemožné, ale bude to velmi dlouhá a těžká cesta. S tímto souvisí i otázka poslední, a to zda Turci předpokládají, že vstupem Turecka do Evropy, se zvýší růst staveb minaretů a mešit v EU. Větší část respondentů odpověděla kladně, že očekávají nárůst těchto náboženských budov v EU. Pokud tedy předpokládáme, že Turci počítají s pochopením a porozuměním mezi dvěma světy – islámem a křesťanstvím, tak tím pádem sami Turci vidí ve vstupu do EU pozitivní přínos pro jejich víru, spojenou nejen s mešitami a minarety.

Otázka č.9 zjišťuje, zda turecké obyvatelstvo předpokládá, že EU ochrání Turecko před negativními vlivy globalizace. Respondenti odpověděli ve většině (77%, a z toho 26 rozhodně ne), že si nemyslí, že by EU ochránila Turky před globalizací. Globalizace v podstatě mění svět dle jednoho společného trendu, který je ovšem závislý na významných světových ekonomikách, tedy zejména na té americké, tak aby došlo ke společnému blahobytu. Globalizace zasahuje veškeré sféry v životě

²³¹ Švýcarská ústava. Dodatek o zákazu stavby minaretů na str. 101. Dostupné na: <http://www.admin.ch/ch/e/rs/1/101.en.pdf>

²³² Švýcaři v referendu zakázali stavbu minaretů v zemi. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/svycari-v-referendu-zakazali-stavbu-minaretu-v-zemi-fy9-/zahranicni.aspx?c=A091128_181224_zahranicni_ip1

člověka – sociální, kulturní, ekonomickou, politickou. Globalizace může představovat pro Turky větší hrozbu než evropská integrace.

Otázka číslo 10, se zabývala tureckými zvyky založenými na islámu a jejich případného omezení ze strany EU. Respondenti odpověděli v 90%, že k tomuto dojít nemůže. Podle nich Evropská unie, neomezí turecké zvyky. Jak jsem již zmínila několikrát, tak Turky stále pojí pocit sounáležitosti, který se zakládá na islámu a společné historii, i přesto, že v rámci Turecké republiky je aplikován evropský styl života. Turci v souvislosti s omezeními tradic, či zvyků, které jsou typickými pro jejich zemi a tureckou identitu, hovoří například o způsobu stravování, které je podmíněno pravidly, vycházejícími z islámu. V České republice, se na běžném trhu obchodních řetězců, nemůže objevit maso, které má označení *halal*²³³, a to z toho důvodu, že to vyvolává v lidech opět tu nenávist a rozhořčení vůči muslimům v zemi. Lidé odmítali nakupovat v obchodech, kde se prodává maso s tímto označením. Tudíž maso bylo opět staženo z prodeje.²³⁴ Další tradicí, která je založena na islámu, je den odpočinku, který podle islámu je stanoven na pátek, oproti evropskému zvyku, založenému na Bibli, je dnem odpočinku neděle. Atatürk tento zvyk zrušil již na počátku republiky, ale většina obyvatel stále tento zvyk dodržovala i přes zákazy a nařízení. Podle některých by i toto mohlo být problémem pro některé věřící, jelikož po vstupu Turecka do EU by se k Evropě a západnímu stylu života přiblížilo jako nikdy předtím.

Otázka č. 11, dostala jednoznačnou odpověď. Dotaz se týkal zásahů EU do politických záležitostí Turecka. Téměř 90% odpovídajících se přiklonilo k tomu, že Evropská unie bude zasahovat do politického dění v zemi. EU už v této době intervenuje nejen do politického sektoru Turecka, a to prostřednictvím požadavků a reforem v těchto sektorech. V

²³³ Halal maso je připravováno dle pravidel islámu. Porážka je také podmíněna přísných pravidlům.

²³⁴ Prodej halal kuřete v Bille. Dostupné na: http://ekonomika.idnes.cz/prodej-halal-kurete-v-bille-ddm-/ekonomika.aspx?c=A131005_163924_domaci_jw

podstatě přetváří Turecko k obrazu svému tak, aby posléze bylo schopno stát se právoplatným členem EU.

V poslední řadě jsem vytvořila dvě otázky, které jsem zprvu chtěla vyškrtnout z dotazníku, ale nakonec mě osobně zajímal názor Turků, jako národa nacionálně zaměřeného. Otázky číslo 12 a 13 zněly následovně:

12. Jste hrdý na to, že jste Turek?

13. Pokud by se Turecko stalo členem EU, cítil byste se více jako:

a) Turek b) Evropský Turek c) Evropanem

První otázka týkající se hrdosti, byla právě tou otázkou, o které jsem předpokládala, že bude zodpovězena 100% dotazujících kladným způsobem. Po konzultaci se studentkou vysoké školy, žijící v Istanbulu, jsem byla přesvědčená o tom, že tato otázka je zcela irelevantní. Ale po zamyšlení nad národní hrdostí Čechů a porovnání s tureckou, jsem dospěla k názoru, že tuto otázku ponechám, protože v České republice není každý občan hrdý na to, že je právě Čechem.²³⁵ Výsledek byl překvapující, 14% respondentů je rozhodně hrdými nositeli turecké identity, 40% pouze souhlasí s tím, že jsou hrdí na svůj turecký původ. A 36% respondentů nejsou pyšní na to, že jsou Turky, a dokonce 10% zcela odmítá považovat jejich příslušnost k tureckému národu za pocit hrdosti.

Dostávám se k poslední otázce v rámci šetření, kdy nadpoloviční většina (60%) by se cítila po vstupu do EU stále stejně, jako do v této chvíli, a to „pouze“ Turkem. A 36% by se považovalo za Evropskými Turky, na základě svého osobního pocitu a sounáležitosti k Evropě. Nicméně pouhé 4% se přiklání k tomu, že by zcela opustili svou tureckou identitu a získali by tak status Evropan.

V závěru lze říci, že Turci jsou hrdým národem a uvědomují si rozdílné hodnoty dvou světů, i přesto že jejich integrace do světa

²³⁵ Jste hrdý na to že jste Čech? Dostupné na: <http://www.vyplnto.cz/realizovane-pruzkumy/vlastenecka-vychova/#oo>

západního (evropského) probíhá již dlouho řadu let. Tradice, styl života, priority, vycházející z náboženství jsou silnou složkou, která tvoří tureckou identitu spjatou s islámem. Obecně Turecká společnost začíná být zklamána z postupů EU, která stále Turecku dává nové a nové podmínky, proto aby mohlo vstoupit. Celý tento proces je únavný pro turecké obyvatelstvo, a proto se mezi nimi objevují názory, o zachování turecké identity a nepodléhat evropskému integračnímu procesu, který probíhá ze strany EU.

10 TÉMA „TURECKO A EVROPSKÁ UNIE“ NA SOCIÁLNÍ SÍTI

Na evropském kontinentu žije více jak 43 milionů muslimů.²³⁶ (www.pewforum.org) V Turecké republice žije přes 71 milionů muslimů,²³⁷ to je 98% z celkového počtu tureckého obyvatelstva. Po teroristické události v září roku 2001, kdy islamistická militantní skupina Al-Kaida uskutečnila teroristický útok ve Spojených státech amerických, vznikl všeobecně na celém světě strach ze všeho, co je muslimské a ze všeho, pod čím se islám skrývá. Na internetových stránkách se shromažďují skupiny lidí, odpůrců islámu a všeho, co s tímto světovým náboženstvím souvisí. Vznikají skupiny s negativním postojem vůči členství Turecka v EU.²³⁸ A s tím spojené další nenávislné stránky vůči islámu v Evropě obecně,²³⁹ ale také organizace vystupující proti islámu v České republice.²⁴⁰

Na internetových tureckých stránkách však byly vytvořeny i skupiny či organizace, které protestují proti členství Turecka v Evropské unii. Jedno z těchto veřejných společenství bylo vytvořeno na sociální síti „Facebook“ s názvem „Nechceme vstoupit do Evropské Unie“ (v tureckém jazyce: „Biz Avrupa birligine girmek istemiyoruz“), jejichž heslo zní takto: „Ani USA, ani EU, ale zcela nezávislé Turecko“. V roce 2014 v měsíci duben, měla tato skupina kolem 4 000 členů.²⁴¹ Tato skupina vytváří i různé karikatury tureckého premiéra a také různé koláže, které zesměšňují Ameriku či Izrael. (*viz. příloha číslo 13*)

²³⁶ Evropská populace 2010. Dostupné na:

http://www.globalreligiousfutures.org/explorer/custom#/?subtopic=15&chartType=bar&data_type=number&year=2010&religious_affiliation=all®ions=Europe.

²³⁷ Turecká populace 2010. Dostupné na:

http://www.globalreligiousfutures.org/explorer/custom#/?subtopic=15&chartType=bar&data_type=number&year=2010&religious_affiliation=all&countries=Turkey.

²³⁸ Například veřejná skupina s názvem „We don't want Turkey in Europe“. Dostupné na:

<https://www.facebook.com/pages/We-dont-want-turkey-in-Europe/168638349217?fref=ts>.

²³⁹ „Proti islámu v Evropě/ Gegen den islam in Europa/ Anti-islam in Europe“. Dostupné na:

<https://www.facebook.com/groups/111329019069942/>.

²⁴⁰ „Islám v České republice nechceme“. Dostupné na: <https://www.facebook.com/ivcrn?fref=ts>.

²⁴¹ Biz Avrupa BİRLİĞİNE Girmek İSTEMİYORUZ (Nechceme vstoupit do EU) Dostupné na:

<https://www.facebook.com/AVRUPAYAHAYIR>

Sociální síť s názvem „Twitter“ byla dokonce v březnu v roce 2014 zablokována. Blokaci této sociální sítě, společně se serverem „Youtube“ nařídil premiér Erdoğan. Na síti „Twitter“ lidé sdíleli nahrávky, které zaznamenaly korupci ve vládě. A Erdoğan se také obává těchto serverů, přes které se turecký lid dokáže například zorganizovat povstání, či různé odboje vůči vládě.²⁴²

Své stránky na sociální síti má také organizace, která se jmenuje „Delegace EU v Turecku“, jejímiž cíli mise jsou následovné: 1. V oblasti vnějších vztahů Turecka, delegace podává zprávu o zahraniční politice Turecka a reprezentuje EU na diplomatické úrovni. 2. Ve vztahu k celní unii mezi Tureckem a EU, sleduje, aby ekonomický, finanční a obchodní vývoj v Turecku probíhal dle ustanovení celní unie. 3. V rámci jednání o přistoupení Turecka do EU sleduje delegace pokroky Turecka při plnění požadavků politických kritérií a pomáhá s jejich realizací. V této souvislosti delegace podává report do centrály EU o denním stavu pokroku ze strany Turecka. 4. Delegace podporuje pověřené orgány pro uplatňování postupů decentralizované spolupráce.²⁴³ Tato Evropská delegace podporuje mimo jiné také kulturní vyžití v Turecku. Na stránkách „Facebook“ propaguje tato organizace své aktivity v Turecku a sdílí foto z kulturních akcí. Poslední tato akce proběhla na začátku května v roce 2014. Akce se jménem „Beat Street Festival of Europe“ přivedl do Turecké republiky umělce z 19 členských států EU, kteří zde společně s tureckými umělci předvedli svá vystoupení, jak hudební, taneční tak i divadelní. A to vše v rámci sbližování Turecka s Evropou.

Internet je místem, který umožňuje svobodu slova více jak kterékoli jiné možnosti projevu. Prostřednictvím internetu je možné sdělit cokoli, i z pozice anonyma. Na počátku revoluce v roce 2011 v arabských zemích

²⁴² Provozovatelé sociálních sítí budou muset mít v Turecku pobočky. Dotupné na: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/provozovatele-socialnich-siti-budou-muset-mit-v-turecku-pobocky/1067947>

²⁴³ Delegace EU v Turecku. Dostupné na: <https://www.facebook.com/EUinTurkey>

započaly boje vůči vládám právě pomocí internetu a sociálních sítí. Lidí měli možnost veřejně vytvářet události, jejichž čas a místo bylo sdíleno napříč celou zemí, a to díky právě těmto sociálním sítím. Facebook, Twitter a další sítě jsou velice mocným nástrojem, který ovlivňuje nejen individuální osoby či skupiny, ale také se už zapsal do dějin arabských zemí, právě jako prostředník uspořádání revoluce.

11 ZÁVĚR

Pokud by se Turecko stalo členem Evropské unie, dokončilo by tak odkaz Atatürka, který se snažil co nejvíce přiblížit Evropě, a to ve všech směrech. Jeho záměrem bylo úplné začlenění Turecka do Evropy. Avšak vstup do EU je podmíněn několika změnami, které je třeba uskutečnit. Tyto změny se v některých oblastech dotýkají kemalistické ideologie. Mustafa Kemal Atatür založil ideologii nového tureckého státu také na armádě, která je ve státě významnou složkou a má výrazné pravomoci. A právě armáda a její vliv v politice či ve státním sektoru stojí, mimo jiné, překážkou pro členství v EU.

V Turecku se stále více objevují euroskeptické, v některých případech až antievropské názory. Evropeizace ze strany Evropské unie mnohdy zasahuje do společenského a tradičního života tureckého obyvatelstva. EU by v tomto směru měla více vnímat či brát větší zřetel na charakter turecké společnosti a následně s tím pracovat, aby nedocházelo ke zhroucení pilířů, které jsou typické pro určitý kandidátský stát, v tomto případě tedy pro Tureckou republiku, naopak by Evropská unie měla zajistit co největší spolupráci v tomto ohledu a snažit se zohledňovat národní a kulturní identitu obyvatelstva.

Na počátku mé diplomové práce jsem si stanovila hypotézu, že turecké obyvatelstvo, více méně středostavovská společnost, nechce vstoupit do EU. Tato domněnka se mi postupně během sbírání dat více méně potvrdila. Turečtí občané začínají být skeptičtí k Evropské unii. Tento negativní postoj k EU je zapříčiněn hned z několika důvodů. Jedním důvodem je dlouhé jednání Unie s Tureckou republikou, o tom, zda se může stát členem. Turecko se poprvé pokusilo přiblížit Evropské unii již v padesátých letech 20. století a v roce 1963 podepsalo s tehdeším Evropským hospodářským společenstvím první smlouvu, která Turecko svým způsobem přibližovala k EU. Od této doby uplynulo již 51 let a Turecko stále není členem EU. Je tedy přirozené, že turecké obyvatelstvo ztrácí nejen naději, ale také chuť být členem této mezivládní

organizace, která již půl století Turecko nedokázala přijmout mezi své členy.

Druhým důvodem je tlak na westernizaci země a změny, které EU požaduje. Turecké obyvatelstvo má své kulturní a náboženské kořeny v islámu, které ovlivňují jejich všední život, ale také určují hodnoty, které sdílejí mezi sebou. Evropské hodnoty jsou postavené na odlišných pilířích než ty turecké. I přesto že Atatürk svými reformami přiblížil Turecko k Evropě, tak Evropa nedokáže stále přijmout určité zvyky vycházející z mohamedánského náboženství. A dokud toto EU zcela nepřijme a neomezí tlak evropské integrace, a s tím spojené snahy o vytvoření jednotné evropské identity, turecké obyvatelstvo nebude dělat ústupky ve svých zvycích, na úkor členství v EU. Výborným příkladem je nedávná událost, která obletěla celý svět a stala se předmětem odporu, tak také obdivu. Jedná se o zrušení zákazu nošení šátků pro ženy v Turecké republice, a to na veřejných místech. Jak jsem již zmínila v kapitole o závoji, tak na jedné straně stojí Evropská unie se státy jako je Francie, která zastává laicismus a na straně druhé stojí Turecko, které je z poloviny nadšené z této situace a z poloviny naopak rozhořčené. Turecko v čele s premiérem Erdoğanem se snaží navázat již několik let spoluprací s EU, která požaduje, aby Turecko zachovalo sekulární ráz státu. Sekulární charakter Turecka byl narušen právě tímto zrušením zákazu zahalování na veřejných místech.

Převládající nechuť k západnímu je také způsobená historií, která je spjatá s příchodem Turků do Německa jako levná pracovní síla. V té době nikdo nepředpokládal, že by se tzv. *gastarbeitři* po odvedené práci nevrátili zpět do své země. Turci zde setrvali a zakládali rodiny, a vytvořili již několik generací. A v Evropě po příchodu velkého množství imigrantů začala být populární politika založená na multikulturalismu, který se v každé zemi odlišuje. V zemích jako je Velká Británie, která se oficiálně přihlásila k této politice, je počítáno s různorodostí etnik, ale ta britská je jim nadřazená. V dalších státech Evropy dochází k asimilaci či integraci těchto menšinových skupin, přičemž proces integrace mnohdy selhává.

Muslimové jsou nuceni k úplné asimilaci ve státě, kde pobývají a to bývá příčinou právě opaku původní myšlenky začlenění menšiny do společnosti. Ve Francii například vznikají tzv. šátkové aféry, v Anglii dochází mezi muslimy k vraždám ze cti. Muslimové nedostávají mnohdy stejné příležitosti žít na stejné úrovni jako obyvatelé, kteří nevyznávají islám či nejsou součástí menšiny. Výsledkem je prohloubení víry jedince v rámci skupiny. Pokud jedinec nemůže být přijat bez toho, aby opustil svou původní náboženskou identitu, tak se naopak tato identita začne prohlubovat a tím výrazněji se jedinec, v tomto případě imigrant, staví do opozice vůči hodnotám, které sdílí určitý hostující stát. A o to více, pokud se jedná o muslima, který pravděpodobně v lidech západního světa evokuje teroristu, kvůli událostem spojenými s teroristickými útoky, počínajících v roce 2001 v USA a následnými útoky v Evropě, je snaha integrace či asimilace velmi obtížná z obou stran. Tím bych chtěla navázat na situaci mezi obyvatelstvem v Turecku. Pokud sdílejí pocity muslimů, žijících v Evropě, tak je zřejmé, že se obávají toho, že pokusy evropské integrace a vytváření nadnárodní identity, založené na evropských hodnotách, by mohly být problémem, který zasáhne tureckou společnost, v případě, že se Turecko v budoucnu stane členem Evropské unie.

Dle šetření pomocí dotazníku, který jsem vytvořila pro doplnění diplomové práce, bylo zjištěno, že většina zúčastněných, chce aby Turecká republika vstoupila do EU. Evropská integrace se však odráží v jejich názorech na kulturu a tureckou identitu. Po vstupu Turecka by se v případě jejich národního cítění nic nezměnilo, a stále by se cítili jako Turci, i přesto, se část dotazujících přiklonila ke přijetí statusu Evropský Turek. Nicméně kulturní a náboženská identita hraje stále velkou roli v udržení si tradičního tureckého vzezření v rámci probíhajícího integračního procesu ze strany Unie.

12 RESUMÉ

The main topic of my thesis is Turkish identity and integration process of EU. And how this process affects the identity of Turks. The one of the aims was to find out how Turkish people perceive efforts of EU to apply a new supra-national identity on their national and culture identity. The supra-national identity is based on European character. And during a long time there was preparing the process of application this special kind of identity on all members of EU, including countries, which are still in a process of accession.

My thesis offers the view of Turkish people on the longtime process of Turkish accession. If they still want Turkey to be a member of EU or not. A large part of my thesis is talking about identity. The first part from an anthropology aspect. Especially it explains the concept of identity from many different concepts. For example the culture identity, national identity, private identity etc. And the second part is talking about identity by context with national and culture identity of Turkish people. In this case the chapter about Mustafa Kemal Atatürk is talking about establishment of new Republic and about starting of a new era of Turkish history, because Atatürk was not such the "Father of Turks", he was the founder of a new Turkish identity, which defines identity of Ottoman. The new Turkish identity was based on process of modernization and westernization. He made a lot of reforms in the country, which moved the Turkish people close to Europe. It was the beginning of the European integration process in Turkey. Another chapter is talking about identity in the EU and offers more information about process of integration. In the context of Turkish identity and European Union, by the questionnaire survey, I found out, that Turks do not feel threatened in matters of their identity and its changes in the case of the admission of Turkey by EU. But they are aware, that Turkish identity (national, culture) is not the same as the identity of European. And each of them are based on different values.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ:

12.1 Literatura:

ADAMCZYK, Andrzej. *Kemalism and Modern Turkey*. In: Budil, Ivo (ed.) *Acta Fakulty filosofické Západočeské univerzity v Plzni. Číslo 2.* Plzeň 2010. Západočeská univerzita v Plzni.

AMSTRONGOVÁ, Karen. *Islám*. Praha 2008. Nakladatelství Slovart.

BASTL, Martin. MAREŠ, Petra. SMOLÍK, Josef. Miroslav. VEJVODOVÁ. *Krajní pravice a krajní levice v ČR*. Praha 2011. Grada Publishing.

BARKER, Chris. *Slovník kulturních studií*. Praha 2006. Nakladatelství Portal.

BENEŠ, Josef. *Základy muzeologie*. Opava 1997. Vydavatelství Open Education & Sciences.

BOZDOĞAN, Sibel. KASABA, Reşat (eds.). *Rethinking Modernity and National Identity in Turkey*. Washington 1997. University of Washington Press.

BULLOCK, Kathrine. *Rethinking Muslim Women and the Veil; Challenging Historical & Modern Stereotypes*. Richmond 2002. The International Institute of Islamic Thought.

BURIAN, Michal. RYGLOVÁ, Kateřina. VAJČNEROVÁ, Ida. *Cestovní ruch – podnikatelské principy a příležitosti v praxi*. Pardubice 2011. Tiskárna v ráji.

CABADA, Ladislav (ed.). *Aktuální výzvy evropského integračního procesu*. Plzeň 2010. Nakladatelství Aleš Čeněk.

DEL TESTA, David, W. *Government Leaders, Military Rulers and Political Activists*. Abingdon 2013. Routledge.

EDWARDS, Tim (ed.). *Kulturní teorie; klasické a současné přístupy*. Praha 2010. Nakladatelství Portál.

ERICKSON, Edward, J. *Mustafa Kemal Atatürk*. Oxford 2013. Osprey Publishing.

HANIOĞLU, Sükrü. *Ataturk: An Intellectual Biography*. Princeton 2011. Princeton University Press.

HEPER, Metin. ÖNCÜ, Ayşe. KRAMER, Heinz (eds.). *Turkey and the West: changing political and cultural identities*. London 1993. I.B. Tauris.

HIRT, Tomáš. JAKOUBEK, Marek (eds.). *Spory o multikulturalismus a politiku identit*. Plzeň 2005. Nakladatelství Aleš Čeněk.

HRBEK, Ivan. *Korán*. Brno 2006. Nakladatelství Levné knihy.

CHMAITILLIOVÁ, Dina (ed.). *Islám v Evropě; obohacení, nebo nebezpečí?* Číslo 48/2006. Praha 2006. Vydalo Centrum pro ekonomiku a politiku.

- JANDA, Richard. *Islám; Náboženství, historie a budoucnost*. Brno 2010. Nakladatelství JOTA.
- JENKINS, Richard. *Social Identity*. Abingdon 2008. Routledge.
- KRČÁLOVÁ, Zuzana. *Vývoj konceptu evropské armády*. In: CABADA, Ladislav. *Aktuální výzvy evropského integračního procesu*. Plzeň 2010. Vydavatelství Aleš Čeněk.
- KREISER, Klaus. NEUMANN, K. Christoph. *Dějiny Turecka*. Praha 2010. Nakladatelství Lidové noviny.
- KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Praha 2006. Nakladatelství Vyšehrad.
- KROPÁČEK, Luboš. *Variace na Korán; Islám v diaspoře*. Praha 2002. Orientální ústav Akademie věd České republiky.
- KVEŠ, Robin. *Evropský integrační proces a problematika evropské nadnárodní identity*. In: CABADA, Ladislav. *Aktuální výzvy evropského integračního procesu*. Plzeň 2010. Vydavatelství Aleš Čeněk..
- LANDAU, Jacob, M. *Atatürk and the Modernization of Turkey*. Colorado 1984. Westview Press.
- LEWIS, Bernard. *Dějiny Blízkého východu*. Praha 2007. Nakladatelství Lidové noviny.
- MENDEL, Miloš. Ostřanský, Bronislav. Rataj, Tomáš. *Islám v srdci Evropy; vlivy islámské civilizace na dějiny a současnost českých zemí*. Praha 2007. Nakladatelství Academia.
- MÜLLER, Karel B. *Jaký typ legitimacy pro Evropskou unii?* In: Politická revue, číslo 11. Praha 2007. Česká společnost pro politické vědy.
- NASRI, Wafik. *111 Questions on Islam*. San Francisco 2008. Ignatius Press.
- ORT, Alexandr. *Evropa a Evropská unie*. Klatovy 2011. Nakladatelství Úhlava.
- PIRICKÝ, Gabriel. *Stručná historie států; Turecko*. Praha 2006. Nakladatelství Libri.
- PITROVÁ, Miroslava. *Vývoj Evropské regionální politiky*. In: CABADA, Ladislav (ed.). *Aktuální výzvy evropského integračního procesu*. Plzeň 2010. Nakladatelství Aleš Čeněk.
- PLECHANOVÁ, Běla (ed.). *Evropská unie na počátku 21. století; reformní procesy a institucionální změna*. Praha 2006. Nakladatelství Karolinum.
- PRESTON, Christopher. *Enlargement & Integration in the European Union*. London 1997. Routledge.
- REEBER, Michel. *Islám*. Brno 2008. Nakladatelství KMa.
- AN-NAWAWÍ, Jahjá. *Zahrady spravedlivých; sbírka výroků proroka Muhammada*. Praha 2008. Nakladatelství A.M.S trading.

SAYARI, Sabri, ESMER, Yilmaz. London 2002. *Politics, parties and elections in Turkey*. Lynne Rienner Publisher.

SARTORI, Giovanni. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci*. Praha 2005. Nakladatelství Dokořán.

SMITH, Anthony D. *National Identity*. London 1991. Penguin Books.

SMITH, Iyall E. Keri. LEAVY, Patricia (eds.). *Hybrid Identities; Theoretical and Empirical Examinations*. Leiden 2007. IDC Publishers.

TASPINAR, Omer. *Kurdish Nationalism and Political Islam in Turkey: Kemalist Identity in Transition*. Abingdon 2005. Routledge.

TIMMERMAN, Christiane. ROCHTUS Dirk, MELS Sara (eds.). *European and Turkish Voices in Favour and Against Turkish Accession to the European Union*. Brussels 2008. P.I.E. Peter Lang.

TUNKROVÁ, Lucie. ŠARADÍN, Pavel. *Turecko a Evropská unie: česká a turecká perspektiva*. Olomouc 2007. Vydala Univerzita Palackého v Olomouci.

TYLOR, Charles. *Multikulturalismus; zkoumání politiky uznání*. Praha 2002. Nakladatelství Filosofia.

WEINDERHOFFEROVÁ, Iva. *Zpráva o zahraniční politice České republiky: za období od ledna 2006 do prosince 2006*. Praha 2007. Vydalo Ministerstvo zahraničních věcí České republiky.

ODBORNÉ ČASOPISY:

LIPKOVÁ, Ludmila. MRÁZ, Stanislav. *Turecko a Európská únia*. In: Ekonomický časopis, 53, číslo 6. Bratislava 2005. Nakladatelství REPRO-PRINT.

Křížková, Alena. *Genderová identita - základní definice, konstrukce, koncepty*. In: Gender, rovné příležitosti, výzkum, číslo 3. Praha 2001. Sociologický ústav Akademie věd České republiky.

HUSAMETTIN İnaç, *Identity Problems of Turkey during the European Union Integration Process*. In: Journal of Economic and Social Research, číslo 6. Istanbul 2004. Fatih Universitesi.

12.2 Internetové zdroje:

ČESKÁ MÉDIA:

Evropa: Konec debat o GM plodinách v nedohlednu? [Cit.16.2.2014]. Dostupné na: <http://biospotrebitel.cz/clanek/evropa-konec-debat-o-gm-plodinach-v-nedohlednu>

Prodej halal kuřete v Bille. Dostupné na: http://ekonomika.idnes.cz/prodej-halal-kurete-v-bille-ddm-/ekonomika.aspx?c=A131005_163924_domaci_jw

Provozovatelé sociálních sítí budou muset mít v Turecku pobočky. Dostupné na: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/provozovatele-socialnich-siti-budou-muset-mit-v-turecku-pobocky/1067947>

Řecko staví kvůli přistěhovalcům na turecké hranici plot. [Cit. 9.2. 2014]. Dostupné na: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/163420-recko-stavi-kvuli-pristehovalcum-na-turecke-hranici-plot/>

Švýcaři v referendu zakázali stavbu minaretů v zemi. [Cit. 11.5. 2014] Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/svycari-v-referendu-zakazali-stavbu-minaretu-v-zemi-fy9-/zahranicni.aspx?c=A091128_181224_zahranicni_ipi

Turecké poslankyně zasedly do lavic zahalené. Poprvé od roku 1923. [Cit. 16.2. 2014]. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/turecke-poslankyne-zasedly-do-lavic-s-satky-poprve-od-roku-1923-pud-/zahranicni.aspx?c=A131101_115125_zahranicni_dam

EUROSKOP:

Bezpečnostní a obranná politika. [Cit. 16.2. 2014]. Dostupné na: <https://www.euroskop.cz/8715/sekce/bezpecnostni-a-obranna-politika/>

Lisabonská smlouva. [Cit.15.2. 2014]. Dostupné na: http://www.euroskop.cz/gallery/2/738-lisabonska_smlouva.pdf

Smlouva o Evropské unii. [Cit. 15.2. 2014]. Dostupné na: http://www.euroskop.cz/gallery/2/760-smlouva_o_eu.pdf

Smlouva o vytvoření EHS. [Cit. 15.2. 2014]. Dostupné na: http://www.euroskop.cz/gallery/2/754-smlouva_o_es.pdf

NATIONAL GEOGRAPHIC:

Dějiny zahalování. Proč nádherné muslimky skrývají své tváře? [Cit. 20.4. 2014].
Dostupné na: <http://www.national-geographic.cz/detail/dejiny-zahalovani-proc-nadherne-muslimky-skryvaji-tvare-3346/>

Proč Turecko zrušilo zákaz nošení šátků. [Cit. 24.4. 2014]. Dostupné na:
<http://news.nationalgeographic.com/news/2013/10/131011-hijab-ban-turkey-islamic-headscarf-aturk/>

YOUTUBE:

Valčík „Invitation to the Waltz , D minor“ od Abdulazíze. Dostupné na:
<https://www.youtube.com/watch?v=UwJXOISEfWo>

OFICIÁLNÍ INTERNETOVÉ STRÁNKY EU:

Amsterodamská smlouva. [Cit. 13.2. 2014]. Dostupné na:
http://ec.europa.eu/ceskarepublika/pdf/amsterodamska_smlouva_cs.pdf

Barcelonská deklarace. [Cit. 13.2. 2014]. Dostupná na:
http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/mediterranean_partner_countries/r15001_cs.htm

Evropa v míru. Počátky spolupráce. [Cit. 13.2. 2014]. Dostupné na:
http://europa.eu/about-eu/eu-history/1945-1959/index_cs.htm

Evropská bezpečnostní strategie – Bezpečná Evropa v lepším světě. [Cit. 13.4. 2014].
Dostupné na:
https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/librairie/PDF/QC7809568CSC.pdf

Jak funguje EU. [Cit. 13.2. 2014]. Dostupné na:
http://europa.eu/about-eu/countries/index_cs.htm

Lisabonská smlouva „v kostce“. [Cit. 13.2. 2014]. Dostupné na:
http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/index_cs.htm

Plán bezvízového režimu pro Turecko. [Cit. 16.2. 2014]. Dostupné na:
http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/news/news/docs/20131216-roadmap_towards_the_visa-free_regime_with_turkey_en.pdf

Příručka k Evropské občanské iniciativě. [Cit. 16.2. 2014]. Dostupné na:
http://ec.europa.eu/dgs/secretariat_general/citizens_initiative/docs/guide_eci_en.pdf

Schengenský prostor a spolupráce. [Cit. 13.2. 2014]. Dostupné na:
http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/l33020_cs.htm

The European Union Integrated Rule of Law Mission for Iraq. [Cit. 23.3. 2014].
 Dostupné na: http://www.eeas.europa.eu/csdp/missions-and-operations/eujust-lex-iraq/mission-description/index_en.htm

RADA EVROPY:

Rada Evropy. [Cit. 5.4. 2014]. Dostupné na:
[_http://www.radaevropy.cz/](http://www.radaevropy.cz/)

Členové Rady Evropy. [Cit. 5.4. 2014]. Dostupné na:
<http://www.radaevropy.cz/clenske-staty-rady-evropy.html>

UNIVERZITA KARLOVA:

Glosář. [Cit. 1.4. 2014]. Dostupné na:
<http://udlv.ff.cuni.cz/oppa/glosar.html>

Turecko zůstává mečem islámu. [Cit. 15.4. 2014]. Dostupné na:
<http://cck-isc.ff.cuni.cz/1pubs/OlgaLomova/clan/LtN/OL/LtNXVII52.htm>

ZAHRANIČNÍ MÉDIA:

Byl Mustafa Kemal Židem a/nebo členem světového řidovského spiknutí?
 [Cit.18.4.2014].Dostupné
 na:<http://eyeforknowledge.wordpress.com/2012/06/12/was-mustafa-kemal-aturk-jewish-and-or-subservient-to-jewish-world-agenda/>

EU zrušilo víza pro 19 zemí. [Cit. 6.5. 2014]. Dostupné na:
<http://www.hurriyet.com.tr/dunya/26364584.asp>

Povinná vojenská služba jako téma diskuse v Turecku. [Cit. 17.4. 2014]. Dostupné na:
<http://www.hurriyetaidailynews.com/default.aspx?pageid=438&n=turkey-seeks-to-solve-key-social-issue-of-military-service-2010-10-15>.

První oficiální návštěva: Turecko je insirující pro celý svět: Khar. [Cit. 30.4. 2014].Dostupné na: <http://tribune.com.pk/story/230131/turkey-an-inspiring-example-for-the-world-khar/>

Rozhodnutí Rady: Dohoda mezi EU a Tureckem o znovupřijetí nelegálních přistěhovalců. [Cit. 30.4. 2014].Dostupné na:
<http://www.statewatch.org/news/2012/jun/eu-com-turkey-readmission-com-239.pdf>

Sarcozy: Turecka nemá v EU své místo. [Cit. 22.4. 2014].Dostupné na:
<http://www.turkishpress.com/news/159133/>

Šátky v Turecku se vracejí. [Cit. 24.4. 2014]. Dostupné na:
<http://stream.aljazeera.com/story/201310312200-0023161>

Zrušení vízové povinnosti pro Turky výměnou za přijetí uprchlíků. [Cit. 16.2. 2014].
 Dostupné na:

<http://www.presseurop.eu/cs/content/news-brief/4412391-zruseni-vizove-povinnosti-pro-turky-vymenou-za-prijeti-uprchliku>

ONLINE SLOVNÍKY:

Enkulturatione. [Cit. 9.2. 2014]. Dostupné na:
<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/enkulturatione>.

Etatismus. [Cit. 1.5. 2014]. Dostupné na:
<http://udlv.ff.cuni.cz/oppa/glosar.html>

Nacionalismus. [Cit. 24.4. 2014]. Dostupné na:
<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/nacionalismus-nacionalismus>

Populismus. [Cit. 24.4. 2014]. Dostupné na:
<http://cojeto.superia.cz/politika/populismus.php>

Reformismus. [Cit. 24.4. 2014]. Dostupné na:
<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/reformismus-reformismus>

FACEBOOK:

„Islám v České republice nechceme“. [Cit. 9.2. 2014]. Dostupné na:
<https://www.facebook.com/ivcrn?fref=ts>

Biz Avrupa BİRLİĞİNE Girmek İSTEMİYORUZ (Nechceme vstoupit do EU) [Cit. 9.2. 2014]. Dostupné na: <https://www.facebook.com/AVRUPAYAHAYIR>

Proti islámu v Evropě/ Gegen den islam in Europa/ Anti-islam in Europe“. [Cit. 9.2. 2014]. Dostupné na: <https://www.facebook.com/groups/111329019069942/>.

ONLINE DATABÁZE:

Role armády v blízkovýchodních politikách. [Cit. 1.5. 2014]. Dostupné na:
<http://www.jstor.org/discover/10.2307/1952036?uid=3737856&uid=2&uid=4&sid=21103721868161>

OSTATNÍ:

České znění Bruselského paktu. [Cit. 23.4. 2014]. Dostupné na:
<http://smsjm.vse.cz/wp-content/uploads/2008/10/sp4.pdf>

Bojová uskupení Evropské unie a vztah k České republice. [Cit. 24.4. 2014]. Dostupné na:
<http://www.acr.army.cz/scripts/detail.php?id=13642>

Bruselský pakt. [Cit. 23.4. 2014]. Dostupné na:
<http://smsjm.vse.cz/wp-content/uploads/2008/10/sp4.pdf>

Deklarace evropské identity. [Cit. 17.4. 2014]. Dostupné na:
http://www.cvce.eu/obj/declaration_on_european_identity_copenhagen_14_december_1973-en-02798dc9-9c69-4b7d-b2c9-f03a8db7da32.html.

Evropské bezpečnostní struktury. [Cit. 23.4. 2014]. Dostupné na:
http://www.mocr.army.cz/mo/obrana_a_strategie/2-2003cz/frank.pdf

Evropská populace 2010. [Cit. 8.4. 2014]. Dostupné na:
http://www.globalreligiousfutures.org/explorer/custom#/?subtopic=15&chartType=bar&data_type=number&year=2010&religious_affiliation=all®ions=Europe.

Historie Západoevropské unie. [Cit. 23.4. 2014]. Dostupné na:
<http://www.weu.int/History.htm>.

Integrace. [Cit. 22.4. 2014]. Dostupné na:
http://www.jirkoc.cz/thuathienhue/dokumenty/terminologie_integrace.pdf

Integrace imigrantů. [Cit. 22.4. 2014]. Dostupné na:
http://www.ihs.ac.at/publications/lib/ihsrp_15.pdf.

Identita a rodová identita. [Cit. 20.3. 2014]. Dostupné na:
<http://www.nadoraz.nomantinel.sk/index.php/component/content/article/35-rodova-rovnos/54-identita-a-rodova-identita>

Jak by se měla žena nejvhodněji oblékat na veřejnosti? [Cit. 20.4. 2014]. Dostupné na:
<http://www.pewresearch.org/fact-tank/2014/01/08/what-is-appropriate-attire-for-women-in-muslim-countries/#comments>

Jste hrdý na to že jste Čech? [Cit. 11.5. 2014]. Dostupné na:
<http://www.vyplnto.cz/realizovane-pruzkumy/vlastenecka-vychova/#oo>

Libanon. [Cit. 16.2. 2014]. Dostupné na:
http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/blizky_vychod/libanon/

Německo. [Cit. 15.2. 2014]. Dostupné na:

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gm.html>

Německo. [Cit. 16.2. 2014]. Dostupné na:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/nemecko/

Turecko. [Cit. 15.2. 2014]. Dostupné na:

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/tu.html>

Multikulturalismus: uzavřená kapitola nebo aktuální politická vize? [Cit. 26.3.

2014] Dostupné na: <http://multikulti.sk/dok/Multikulturalizmus-uzavrena-kapitola-nebo-aktualni-politicka-vize.doc>

Národní identita současné mladé generace Čechů. [Cit. 12.2. 2014]. Dostupné na:

http://is.muni.cz/th/333344/fss_b/Kalvodova_Barbora_-_bakalarska_prace.txt

Německo. [Cit. 16.2. 2014]. Dostupné na:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/nemecko/

OECD: Kde je životní úroveň s průměrnou mzdou nejvyšší? [Cit. 11.5. 2014].

Dostupné na: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/318499-oecd-kde-je-zivotni-uroven-s-prumernou-mzdou-nejvyssi-/>

Rozhovor s Mustafou Kemalem v časopise „Vakit“ z roku 1922. [Cit. 10.5. 2014].

Dostupné na: <http://www.turkmeclisi.org/?Sayfa=Temel-Bilgiler&Git=Bilgi-Goster&Baslik=aturkunkunhayati&Bil=191>

Rozhovor s Liborem Roučkem, evropským politikem. [Cit. 11.5. 2014]. Dostupné na:

<http://www.liborroucek.cz/?page=aktivita&aktid=40>

Sekularizace a sekularismus. [Cit. 23.4. 2014]. Dostupné na:

<http://praha1.kdu.cz/soubory/Sekularizace%20a%20sekularismus.doc?fid=1381080363>

Smlouva z Maastrichtu. Pozitivní krok i integraci? [Cit. 22.4. 2014]. Dostupné na:

<http://www.jsia.edu.in/JJIA/PDF/Sharavan-TreatyofMaastricht.pdf>

Současný turecký nacionalismus a vztahy Turecka k zemím v regionu. [Cit. 26.3. 2014]. Dostupné na:

<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:http://dzuha.webgarden.cz/rubriky/homepage/soucasny-turecky-nacionalismus-a>

Stav demokracie v Turecku. [Cit. 11.4. 2014]. Dostupné na:

<http://www.cpssu.org/rservice.php?akce=tisk&cislocclanku=2007052801>

Švýcarská ústava. Dodatek o zákazu stavby minaretů na str. 101. [Cit. 11.4. 2014].

Dostupné na: <http://www.admin.ch/ch/e/rs/1/101.en.pdf>

Použito pro vytvoření dotazníku: <http://www.survio.com/cs/>

Turecko, dilema Evropy. [Cit. 20.2. 2014]. Dostupné na:
http://www.valka.cz/clanek_13210.html

Turecká populace 2010. [Cit. 8.4. 2014]. Dostupné na:
http://www.globalreligiousfutures.org/explorer/custom#/?subtopic=15&chartType=bar&data_type=number&year=2010&religious_affiliation=all&countries=Turk

UNIFIL – United nations interim force in Lebanon. [Cit. 23.4. 2014]. Dostupné na:
<http://unifil.unmissions.org/>

Ústava Turecké republiky. [Cit. 1.5. 2014] Dostupné na:
http://global.tbmm.gov.tr/docs/constitution_en.pdf

Vše o Turecku. Janičáři. [Cit. 22.2. 2014]. Dostupné na:
<http://www.allaboutturkey.com/yeniceri.htm>.

Vše o Turecku. Turecká armáda. [Cit. 22.2. 2014]. Dostupné na:
<http://www.allaboutturkey.com/army.htm>

12.2.1 Doplnující informace - elektronické zdroje

Kompletní zpráva ze summitu v Leakenu z 14. - 15. 12. 2001. [Navštíveno: 16.2. 2014]. Dostupné na: http://ec.europa.eu/smart-regulation/impact/background/docs/laeken_concl_en.pdf.

Konspirační teorie o tom, zda byl či nebyl Mustafa Kemal původem Žid a dokonce členem židovského světového spiknutí lze nalézt naříklad na těchto internetových odkazech: [Navštíveno: 18.4. 2014, 5.5.2014].
<http://www.radioislam.org/aturk/jewish.htm>
<http://www.atajew.com/>

Muzeum moderního umění v Istanbulu. [Navštíveno: 30.3. 2014]. Dostupné na:
<http://www.istanbulmodern.org/en>

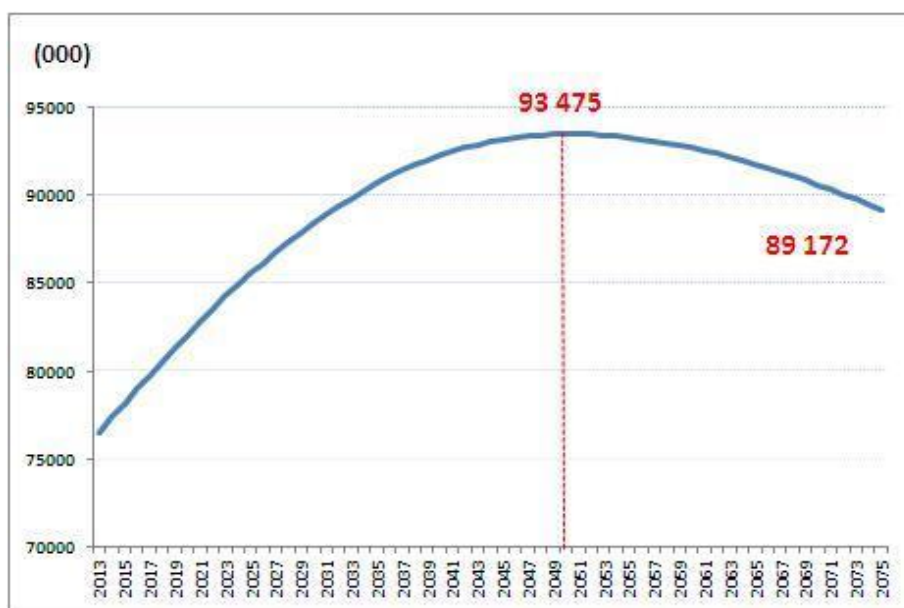
Proměny a kontinuita ve vývoji tureckého sekularismu. [Navštíveno: 10.5. 2014]. Dostupné na: <file:///C:/Users/Veru/Downloads/MV2010-2%20Siegl.pdf>

Více k tématu o zrušení zákazu šátků v Turecku. [Navštíveno: 5.5. 2014] Dostupné na: <http://www.onislam.net/english/news/europe/465585-hijab-enters-turkish-parliament-.html>

Více informací o Eurocorps. [Navštíveno: 23.4. 2014]. Dostupné na:
<http://www.eurocorps.org/>

Více informací o turecké armádě. [Navštíveno: 12.4. 2014, 16.4. 2014]. Dostupné na:
<http://www.asal.msb.gov.tr/>
<http://www.tsk.tr/ing/>

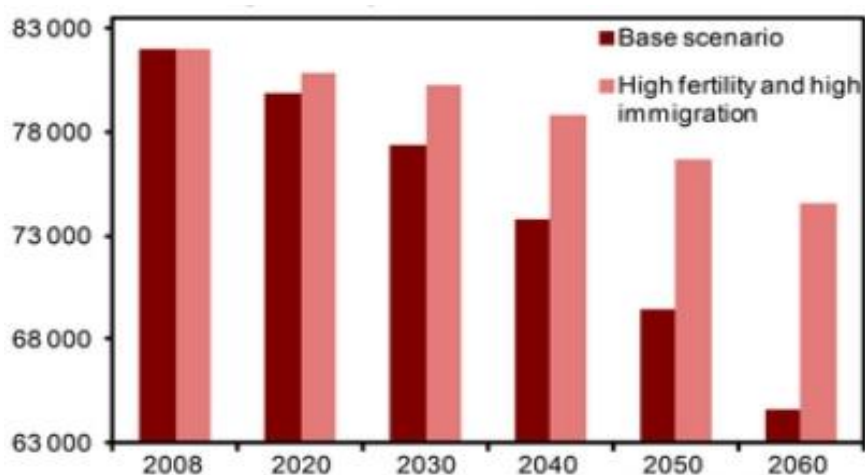
13 PŘÍLOHY:

Příloha č.1. Turecko a potenciální růst obyvatelstva v nadcházejících letech (2013 – 2075).

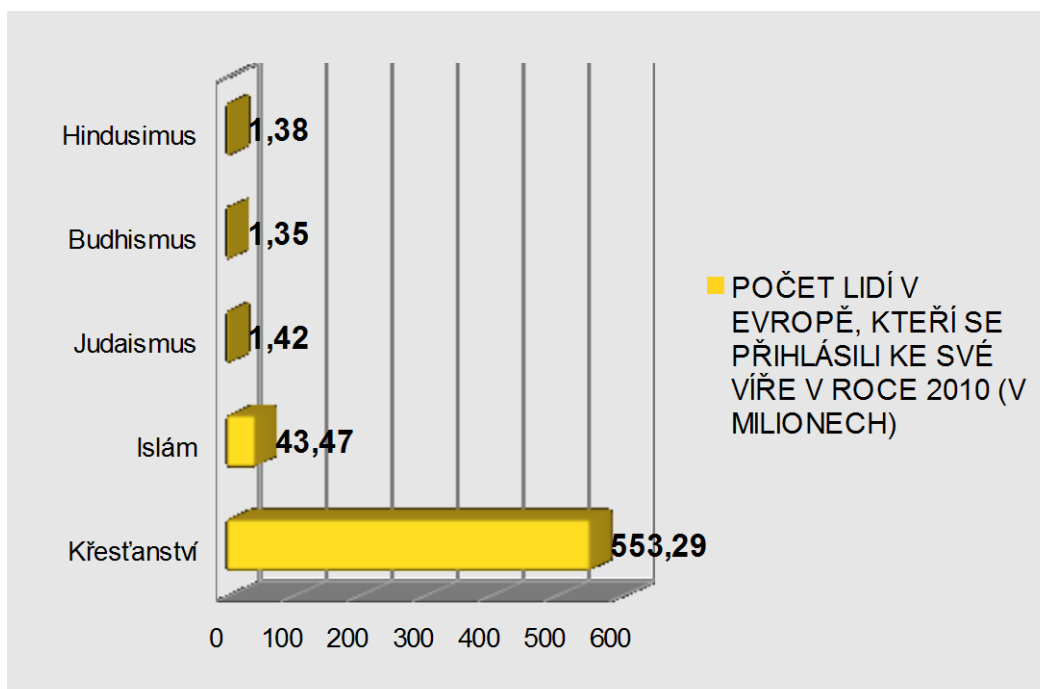
Dostupné na:

<http://www.turkstat.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15844>.

Příloha č.2. Klesající počet obyvatelstva v Německu v nadcházejících letech.

Dostupné na: <http://deutsche-wirtschafts-nachrichten.de/2012/12/21/goldman-sachs->

Příloha č. 4. Počet věřících v Evropě z roku 2010. V Evropě se ke své křesťanské víře přihlásilo dohromady 553 290 000 lidí a k islámu se v tomto roce přihlásilo 43 470 000 věřících. (Graf neobsahuje počet věřících, kteří se přihlásili k jiným náboženstvím, ani neobsahuje počet lidí, kteří se nepřihlásili k žádné víře). Graf je vytvořen mnou, na základě informací dostupných na: www.pewforum.org.

Příloha č. Unionisté, kteří vládli po roce 1913 jako tzv. triumvirát. Zleva Talat Paşa, Enver Paşa, Ahmed Cemal Paşa,

Dostupné na: <http://www.asaskan.net/2011/09/ittihat-ve-terakki-firkasinin-toplumsal-kulturel-ekonomik-calismalari.html>

Příloha č.6. Mustafa Kemal na titulních stranách v americkém časopise „TIME“ . Na levé části je Kemal zobrazen v roce 1923 jako generál, a na pravé části je zobrazena titulní strana časopisu z roku 1927, kdy je zobrazen jako vážený státník Turecké republiky.

Dostupné na:

<http://content.time.com/time/covers/0,16641,19230324,00.html>

<http://content.time.com/time/covers/0,16641,19270221,00.html>

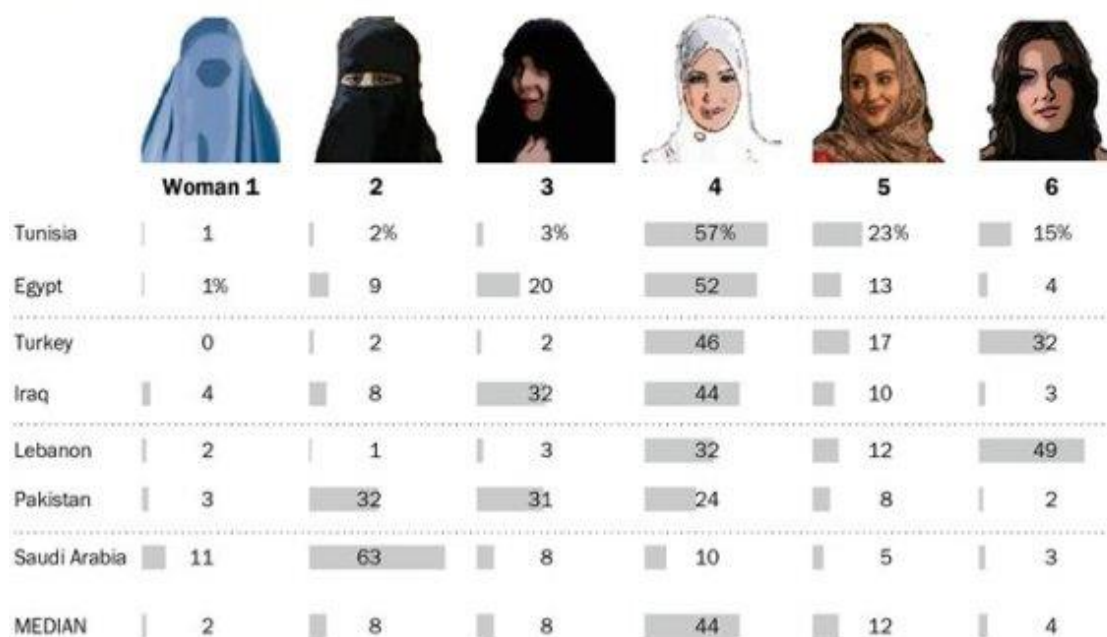

Příloha č.7. Turecká pilotka. Příklad toho, že ženy v době počátku Turecké republiky zastávaly i ryze mužská zaměstnání, a to díky Atatürkovo modernizačnímu procesu. Na fotce je Sahavet Yslamazturkm která byla členkou malé skupiny tureckých žen, které podstoupily výcvik na Turkkusu (turecký pták) Flight School.

Dostupné na: <http://edition.cnn.com/2013/11/20/business/is-there-room-for-women-pilots-middle-east/>

What Style of Dress is Appropriate for Women in Public?

% who say woman is dressed most appropriately

Source: The Birthplace Of The Arab Spring: Values And Perceptions Of The Tunisian Public In A Comparative Perspective. From the Middle Eastern Values Study, University of Michigan Population Studies Center.

PEW RESEARCH CENTER

PRC / UMPSC

Příloha č. 8. What Style of Dress is Appropriate for Women in Public?

Dostupné na: <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2014/01/08/what-is-appropriate-attire-for-women-in-muslim-countries/#comments>.

	<p>NIKÁB - Zahaluje celé tělo, přičemž jediné viditelné místo na ženě je oblast okolo očí. Nikáb může být v různém provedení.</p>		<p>HIDŽÁB - Zakrývající jen hlavu (vlasy) a krk, někdy spadá i přes ramena. Hidžáb je nejčastěji viděn v Turecku a má barevně rozmanité provedení.</p>		<p>AL-AMIRA - Al-amira se skládá ze dvou částí. První část je čapka, která se obmotá šátkem.</p>
	<p>ČÁDOR - Zahaluje celé tělo, ale odhalena zůstává tvář ženy. Je nejvíce vidět v Íránu, a to protože je to oděv zejména šíitských muslimek.</p>		<p>BURKA - Je k vidění nejčastěji v Afghánistánu právě v této bledě modré barvě. Zakrývá celé tělo a přes oči je síťka, skrze ni se žena dívá na svět.</p>		<p>ŠAJLA - Neboli dupatta je šál obdélníkovitého tvaru, který se omotává okolo hlavy a ramen. Často viděn i na indickém subkontinentu.</p>
	<p>CHIMÁR - Zakrývá vlasy, krk a sahá až po pás ženy. Je také zmíněn v Koránu. ("A nechť spustí závoje (chimár) své na řadra svá.")</p>		<p>DŽILBÁB - Tento oděv se skládá ze dvou částí. První část je šátek zakrývající hlavu. Druhá část oděvu připomíná kabát na knoflíky, který zakrývá celé tělo, kromě rukou a nohou.</p>		<p>ŠAJLA - Neboli dupatta je šál obdélníkovitého tvaru, který se omotává okolo hlavy a ramen. Často viděn i na indickém subkontinentu.</p>

Příloha č. 9. Nejznámější součásti oděvů muslimských žen.

Vytvořeno mnou na základě informací dostupných na:

http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/amerika/sportovani-v-hidzabu-dre-to-ale-jde-to_202351.html#.U2OFx_I_skw a

také dostupných na:

http://www.1sg.sk/www/data/01/projekty/2011_2012/no/ieu_o.html .

Příloha č. 10. . Mustafa Kemal Atatürk v obleku dle západního stylu. Dostupné na: <http://www.turkeytourkey.com/the-great-leader-mustafa-kemal-aturk/>

Příloha č. 11. Tradiční oděv janičářů.

Dostupné na: <https://www.newworldencyclopedia.org/entry/File:Janicaru.jpg>

Příloha č.12. Poslední čtyři turečtí prezidenti. 1 - Turgut Özal. 2 - Süleyman Gündoğdu Demirel. 3 - Ahmed Necdet Sezer, a nynější prezident 4 - Abdullah Gül.

Koláž z fotek je vytvořena mnou.

Foto dostupné na:

1 - <http://www.netgazete.com/turkiye/633248.html>

2 - <http://i.ytimg.com/vi/A0eHzp9xkGc/0.jpg>

3 - <http://anlamliguzelsozler.gen.tr/ahmet-necdet-sezer-sozleri/>

4 - http://en.trend.az/article_photo/2012/04/17/Abdullah_Gul_150412_albom_3.jpg

Příloha č.13. Na obrázku je vyobrazený turecký premiér Recep Tayyip Erdoğan se slovy: „Muž, stojící již 10 let před dveřmi EU.“ Jedná se o výsměch

10 YILDIR DURAN ADAM

AB KAPISINDA

Erdoğanovi, který už dlouho a bez výsledků čeká za branou EU s žádostí o přijetí Turecka za člena.

Dostupné na:

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=540715139320744&set=pb.240491369343124.-2207520000.1400005441.&type=3&theater>